
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟ ΠΜΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2019 – 2020

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΣ του Επαμεινώνδα

A.M: 7340012419003

**«Διασυνοριακές απειλές στην υγεία και προσωπικά δεδομένα με αναφορά στις πρόσφατες
ΠΝΠ για την πανδημία Covid19.»**

«Menaces sanitaires transfrontalières et données personnelles en référence aux Actes de Contenu
Législatif récentes pour la pandémie Covid19.»

Επιβλέποντες:

Γιαννόπουλος Γεώργιος, Αν. Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Αθήνα, Νοέμβριος 2020

Copyright © [Ευαγγελία Ασημακοπούλου, 2020]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του κοινού ελληνογαλλικού προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Εξειδικευμένο Δημόσιο Δίκαιο», το διδακτικό έτος 2019 – 2020.

Η εκπόνησή της θα ήταν αδύνατη χωρίς την καθοδήγηση του κ. Γιαννόπουλου Γεώργιου, Αν. Καθηγητή της Νομικής Σχολής Αθηνών, τον οποίο ευχαριστώ για τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε δίνοντάς μου τις απαραίτητες υποδείξεις και συμβουλές κατά τη συγγραφή της παρούσας, αλλά και για την εμπιστοσύνη που μου επέδειξε κατά την ανάθεση του εν λόγω θέματος.

Έπειτα, ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στους υπόλοιπους καθηγητές, Έλληνες και Γάλλους, που εν μέσω της τρέχουσας πρωτόγνωρης υγειονομικής περιστασης, συνέβαλαν καθοριστικά στην ολοκλήρωση της απαιτητικότερης -για εμένα- ακαδημαϊκής χρονιάς, χωρίς καμία έκπτωση στο διδακτικό περιεχόμενο κι έργο τους. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται γι αυτό το λόγο στους διευθυντές του ΠΜΣ κ. Παπαρρηγοπούλου Πατρίνα, Καθηγήτρια Δημοσίου Δικαίου της Νομικής Σχολής Αθηνών και κ. Dubos Olivier, Καθηγητή Δημοσίου Δικαίου του πανεπιστημίου της Bordeaux.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την οικογένειά μου, τους φίλους μου και τους συναδέλφους μου για την αμέριστη κατανόηση κι έμπρακτη υποστήριξη στο δύσκολο διάστημα συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας.

Στη μνήμη της αγαπημένης μου μητέρας

*«Ce qui est naturel, c'est le microbe. Le reste,
la santé, l'intégrité, la pureté, si vous voulez,
c'est un effet de la volonté et d'une volonté
qui ne doit jamais s'arrêter» .*

- A. Camus- La peste, 1947

Συντομογραφίες

CEO: Chief Executive Officer

CNIL: Commission Nationale Informatique et Libertés

DPO: Data Protection Officer

EU: European Union

GDPR: General Data Protection Regulation

GPS: Global Positioning System

IPSec: Internet Protocol Security

MFA: Multi-Factor Authentication

SMS: Short Message Service

SSL: Secure Sockets Layer

SSRN: Social Science Research Network

VPN: Virtual Private Network

WP: Working Party

ΑΑΔΕ: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων

ΑΔΑΕ: Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών

ΑΜΚΑ: Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης

ΑΠΔΠΧ: Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

ΓΓΠΠ: Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας

ΓΚΠΔ: Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων

ΓΝΩΜ: Γνωμοδότηση

ΔΕΕ: Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΙΤΕ: Δίκαιο Τεχνολογίας & Επικοινωνίας

ΕΔΔΑ: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚ: Ευρωπαϊκός Κώδικας

ΕΛ.ΑΣ: Ελληνική Αστυνομία

ΕΟΔΥ: Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας

ΕΣΔΑ: Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

ΕΣΠΔ: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων

ΗΔΙΚΑ: Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση - Κοινωνικής Ασφάλισης

ΚΙΔ: Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας

ΚΟΜΥ: Κινητές Ομάδες Υγείας

ΚΥΑ: Κοινή Υπουργική Απόφαση

ΜΜΕ: Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

ΝΔ: Νομοθετικό Διάταγμα

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΠΔ: Προεδρικό Διάταγμα

ΠΝΠ: Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου

ΠΟΥ: Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

ΠΠΠΔ: Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων

ΣΛΕΕ: Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Υ: Υποκείμενο

ΥΕ: Υπεύθυνος Επεξεργασίας

ΦΕΚ: Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

ΧΘΔΕΕ: Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	3
Συνομογραφίες.....	5
0 Πρόλογος.....	11
0.1 Το χρονικό της Πανδημίας.....	11
0.2 Η αντιμετώπιση της πανδημίας στην Ελλάδα.....	12
0.3 Σχέση πανδημίας και προσωπικών δεδομένων.....	13
Μέρος Α - Προσωπικά δεδομένα ως ατομικό δικαίωμα.....	15
<i>1 Το υπάρχον νομικό οπλοστάσιο.....</i>	<i>15</i>
1.1 Νομικές εγγυήσεις Υπερεθνικού επιπέδου.....	15
1.1.1 Η Ευρωπαϊκή Πορεία του Δικαιώματος.....	15
1.1.2 Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων- ΓΚΠΔ.....	16
1.2 Νομικές εγγυήσεις Εθνικού επιπέδου.....	18
1.2.1 Συνταγματική κατοχύρωση.....	18
1.2.2. Περιορισμός της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και αρχή της αναλογικότητας.....	20
1.2.3 Ο ν. 4624/2019.....	21
<i>2 Επεξεργασία Ειδικών Δεδομένων Υγείας.....</i>	<i>24</i>
2.1 Κατηγορίες προσωπικών δεδομένων.....	24
2.1.1 Διάκριση «απλών» και «ειδικών κατηγοριών» δεδομένων.....	24
2.1.2 Ορισμός Επεξεργασίας.....	25
2.2 Προσωπικά Δεδομένα αφορώντα στην υγεία κι η επεξεργασία τους.....	25
2.2.1 Ορισμός δεδομένων υγείας.....	25
2.2.2 Επεξεργασία και ΓΚΠΔ.....	26
2.2.2.1 Νομικές βάσεις επεξεργασίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας.....	26
2.2.2.2 Ο ρόλος των ΠΝΠ.....	28
2.2.3 Επεξεργασία και Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας.....	30
Μέρος Β – Κατά περίπτωση επεξεργασία προσωπικών δεδομένων εν μέσω της πανδημίας COVID 19 ..	33
<i>3 Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο χώρο εργασίας.....</i>	<i>33</i>
3.1 Επεξεργασία δεδομένων εργαζομένων υπό τον ΓΚΠΔ.....	33
3.2 Επεξεργασία «ευαίσθητων» προσωπικών δεδομένων εργαζομένων.....	34

3.3	Επεξεργασία δεδομένων εργαζομένων ιδίως εν μέσω πανδημίας	35
3.4	Τηλεργασία.....	39
3.5	Δικαιώματα των Υποκειμένων- Εργαζομένων	42
4	Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από τα ΜΜΕ	44
4.1	Ελευθερία του τύπου- Έννοια και συνταγματική κατοχύρωση	44
4.2	Προσωπικά δεδομένα ως περιορισμός της Ελευθερίας του Τύπου και Πανδημία	45
4.2.1	Οριοθέτηση της ελευθερίας του τύπου και προσωπικά δεδομένα	45
4.2.2	Δημοσιογραφία και δεδομένα υγείας στην πανδημία.....	47
5	Εθνικό Μητρώο Ασθενών με COVID-19	50
5.1.	Σκοπός και συλλεγόμενα Δεδομένα.....	50
5.2	Νόμιμες βάσεις επεξεργασίας και οργανωτικά/τεχνικά μέτρα	51
5.3	Δικαιώματα Υποκειμένων	53
5.4	Κυρώσεις	55
5.5	Λήψη Δειγμάτων από Κ.ΟΜ.Υ και ΓΓΠΠ.....	55
6	Αρχεία και Εφαρμογές Ιχνηλάτησης Επαφών (Tracing Apps).....	57
6.1	Έκτακτα μέτρα για την ιχνηλάτηση επαφών	57
6.1.1.	Σκοπός και συλλεγόμενα Δεδομένα	57
6.1.2	Νόμιμες βάσεις επεξεργασίας και οργανωτικά/τεχνικά μέτρα	58
6.1.3	Δικαιώματα Υποκειμένων και Κυρώσεις	60
6.2	Εφαρμογές Ιχνηλάτησης Επαφών	61
6.2.1	Τρόπος λειτουργίας	61
6.2.2	Κίνδυνοι για την ιδιωτικότητα και μέτρα ασφαλείας.....	64
7	Βεβαιώσεις μετακίνησης μέσω τηλεπικοινωνιακού μηνύματος – SMS.....	69
7.1	Νομική βάση επεξεργασίας και Συλλογή δεδομένων	69
7.2	Ζητήματα Ιδιωτικότητας	70
8	Αρχείο συμμετεχόντων στο εθελοντικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση των αναγκών υγείας λόγω του COVID-19	74
9	Διαβατήρια «Ανοσίας».....	76
10	Επίλογος	79
10.1	Η προστασία προσωπικών δεδομένων κι ο συγκερασμός με τα θεμελιώδη δικαιώματα εν μέσω της πανδημίας	79

10.2 Η ρυθμιστική φαρέτρα και η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων στην Ελλάδα εν μέσω της πανδημίας.....	80
10.2.1 Ο ΓΚΠΔ εν μέσω της πανδημίας.....	80
10.2.2 Η προστασία των δεδομένων με αναφορά στις ΠΝΠ.....	81
10.3 Εύλογα ερωτήματα ιδιωτικότητας και ανάγκη για εξισορρόπηση.....	82
<i>Βιβλιογραφία και Αρθρογραφία.....</i>	<i>85</i>
<i>Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία κι Αρθρογραφία.....</i>	<i>87</i>
<i>Ιστοσελίδες.....</i>	<i>89</i>

Εικόνες

Εικόνα 1: Κρούσματα και Θάνατοι παγκοσμίως σε σχέση με το χρόνο εξέλιξης της πανδημίας.....	11
Εικόνα 2: Κρούσματα και Θάνατοι στην Ελλάδα σε σχέση με το χρόνο εξάπλωσης της πανδημίας..	12
Εικόνα 3: Παραστατική απεικόνιση της λειτουργίας εφαρμογής ιχνηλάτησης επαφών.....	63

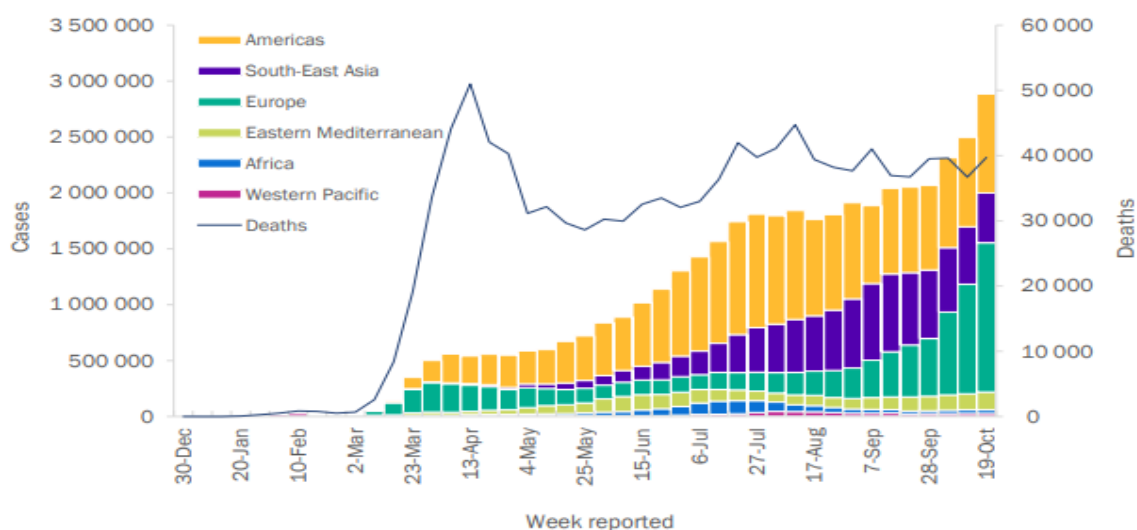

0 Πρόλογος

0.1 Το χρονικό της Πανδημίας

Η ασθένεια COVID-19¹ είναι μια μολυσματική και εξαιρετικά μεταδοτική ασθένεια, προκληθείσα από ένα νέο στέλεχος κορωνοϊού² (2019-nCoV), εντοπιζόμενη για πρώτη φορά στην πόλη Γουχάν (Wuhan) της Κίνας το Δεκέμβριο του 2019. Η ασθένεια προσβάλλει κυρίως το αναπνευστικό σύστημα των πασχόντων και τα κύρια συμπτώματα της ίωσης περιλαμβάνουν πυρετό, εξασθένηση, ξηρό βήχα κ.α, αν και υπάρχουν και ασυμπτωματικοί ασθενείς, γεγονός που καθιστά τις προσπάθειες για ιχνηλάτηση και περιορισμό των κρουσμάτων εξαιρετικά δυσχερείς.

Η αρχική συρροή κρουσμάτων πνευμονίας στην επαρχία Hubei, της Κίνας δεν άργησε να επεκταθεί στον υπόλοιπο κόσμο και να χαρακτηριστεί ως πανδημία³ από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας τον Μάρτιο του 2020.

Εικόνα 1: Κρούσματα και Θάνατοι παγκοσμίως σε σχέση με το χρόνο εξέλιξης της πανδημίας⁴

¹ Αντληθείσες πληροφορίες από την ιστοσελίδα του Παγκοσμίου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) και του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας(ΕΟΔΥ) www.who.int, www.eody.gov.gr.

² Οι κορωνοϊοί είναι μία ομάδα ιών που συνήθως προκαλούν αναπνευστικές λοιμώξεις με ποικίλη σοβαρότητα στον άνθρωπο και στα ζώα. Εκτιμάται ότι περίπου το ένα τρίτο των λοιμώξεων ανώτερου αναπνευστικού στον άνθρωπο μπορεί να προκαλείται από κορωνοϊούς. www.who.int, www.eody.gov.gr

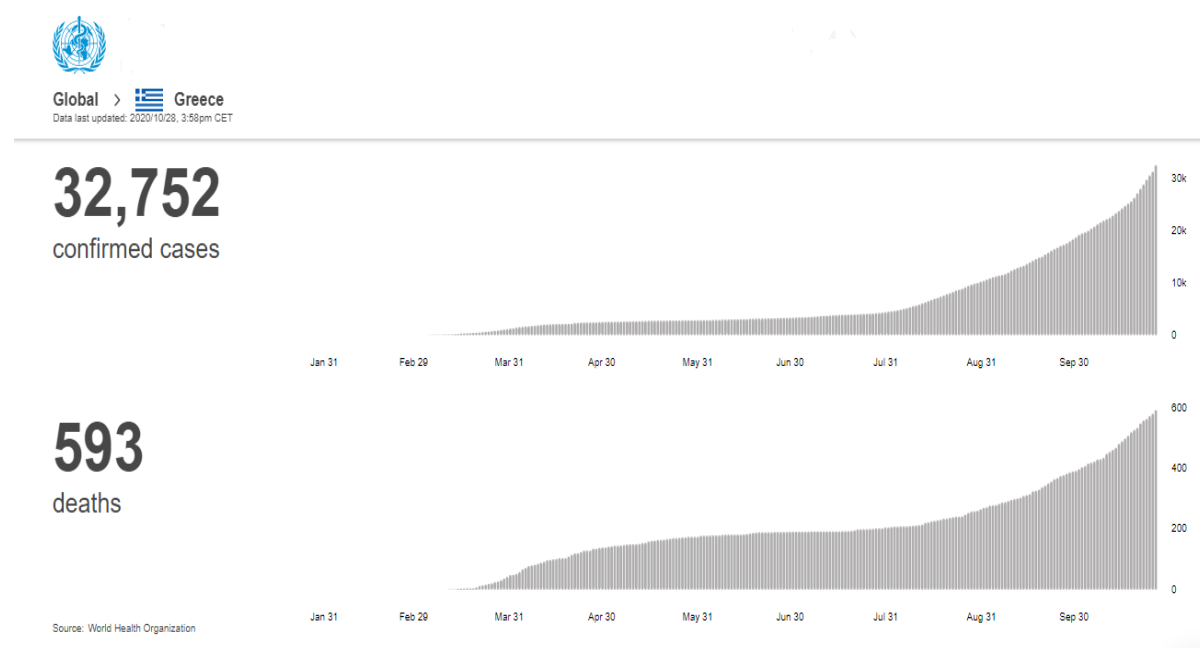
³ Πανδημία χαρακτηρίζεται η ταυτόχρονη εξάπλωση μιας νέας ασθένειας σε παγκόσμιο επίπεδο. Μια πανδημία γρίπης εμφανίζεται όταν ένας νέος ιός της γρίπης εμφανίζεται και εξαπλώνεται σε όλο τον κόσμο και οι περισσότεροι άνθρωποι δεν έχουν ανοσία. Οι ιοί που έχουν προκαλέσει προηγούμενες πανδημίες προέρχονται συνήθως από ιούς της γρίπης των ζώων. www.who.int, www.eody.gov.gr

⁴ Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, <https://www.who.int/publications/m/item/weekly-epidemiological-update---27-october-2020>

0.2 Η αντιμετώπιση της πανδημίας στην Ελλάδα

Η γρήγορη εξάπλωση του καινούριου ιού σε παγκόσμιο πια επίπεδο σε συνδυασμό με την αύξηση των σχετιζόμενων με αυτόν θανάτων, επηρέασε σε σύντομο χρονικό διάστημα τη ζωή ολόκληρης της υφελίου. Οι κυβερνήσεις ανά τον κόσμο μέσα σε λίγους μήνες, λαμβάνουν πολλά και διαφορετικά μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσιμης υγειονομικής απειλής.

Τα πρώτα κρούσματα στην Ελλάδα εντοπίζονται στα τέλη Φεβρουαρίου 2020 και κατά τη διεθνή πρακτική εκδίδονται σύντομα αποφάσεις και μέτρα από την ελληνική κυβέρνηση για την αποφυγή μιας εθνικής υγειονομικής τραγωδίας. Τα μέτρα που ελήφθησαν οδήγησαν καταρχήν στην αποτροπή μιας ραγδαίας αύξησης των κρουσμάτων και των θανάτων στη χώρα μας κατά την πρώτη φάση της πανδημίας.

Εικόνα 2: Κρούσματα και Θάνατοι στην Ελλάδα σε σχέση με το χρόνο εξάπλωσης της πανδημίας⁵

Τα μέτρα σε σταδιακή κλιμάκωση περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων από τα μέσα Μαρτίου την αναστολή όλων των εκδηλώσεων – και θρησκευτικών, την ακύρωση επιβατηγών πτήσεων και το κλείσιμο των συνόρων, την αναστολή λειτουργίας όλων των εκπαιδευτικών δομών, των επιχειρήσεων και καταστημάτων, καθώς και την αναστολή λειτουργίας των αθλητικών και ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων.⁶ Ενώ, με σκοπό την αποφυγή των άσκοπων μετακινήσεων

⁵ Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, <https://covid19.who.int/region/euro/country/gr>

⁶ Βλ. ενδεικτικώς, ΚΥΑ Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων - Προστασίας του Πολίτη - Παιδείας και Θρησκευμάτων - Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων - Υγείας - Πολιτισμού και Αθλητισμού – Εσωτερικών Αριθμ. Δ1α/ΓΠ.οικ. 16838 της 10/10.3.2020 «Επιβολή του μέτρου της προσωρινής απαγόρευσης λειτουργίας των βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, νηπιαγωγείων, σχολικών μονάδων, ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, κέντρων ξένων γλωσσών, φροντιστηρίων και πάσης φύσεως εκπαιδευτικών δομών, φορέων και ιδρυμάτων, δημοσίων και ιδιωτικών, κάθε τύπου και βαθμού της χώρας για το χρονικό διάστημα από 11.3.2020 έως και 24.3.2020» (Β' 783), ΚΥΑ Υπουργών Προστασίας του πολίτη - Υγείας - Πολιτισμού και Αθλητισμού – Εσωτερικών Αριθμ. Δ1α/ΓΠ.οικ. 15071 της 4/4.3.2020 «Επιβολή του μέτρου προσωρινής απαγόρευσης λειτουργίας θεάτρων, κινηματογράφων, χώρων αθλητικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, αρχαιολογικών χώρων

των πολιτών, τίθενται περιορισμοί για τις εκτός της οικείας περιφερειακής ενότητας μετακινήσεις στην ενδοχώρα και τα νησιά αλλά και στις εντός της οικείας περιφερειακής ενότητας όταν δεν προκύπτει λόγος έκτακτης μετακίνησής τους. Την περίοδο της πρώτης αυτής φάσης της πανδημίας στη χώρα μας, ήτοι από την 25^η Φεβρουαρίου ως τη 19^η Αυγούστου 2020 εκδόθηκαν 629 νομοθετήματα, κατεπείγοντος χαρακτήρα.⁷ Τα περισσότερα μέτρα με αποκορύφωμα το 2^ο lock-down στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας επανήλθα κατά το 2^ο κύμα της πανδημίας το φθινόπωρο του 2020.⁸

0.3 Σχέση πανδημίας και προσωπικών δεδομένων

Τα μέτρα που λαμβάνονται παγκοσμίως συχνά περιορίζουν την άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών, όπως η ελευθερία μετακίνησης, θρησκευτικής λατρείας και άσκησης της επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Εξάλλου, για την παρακολούθηση της πορείας της πανδημίας και της υγείας των ασθενών ξεκινά σύντομα η συγκέντρωση πληροφοριών και δεδομένων των νοσούντων ή και των κοντινών τους επαφών. Από πολύ νωρίς ξεκινούν παράλληλα κι οι συζητήσεις στους επιστημονικούς νομικούς κύκλους για τη νομιμότητα των εκάστοτε μέτρων και την αναλογικότητα των περιορισμών των επιμέρους ατομικών δικαιωμάτων. Το ζήτημα της νομιμότητας των μέτρων καταπολέμησης του ιού απασχόλησε από πολύ νωρίς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων, τον Ευρωπαϊκό Επόπτη Προστασίας Δεδομένων και τις εθνικές εποπτικές αρχές προστασίας δεδομένων, αρκετές από τις οποίες εξέδωσαν ανακοινώσεις ή κατευθυντήριες οδηγίες.

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής αποτελεί ακριβώς η ανάδειξη της σχέσης ανάμεσα στην προσπάθεια αντιμετώπισης της παρούσας διασυνοριακής υγειονομικής κρίσης και της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων του πληθυσμού. Η προσέγγιση του θέματος της προστασίας προσωπικών δεδομένων – ιδίως της υγείας- θα γίνει βάσει των ήδη υπαρχουσών νομικών βάσεων σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο (ΓΚΠΔ, ΕΣΔΑ, Σύνταγμα, ν. 4624/2019) σε συνδυασμό με τα έκτακτα μέτρα που πάρθηκαν στην Ελλάδα και ιδίως ενόψει των πρόσφατων Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου για την πανδημία, κατά την εξέταση των κατά περίπτωση περιπτώσεων επεξεργασίας δεδομένων εν μέσω της πανδημίας.

και μουσείων των Περιφερειακών Ενοτήτων Ηλείας, Αχαΐας και Ζακύνθου, για το χρονικό διάστημα από 5.3.2020 έως και 6.3.2020» (Β' 701) και ΚΥΑ Υπουργών Ανάπτυξης Και Επενδύσεων - Προστασίας του Πολίτη - Εργασίας Και Κοινωνικών Υποθέσεων Υγείας - Εσωτερικών Αριθμ. Δ1α/ΓΠ.οικ. 19419 της 18/19.3.2020 «Επιβολή του μέτρου της προσωρινής απαγόρευσης λειτουργίας των κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων με την ονομασία «Ξενώνες φιλοξενίας νέων» (Youth Hostels), στο σύνολο της Επικράτειας, για το χρονικό διάστημα από 19.3.2020 έως και 30.4.2020» (Β' 930).

⁷ Βλ. την Κωδικοποίηση της νομοθεσίας κατεπειγόντων μέτρων από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης στο <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/covid-19-kodikopoiisi-nomothesias-katepeigonton-metron-apo-ypourgeio-psifiakis>

⁸ Βλ. την υπ' αρ. Δ1α/Γ.Π.οικ. 69863 (ΦΕΚ Β' 4829/2.11.2020) ΚΥΑ με τίτλο «Έκτακτα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας από τον κίνδυνο περαιτέρω διασποράς του κορωνοϊού COVID-19. (Με ισχύ από τις 3 Νοεμβρίου 2020 και ώρα 6:00 έως και τις 30 Νοεμβρίου 2020)»

Μέρος Α - Προσωπικά δεδομένα ως ατομικό δικαίωμα

1 Το υπάρχον νομικό οπλοστάσιο

1.1 Νομικές εγγυήσεις Υπερεθνικού επιπέδου

1.1.1 Η Ευρωπαϊκή Πορεία του Δικαιώματος

Χάρη στην κατάργηση των συνοριακών περιορισμών μεταξύ των κρατών της ΕΕ, οι πολίτες ταξιδεύουν, σπουδάζουν, εργάζονται και εγκαθίστανται ελεύθερα στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρωπαϊκής Ηπείρου. Τα θεσμικά όργανα της Ένωσης παράγουν έτσι δίκαιο που ρυθμίζει με κοινό τρόπο ποικίλους τομείς δραστηριότητας των κρατών μελών από το περιβάλλον και την υγεία ως την ασφάλεια και τη δικαιοσύνη.⁹

Όταν αναφερόμαστε στην προστασία των προσωπικών δεδομένων - από τη νομική-ρυθμιστική σκοπιά, δεν πραγματεύεται η φυσική προστασία των δεδομένων, καθώς αυτό αποτελεί ξεχωριστό κλάδο και αντικείμενο της πληροφορικής επιστήμης, αλλά εννοούμε την προστασία της ιδιωτικής ζωής του ατόμου, στην οποία αναφέρονται δεδομένα που υπόκεινται σε ηλεκτρονική κυρίως επεξεργασία.¹⁰ Η αρχική διατύπωση προστασίας της ιδιωτικότητας εντοπίζεται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)¹¹. Το άρθρο 8 της σύμβασης τιτλοφορείται «Δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής» και περιγράφει το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας των Ευρωπαίων. Κατά τρόπο παρόμοιο εντοπίζεται το ίδιο δικαίωμα και στο κείμενο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 8) και στο άρθρο 16 της ΣΛΕΕ.¹²

Εξάλλου η με ταχείς ρυθμούς εξέλιξη της τεχνολογίας, η ευκολία με την οποία συλλέγονται και επεξεργάζονται δεδομένα που αφορούν στα άτομα και η ανησυχία για την παρέμβαση στην ιδιωτική ζωή τους γέννησε τα πρώτα μη δεσμευτικά ρυθμιστικά κείμενα της Ένωσης από το 1980 έως και το 1996.¹³

---

⁹ Οι κοινοί στόχοι και αξίες καθώς και οι τομείς αρμοδιότητας της ΕΕ αποτελούν τη βάση της ένωσης και καθορίζονται στη Συνθήκη της Λισαβόνας και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

¹⁰ Βλ. Ι. Ιγγλεζάκης, *Ενυπόστατα προσωπικά δεδομένα*, Εκδ. Σάκκουλας 2003, σελ. 27.

¹¹ Σύμβαση Ρώμης της 4^{ης} Νοεμβρίου 1950, κυρώθηκε στην Ελλάδα με το ΝΔ 53/1974 (ΦΕΚ Α 256/20.9.1974).

¹² ΧΘΔΕΕ: Άρθρο 8 «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. 2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους...» και ΣΛΕΕ: Άρθρο 16 «1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν...»

¹³Τις μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ το 1980 «*OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data*» που επικαιροποιήθηκαν το 2013 <http://www.oecd.org/sti/ieconomy/privacy.htm>, τη Σύμβαση (108/1981) του Συμβουλίου της Ευρώπης για την «προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα» και η

Η Οδηγία για τα προσωπικά δεδομένα του 1996¹⁴ μεσουράνησε για 20 χρόνια και έδωσε τις βάσεις στα κράτη μέλη να ενσωματώσουν στις εθνικές τους έννομες τάξεις, για πρώτη φορά κατά τρόπο κοινό, κείμενα για την προστασία των δεδομένων των πολιτών τους.¹⁵ Η οδηγία αντικαταστάθηκε το 2016 από τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ)- General Data Protection Regulation (GDPR) (ΕΕ 2016/679 της 27ης Απριλίου 2016) η ισχύ του οποίου εκκινούσε από την 25^η Μαΐου 2018.

Σε διεθνές επίπεδο, εκδόθηκαν οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ του 1980 για «για την προστασία του ιδιωτικού βίου και τη διασυννοριακή ροή δεδομένων», που αποτελούσαν σύσταση, δηλαδή οδηγίες χωρίς κανονιστική ισχύ και δεσμευτικότητα (soft law), αλλά έτσι παρουσιάστηκαν σε πρώτη φάση στο κοινό, οι βασικές αρχές της προστασίας και επεξεργασίας δεδομένων (αρχή της περιορισμένης συγκέντρωσης και συλλογής δεδομένων, της ευθύνης, προσδιορισμένου σκοπού κ.α) και το 1990 αντιστοίχου περιεχομένου οδηγίες του ΟΗΕ, σχετικά με τη ρύθμιση των ηλεκτρονικών αρχείων προσωπικών δεδομένων¹⁶.

1.1.2 Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων- ΓΚΠΔ

Ο Κανονισμός δεν υιοθετεί ουσιαστικές παρεκκλίσεις από το καθεστώς της Οδηγίας, αλλά απαντά στη σύγχρονη ανάγκη για θέσπιση ενός ισχυρού και πιο συνεκτικού πλαισίου προστασίας¹⁷ δεδομένων εντός της Ένωσης και επιδιώκει την επίτευξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης προς όφελος της ευημερίας των φυσικών προσώπων¹⁸ αλλά και γόνιμου εδάφους για οικονομική ανάπτυξη στα πλαίσια της κοινής αγοράς.

Δεν αποτελεί εντούτοις μια απλή επικαιροποίηση της οδηγίας. Ειδικότερα, ρητώς θετικοποιείται πλέον το δικαίωμα στη λήθη¹⁹ των υποκειμένων (αρ. 17 ΓΚΠΔ) καθώς κι η αρχή της «λογοδοσίας (accountability)»²⁰ του Υπευθύνου Επεξεργασίας (αρ. 5 παρ. 2 ΓΚΠΔ),

---

οδηγία 95/46/ΕΚ για την «προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών».

¹⁴ Στην ελληνική έννομη τάξη μεταφέρθηκε με τον ν. 2472/1997.

¹⁵ Οι «πρώτες γενεές» εθνικών νομοθεσιών στον τομέα της ιδιωτικότητας είχαν ήδη εμφανιστεί από τις δεκαετίες του 70' και 80'. Βλ. Ι. Ιγγλεζάκης, *Δίκαιο Πληροφορικής*, Ιωάννης Ιγγλεζάκης, Εκδ. Σάκκουλας 2008 σελ. 221 και *Εναίσθητα προσωπικά δεδομένα*, Εκδ. Σάκκουλας 2003 σελ. 23.

¹⁶ Βλ. Revised version of the Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data Files / prepared by Louis Joinet, Special Rapporteur. <https://digitallibrary.un.org/record/85149?ln=fr>

¹⁷ Για τον απολογισμό της οδηγίας βλ. αιτ. σκέψη 9 του ΓΚΠΔ «Ενώ οι στόχοι και οι αρχές της οδηγίας 95/46/ΕΚ παραμένουν ισχυροί, η οδηγία δεν κατόρθωσε να αποτρέψει τον κατακερματισμό της εφαρμογής της προστασίας των δεδομένων σε ολόκληρη την Ένωση, την ανασφάλεια δικαίου ή τη διαδεδομένη στο κοινό αντίληψη ότι υπάρχουν σημαντικοί κίνδυνοι για την προστασία των φυσικών προσώπων, ιδίως όσον αφορά την επιγραμμική δραστηριότητα.»

¹⁸ Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 2,6 και 7 του ΓΚΠΔ.

¹⁹ Το δικαίωμα είχε ήδη αναγνωριστεί νομολογιακώς βλ. ΔΕΕ C-131/12 Google Spain

²⁰ Ήδη συμπεριληφθείσα στις κατευθυντήριες Αρχές του ΟΟΣΑ (παρ. 8 των αρχών)

όπου ο τελευταίος θα πρέπει να ενεργεί αλλά και να μπορεί να αποδεικνύει ανά πάσα στιγμή ότι *‘κινείται διαρκώς εντός των ορίων που χαράσσει η νέα νομοθεσία’*²¹. Οι υποχρεώσεις του ΥΕ έτσι εντείνονται έτι περαιτέρω καθώς στα πλαίσια της αρχής της λογοδοσίας, θα πρέπει να αποδεικνύει ότι εφαρμόζει όλα εκείνα τα μέτρα και τις πολιτικές που είναι ικανές να διασφαλίζουν τη συμμόρφωσή του προς τον Κανονισμό²². Στο άρθρο 25 ΓΚΠΔ ιδίως, ο ΥΕ επιφορτίζεται με την υποχρέωση να επιλέγει τον σχεδιασμό (by design) και τις προεπιλογές (by default) των δομών και τεχνολογιών επεξεργασίας δεδομένων, ώστε να εμποδίζεται η προσβολή της ιδιωτικότητας των υποκειμένων τους.²³ Επιπλέον, προβλέπεται ένας νέος ρόλος, αυτός του Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων (Data Protection Officer, DPO), ο διορισμός του οποίου είναι υποχρεωτικός όταν ο ΥΕ είναι δημόσιος φορέας²⁴ ή για κάθε περίπτωση τακτικής και συστηματικής επεξεργασίας δεδομένων σε μεγάλη κλίμακα²⁵, ως σημείου επικοινωνίας του ΥΕ με την Εποπτεύουσα Αρχή αλλά και ως γνωμοδοτούν όργανο του ΥΕ για θέματα επεξεργασίας δεδομένων αλλά και κατά την εκπόνηση της Εκτίμησης Αντικτύπου του άρθρου 35 ΓΚΠΔ.²⁶ Τέλος, πέραν των προηγούμενων, περιλαμβάνονται ακόμη κι οι υποχρεώσεις διαφάνειας και πληροφόρησης εκ μέρους του ΥΕ προς τα υποκείμενα αλλά και προς τις Εποπτικές Αρχές.²⁷

Ένας απολογισμός, ενόψει της επετείου της διετούς ισχύος του νέου Κανονισμού δε θα περιοριζόταν μόνο στα υπέρογκα πρόστιμα που καταλογίστηκαν πανευρωπαϊκώς για παραβιάσεις συμμόρφωσης²⁸, αλλά και στο γεγονός ότι δημιουργήθηκε με τη θέσπιση ενός κοινού πλέγματος δικαιωμάτων και υποχρεώσεων το αίσθημα ασφάλειας στους Ευρωπαίους πολίτες²⁹ σχετικά με την τύχη των δεδομένων τους – εφόσον οι υποχρεώσεις και τα αντίστοιχα

---

²¹ Βλ. Γ. Γιαννόπουλος, *Εισαγωγή στη Νομική Πληροφορική*, Εκδ. Νομ. Βιβλιοθήκη 2018 σελ. 88.

²² Βλ. Α. Μήτρου, *Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων- Νομική Διάσταση και Πρακτική Εφαρμογή*, Εκδ. Νομ. Βιβλιοθήκη 2018 σελ. 173 επ.

²³ Στη παρ. 1 του αρ. 25 αναφέρονται ως ενδεικτικά «Κατάλληλα Τεχνικά και Οργανωτικά Μέτρα» για τη συμμόρφωση στον Κανονισμό και την προστασία των δικαιωμάτων των Υποκειμένων, η ψευδωνυμοποίηση, η ελαχιστοποίηση δεδομένων καθώς και η ενσωμάτωση εγγυήσεων στην επεξεργασία από τον ΥΕ.

²⁴ Για την υποχρέωση των ΥΕ-δημόσιων φορέων στο διορισμό DPO καθώς και των καθηκόντων αυτού βλ. και αρ. βεπ. ν.4624/2019.

²⁵ Βλ. άρθρο 37 παρ.1 ΓΚΠΔ και αιτ. σκέψη 97

²⁶ Για τα καθήκοντα του DPO βλ. αρ. 39 ΓΚΠΔ και αιτ. σκέψη 77.

²⁷ Κατά τον Κανονισμό, άρθρο 33 παρ.1 και 34 παρ.1, ο ΥΕ ενημερώνει Εποπτική Αρχή και Υποκείμενο σε περίπτωση παραβιάσεων δεδομένων βλ. και αιτ. σκέψη 39 «...ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων σχετικά με την ταυτότητα του υπευθύνου επεξεργασίας και τους σκοπούς της επεξεργασίας... να γνωστοποιείται στα φυσικά πρόσωπα η ύπαρξη κινδύνων, κανόνων, εγγυήσεων και δικαιωμάτων σε σχέση με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και πώς να ασκούν τα δικαιώματά τους σε σχέση με την επεξεργασία αυτή...».

²⁸ Βλ. Δελτίο Τύπου της 25.5.2020 του κ. Μενουδάκου, Προέδρου ΑΠΔΠΧ για τη συμπλήρωση 2 ετών από την έναρξη εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων: «*Στην Ελλάδα το συνολικό ποσό προστίμων που επιβλήθηκαν στο χρονικό διάστημα 25/5/2018 – 24/5/2020 ανέρχεται σε 1.565.000 ευρώ. Εξ αυτών τα πρόστιμα που αφορούν αυστηρά διατάξεις του ΓΚΠΔ ανέρχονται στο ποσό των 728.000 ευρώ.*»

²⁹ Βλ. Την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής « *Commission report: EU data protection rules empower citizens and are fit for the digital age*», 24.6.2020 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1163 και το έγγραφο της Επιτροπής «*Data protection as a pillar of citizens' empowerment and the EU's approach to the*

δικαιώματα που πηγάζουν από τον Κανονισμό έχουν δεσμευτικό περιεχόμενο-, καθώς και η όξυνση της ευαισθησίας τους – μέσω ιδίως των αρμοδίων εποπτικών Αρχών³⁰- απέναντι σε περιπτώσεις παραβίασης.

1.2 Νομικές εγγυήσεις Εθνικού επιπέδου

1.2.1 Συνταγματική κατοχύρωση

Έως την αναθεώρηση του 2001, η προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν έχαιρε αυτοτελούς συνταγματικής προστασίας.³¹ Τα διεθνή κείμενα που αφορούν στα προσωπικά δεδομένα, όπως για παράδειγμα οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ, δεν είχαν κανονιστική ισχύ και τα ευρωπαϊκά³², ενσωματώνονται στην ελληνική έννομη τάξη με τυπικής ισχύος διατάξεις. Δηλαδή, να μεν υπάρχει και τότε το δικαίωμα για την προστασία των δεδομένων των υποκειμένων, με το ν. 2472/1997 που ενσωμάτωσε την Οδηγία 46/1995 για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, στην ελληνική έννομη τάξη, όμως δεν είναι συνταγματικώς ρητά θεσπισμένο δικαίωμα.

Εντούτοις, στο άρθρο 9 παρ. 1 β' Σ προϋπάρχει η προστασία της οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής, ως το δικαίωμα του καθενός να «κρατά για τον εαυτό του» τα του οίκου του³³, ως περαιτέρω εκδήλωση του δικαιώματος για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας (αρ. 5 Σ)³⁴, παρέχοντας το «minimum προστασίας»³⁵ του ατόμου απέναντι στον ολοένα αυξανόμενο παρεμβατισμό του κράτους και στην πάσης φύσεως συλλογή, επεξεργασία δεδομένων και εν τέλει στην παραβίαση της σφαιράς απορρήτου της ιδιωτικής του ζωής. Εξαιτίας της σημαντικής τεχνολογικής εξέλιξης, κατά τα διεθνώς συμβαίνοντα αλλά και για λόγους συμβατότητας κι εναρμόνισης με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής

---

digital transition - two years of application of the General Data Protection Regulation» σελ. 28 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0115&from=EN>

³⁰ Βλ. αρ. 57 παρ. 1 β' ΓΚΠΔ.

³¹ Η ΑΠΔΠΧ σε ζητήματα που άπτονταν στα προσωπικά δεδομένα εφάρμοζε πριν το 2001 συνδυαστικά «Τις διατάξεις του Συντάγματος και ειδικότερα των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 9 παρ. 1» Βλ. ενδεικτικά την από 15.5.2000 απόφαση ΑΠΔΠΧ σε συνδυασμό βέβαια με τον ισχύοντα ν. 2472/1997.

³² Βλ. ν. 2068/1992 για την κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης 108/81 της 28.1.1981 «για την προστασία των ατόμων από την αυτόματη επεξεργασία των προσωπικών πληροφοριών» και ν. 2472/1997 για την ενσωμάτωση της Οδ. 95/46/ΕΕ.

³³ Βλ. ΑΠ Ολ, 1/2017 και Ατομικά και Κ. Χρυσόγονος και Σ. Βλαχόπουλος, *Κοινωνικά Δικαιώματα*, Νομ. Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 292 «ως ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, κατά την έννοια του αρ. 9 παρ. 1 Σ θα μπορούσε να θεωρηθεί μια ... σφαίρα απορρήτου του ατόμου όπως π.χ. η ερωτική του ζωή, σωματικά ελαττώματα ή προβλήματα υγείας του, ενδοοικογενειακές έριδες κλπ. και γενικότερα, το σύνολο των σχέσεων και των δραστηριοτήτων που το ίδιο θέλει να κρατήσει μακριά από τη δημοσιότητα, είτε αποκλειστικά για τον εαυτό του...»

³⁴ Βλ. Ι. Ιγγλεζάκης, *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα*, Εκδ. Σάκκουλας 2003, σελ.48.

³⁵ Βλ. Απ. Γέροντας, *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας 2002, σελ. 94.

Ένωσης³⁶, η Ζ αναθεωρητική Βουλή εισάγει πλέον και στο συνταγματικό κείμενο και ως εξειδίκευση του ανωτέρω δικαιώματος, το άρθρο 9Α Σ³⁷, θετικοποιώντας στην πραγματικότητα ένα ήδη υπάρχον δικαίωμα κι όχι εισάγοντας ένα νέο³⁸. Σύμφωνα με αυτό, «καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει». Η εξειδίκευση, πάντως, του πυρήνα του νέου δικαιώματος σε τυπικό νόμο δεν αφαιρεί της αυξημένης συνταγματικής του προστασίας³⁹, αλλά οριοθετεί τον πυρήνα σε ένα πιο εύκαμπτο πλαίσιο αναπροσαρμογής των όρων του, δεδομένης της τεχνολογικής ρευστότητας που τους περιβάλλει.

Ο τυπικής ισχύος νόμος που ορίζει καθολικά τα ειδικότερα θέματα προστασίας, συλλογής, χρήσης και επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων είναι ο νεότευκτος 4624/2019 (ΦΕΚ Α 137/29.8.2019), ενώ η αρχή που λειτουργεί υπέρ της προστασίας των εν λόγω δεδομένων (αρ. 9Α β) είναι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα⁴⁰. Τέλος, σύμφωνα με τον ν.4624/2019 - και κατ' επέκταση τον ΓΚΠΔ (αρ. 28 Σ)– αποδέκτης του δικαιώματος είναι κάθε ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο⁴¹ φυσικό πρόσωπο ενώ δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα λογίζεται «κάθε πληροφορία που αφορά αυτό το πρόσωπο.»

Τα άρθρα 9 και 9Α Σ σε συνδυασμό με το δικαίωμα του άρθρου 19 παρ.1 Σ περί απορρήτου των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης κι επικοινωνίας, πάντα ως εξειδίκευση και με αφετηρία τις αξίες του σεβασμού στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια (άρθρο 2 παρ. 1 Σ) και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας των ατόμων (η γενική ρήτρα του άρθρου 5 παρ. 1 και 5Α Σ⁴²) αποτελούν τη συνταγματική φαρέτρα διατάξεων σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων και τον πληροφοριακό αυτοκαθορισμό/ αυτοδιάθεση.

---

³⁶ Στα άρθρα του ΧΘΔΕΕ διακρίνονται τα δύο δικαιώματα «σεβασμού ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής» και «προστασίας των προσωπικών δεδομένων» σε δύο αυτοτελή και διαδοχικά άρθρα, 7 και 8 αντίστοιχα. Βλ. και *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων*, Α. Γέροντας Εκδ. Αντ. Σάκκουλας 2002, σελ. 99.

³⁷ « Στο νέο άρθρο 9^Α Σ βρίσκει πλέον ρητή κατοχύρωση το δικαίωμα πληροφορικής αυτοδιάθεσης ή κατά άλλη διατύπωση πληροφοριακού αυτοκαθορισμού ή αυτοπροσδιορισμού.» Βλ. Κ. Χρυσόγονος και Σ. Βλαχόπουλος, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, Νομ. Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 249

³⁸ Βλ. Βλαχόπουλος Σπ., Λαζαράκος Γ., *Θεμελιώδη Δικαιώματα, Ατομικά Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα*, Νομ. Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 240

³⁹ Βλ. Σ. Βλαχόπουλος, *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων - Τα όρια μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας 2007, σελ. 65.

⁴⁰ Η ΑΠΔΠΧ ιδρύθηκε και λειτούργησε αρχικώς βάσει του ν. 2472/1997 και του ΠΔ 207/1998 από το Νοέμβριο του 1997, όμως με την πρόβλεψη του αρ. 9 Α Σ, αποτελεί πλέον και συνταγματικώς αναγνωρισμένη Αρχή.

⁴¹ Αρ. 4 παρ. 1 ΓΚΠΔ «*Το ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο είναι εκείνο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως μέσω αναφοράς σε αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας, όπως όνομα, σε αριθμό ταυτότητας, σε δεδομένα θέσης, σε επιγραμμικό αναγνωριστικό ταυτότητας ή σε έναν ή περισσότερους παράγοντες που προσιδιάζουν στη σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα του εν λόγω φυσικού προσώπου.*»

⁴² Βλ., Α. Παντελής, *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, σελ. 548, 2018 επ. και Βλαχόπουλος Σ., *Διαφάνεια της κρατικής δράσης*, 2007, σελ. 59 επ.

1.2.2. Περιορισμός της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και αρχή της αναλογικότητας

Κατά την διάρκεια της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης, έρχεται στο προσκήνιο η υποχρέωση στάθμισης του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με το δημόσιο συμφέρον, το οποίο στην περίπτωση της πανδημίας, μεταφράζεται ως το δικαίωμα στη ζωή (αρ. 5 παρ. 2 Σ) και την υγεία των πολιτών.⁴³ Συγκεκριμένα το δικαίωμα στην υγεία, ήτοι της φυσικής κατάστασης όπου το άτομο δεν παρουσιάζει κάποια αναγνωρισμένη από την ιατρική επιστήμη ασθένεια, εντοπίζεται συνταγματικώς ως αμυντικό (αρ. 5 παρ. 5 εδ. α Σ) και ως κοινωνικό δικαίωμα (αρ. 21 παρ. 3 Σ).⁴⁴ Επομένως, η λήψη μέτρων τόσο σε ομαλές, πόσω δε μάλλον σε συνθήκες υγειονομικής κρίσης, αποτελεί συνταγματική επιταγή για την Πολιτεία, ακόμη κι αν συντρέχει παράλληλος περιορισμός άλλων δικαιωμάτων, συνταγματικώς προστατευμένων (όπως η ελευθερία κίνησης αρ. 5 παρ. 3 και 4 Σ, θρησκευτικής λατρείας αρ. 13 Σ, ελευθερία συναθροίσεως αρ. 11 Σ και τέλος το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων αρ. 9Α Σ)⁴⁵.

Το γεγονός έτσι, ότι το δικαίωμα του αρ. 9Α Σ χαίρει συνταγματικής προστασίας και κατοχύρωσης, δε σημαίνει ότι είναι και απόλυτο ⁴⁶—άλλωστε και το ίδιο το δικαίωμα του «πληροφοριακού αυτοκαθορισμού» είναι ο συνταγματικός περιορισμός άλλων δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα στην πληροφόρηση (Σ5Α).⁴⁷

Πράγματι, ναι μεν ανήκει στα αμυντικά δικαιώματα ο φορέας του οποίου μπορεί να αξιώσει αγωγή ακόμη από το κράτος την αποχή του από τους επί μέρους περιορισμούς του, δεν προστατεύεται όμως απεριορίστα. Ειδικότερα, σε στιγμές κρίσης, μέτρα μπορούν να

⁴³ Βλ. Μανιτάκης Αν., *Η δημόσια υγεία σκοπός συνταγματικά προστατευμένος*, www.constitutionalism.gr 18.11.2020 Mason Meier B., Evans P. D., Phelan A., *Rights-Based Approaches to Preventing, Detecting, and Responding to Infectious Disease*, www.crossmark.crossref.org 16.5.2020 «Where human rights protect the individual, these individual rights are often seen to be in tension with state responsibilities to protect the public's health. Public health, in ensuring that societies can be healthy, often includes government intervention to restrict individual rights to protect the general welfare.»

⁴⁴ Βλ. Χρυσόγονος Κ., Βλαχόπουλος Σ., *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, Νομική Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 268 και Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., *Η προστασία προσωπικών δεδομένων σε περίοδο πανδημίας* www.constitutionalism.gr 28.3.2020

⁴⁵ Βλ. Βλαχόπουλος Σπύρος, *Συνταγματικός Μιθριδατισμός, οι ατομικές ελευθερίες σε εποχές πανδημίας*, Ευρασία 2020, σελ. 38 και Τσιλιώτης Χ., *Πανδημία και περιοριστικά μέτρα: Περιορισμοί στα θεμελιώδη δικαιώματα και αρχή της επιφύλαξης του νόμου* (Μέρος Ι), www.syntagmawatch.gr 7.4.2020

⁴⁶ Βλ. και Δελτίο Τύπου της 25.5.2020 του κ. Μενουδάκου, Προέδρου ΑΠΔΠΧ, όπου αναφερόμενος στην πανδημία υπογράμμισε ότι: «...Το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν αυτονομείται από το σύνολο της έννομης τάξης. Η εφαρμογή των σχετικών νομικών κανόνων σταθμίζεται με την ανάγκη να διαφυλαχθούν τα λοιπά θεμελιώδη δικαιώματα αλλά και να εξυπηρετηθεί το δημόσιο συμφέρον, δηλαδή το γενικότερο συμφέρον της κοινωνίας. Απαιτούνται πράγματι δύσκολες σταθμίσεις για την ανεύρεση του σημείου στο οποίο μπορούν να εναρμονιστούν στην πράξη, σε δεδομένες κάθε φορά πραγματικές καταστάσεις, τα συχνά αλληλοσυγκρουόμενα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα.»

⁴⁷ Βλ. κατωτέρω για προσωπικά δεδομένα και ΜΜΕ

λαμβάνοντα ακόμα κι αν περιορίζουν την προστασία του υπέρ ενός γενικότερου δημόσιου συμφέροντος (όπως αυτό της υγείας του συνόλου). Για να χωρέσει όμως, οποιαδήποτε παρέμβαση του κράτους στην άσκηση του δικαιώματος του άρθρου 9Α Σ και να μην αποτελεί ανεπίτρεπτο – αντισυνταγματικό- αλλά ανεκτό περιορισμό, θα πρέπει να πληροί τις εγγυήσεις του άρθρου 25 παρ. 1 Σ, ήτοι: α) την αρχή της επιφύλαξης του νόμου, στη οποία μεταφράζεται η αρχή της νομιμότητας που διαπνέει το σύνολο της διοικητικής δράσης και επιτυγχάνεται στην ελληνική πραγματικότητα με την έκδοση σειράς Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου κατά την πρώτη φάση της πανδημίας, β) την αρχή της αναλογικότητας εν στενή εννοία, που εξειδικεύεται στις περαιτέρω αρχές της αναγκαιότητας κι επιβολής του ηπιότερου μέσου⁴⁸, την αρχή της αποφυγής δυσανάλογων επιπτώσεων και η αρχή του χρονικού περιορισμού του μέτρου και την γ) μη παραβίαση του πυρήνα του δικαιώματος⁴⁹. Η αρχή αυτή εφαρμόζεται τόσο ανάμεσα στις σχέσεις ιδιωτών και κράτους όσο και στις μεταξύ τους σχέσεις (τριτενέργεια αρ. 25 παρ. 1 εδ. γ Σ).

Εξάλλου, η αρχή της αναλογικότητας κατά τον περιορισμό θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων δε συναντάται μόνο στα πλαίσια του Συντάγματος. Στα άρθρα 52 ΧΘΔΕΕ και 15 της ΕΣΔΑ⁵⁰, επιτρέπονται κατά παρόμοιο τρόπο παρεκκλίσεις από την προστασία των δικαιωμάτων της, σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, υπό την προϋπόθεση ότι είναι προσωρινές, αναλογικές και αναγκαίες (αρχή της αναλογικότητας).⁵¹

1.2.3 Ο ν. 4624/2019

Στην Ελλάδα του 2019 ψηφίζεται εν μέσω θέρους και χωρίς διαβούλευση με την ΑΠΔΠΧ ο εφαρμοστικός του ΓΚΠΔ νόμος 4624/2019 (ΦΕΚ Α 137/29.8.2019), με τον οποίο αφενός ελήφθησαν μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού και αφετέρου ενσωματώθηκε η οδηγία γνωστή

---

⁴⁸ Βλ. Γεραπετρίτης Γ., *Ισότητα και Θετικά Μέτρα* «... σε κάθε περίπτωση που η έννομη τάξη επιθυμεί να αποδώσει μεγαλύτερο διανεμητικό μερίδιο σε μία κοινωνική κατηγορία υπάρχει πάντοτε ένας ευρύς κατάλογος μέτρων που θα μπορούσαν να υιοθετηθούν.», Σάκκουλας 2007 σελ. 282

⁴⁹ Για όρια περιορισμών ή περιορισμοί περιορισμών (Schranken- Schranken), βλ. Αν. Δημητρόπουλος, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, Εκδ. Σάκκουλα 2008 σελ. 207 αλλά και αιτ. σκέψη 4 ΓΚΠΔ «*Η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να προορίζεται να εξυπηρετεί τον άνθρωπο. Το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι απόλυτο δικαίωμα: πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με τη λειτουργία του στην κοινωνία και να σταθμίζεται με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας.*», Μποτόπουλος Κ., *Θεμιτοί περιορισμοί στην προστασία προσωπικών δεδομένων*, www.botopoulos.gr 4.4.2020 και Τσιλιώτης Χ., *Πανδημία και περιοριστικά μέτρα: Περιορισμοί στα θεμελιώδη δικαιώματα και αρχή της επιφύλαξης του νόμου (Μέρος Ι)*, www.syntagmawatch.gr 7.4.2020 σελ. 4 επ και Τσιλιώτης Χ., *Πανδημία και περιοριστικά μέτρα (Μέρος ΙΙ): Οι αρχές της αναλογικότητας και της απαγόρευσης παραβίασης του πυρήνα του δικαιώματος*, www.syntagmawatch.gr 7.4.2020

⁵⁰ Βλ. Τσάτσος Αρ., *Το Άρθρο 15 της ΕΣΔΑ στη Σκιά του COVID-19: Κορωνοϊός και Παρέκκλιση σε Περίπτωση Έκτακτης Ανάγκης - Μια Πρώτη Προσέγγιση*, www.constitutionalism.gr, (Τελευταία πρόσβαση 29.11.2020)

⁵¹ Βλ. Council of Europe *Guide on Article 15 of the European Convention on Human Rights Derogation in time of emergency*, 31.12.2019 https://www.echr.coe.int/documents/Guide_Art_15_ENG.pdf και Τάσσης Σπ., *Πανδημία και Ιδιωτικότητα*, ΔΙΤΕ, Νομ. Βιβλιοθήκη 1/2020 (τεύχος 65)

ως «Police Directive» (ΕΕ) 2016/680 της 27ης Απριλίου 2016 . Με αυτόν τον τρόπο συμπληρώθηκε ο βασικός κορμός της νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων.

Η ύπαρξη ενός εφαρμοστικού νόμου για τον ΓΚΠΔ δικαιολογείται μεν από το γεγονός ότι ο ίδιος ο Κανονισμός αφήνει στα κράτη μέλη την αρμοδιότητα να θεσπίζουν και δικούς τους όρους για την προστασία των δεδομένων, χάρις στις λεγόμενες «ρήτρες ανοίγματος»⁵². Ο ελληνικός εφαρμοστικός νόμος, όμως, έχει λάβει ήδη αρκετή αρνητική κριτική με αποκορύφωμα την Γνωμοδότηση 1/2020 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, η οποία ούτε λίγο ούτε πολύ δεν κατακρίνει λίγα άρθρα του νομοθετήματος, υπογραμμίζοντας πληθώρα νομικών ατοπημάτων και διατάξεων που δεν στηρίζονται σε ρήτρα ανοίγματος/ εξειδίκευσης του ΓΚΠΔ ή έρχονται ακόμη και σε αντίθεση με αυτόν.⁵³

Η γνωμοδότηση παρατηρεί και επισημαίνει πλήθος διατάξεων του εν λόγω νόμου που εμπίπτουν στις τρεις κατηγορίες μη ιάσιμων «παραπτώματων», ήτοι: α) μη σεβασμό στην ανώτερη νομική ισχύ του Κανονισμού (αρ. 28 Σ), β) λεκτικές ασάφειες που δυσχεραίνουν την εφαρμογή και την ερμηνεία των εν λόγω διατάξεων⁵⁴ και γ) ρυθμίσεις που πάσχουν ως προς το περιεχόμενό τους.⁵⁵

Πέραν τούτων, όμως, ο ΓΚΠΔ καταρχήν εφαρμόζεται καθολικά, με άμεσο και υποχρεωτικό αποτέλεσμα για όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης. Από την έναρξη ισχύος του την 25η Μαΐου 2018, τα κράτη δεν χρειάζεται να προβούν σε ενσωμάτωσή του, πέραν των αναγκαίων για την προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας τους (ΣΛΕΕ 288) ή για λόγους συνεκτικότητας και καλύτερης λεκτικής απόδοσης προς τους αποδέκτες του (αιτ. σκέψη 8 ΓΚΠΔ) ενώ θεωρούμε κάθε εθνική διάταξη που αντιτίθεται (ή θα αντιτεθεί) σ' αυτόν κατηγορημένη και άνευ εφαρμογής.

---

⁵² Στα κράτη μέλη εναπόκειται η δυνατότητα να λάβουν εθνικά μέτρα για την εξειδίκευση των κανόνων του ΓΚΠΔ και τον προσδιορισμό ειδικών καταστάσεων επεξεργασίας, μεταξύ άλλων τον ακριβέστερο καθορισμό των προϋποθέσεων υπό τις οποίες η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι σύννομη και υπό την προϋπόθεση ότι το νομοθετικό μέτρο είναι διατυπωμένο με σαφήνεια και ακρίβεια και η εφαρμογή του είναι προβλέψιμη για πρόσωπα που υπόκεινται σε αυτό σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ (βλ. αιτ. σκ. 10, 41, 45, 50, 51 και 52 ΓΚΠΔ και Γνωμοδότηση 1/2020 παρ.3 ΑΠΔΠΧ).

⁵³ Βλ. ενδεικτικά Γνωμ. 1/2020, σελ. 14 επ. ΑΠΔΠΧ: «...Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο ΓΚΠΔ δεν παρέχει εξουσιοδότηση στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίσει νέες «εθνικές νομικές βάσεις... αλλά μόνον να εξειδικεύσει τις νομικές βάσεις του άρθρου 6 παρ. 1 εδ. γ' και ε' ΓΚΠΔ ... σε παρόμοια συμπεράσματα κατέληξε και η Πορτογαλική ΑΠΔΠΧ με την υπ' αρ. 494/2019 απόφασή της σε σχέση με το αντίστοιχο άρθρο του εθνικού νόμου 58/2019 διαπιστώνοντας παραβίαση του ΓΚΠΔ, ενώ η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) με την από 30-9-2019 επιστολή της προς την Αρχή εκφράζει τη γνώμη ότι οι περιορισμοί που τίθενται με τα άρθρα 24 και 26 του νόμου δεν βρίσκουν έρεισμα στον ΓΚΠΔ...»

⁵⁴ Βλ. ενδεικτικά Γνωμ. 1/2020, σελ. 6 ΑΠΔΠΧ: «...Η διάκριση μεταξύ «ιδιωτικού» και «δημόσιου φορέα» δεν απαντάται στις διατάξεις του ΓΚΠΔ και της Οδηγίας, όπου αντιθέτως γίνεται αναφορά στον «υπεύθυνο επεξεργασίας» και τον «εκτελούντα την επεξεργασία» ή σε «αρμόδιες αρχές» (βλ. και Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής των Ελλήνων, Έκθεση επί του νομοσχεδίου, μετέπειτα ν. 4624/19) με ορατό τον κίνδυνο συγχύσεως μεταξύ των εννοιών «υπεύθυνου επεξεργασίας» και «δημόσιου φορέα»...»

⁵⁵ Βλ. ενδεικτικά Γνωμ. 1/2020, σελ. 9 ΑΠΔΠΧ: «...με το άρθρο 5 του νόμου επαναλαμβάνεται η νομική βάση του άρθρου 6 παρ. 1 εδ. ε' ΓΚΠΔ, δεν εισάγεται νέα ή επικουρική νομική βάση στο εθνικό δίκαιο, ούτε αποκλείεται η εφαρμογή των νομικών βάσεων του άρθρου 6 παρ. 1 ΓΚΠΔ. Ερμηνευόμενη με την έννοια αυτή, η διάταξη του άρθρου 5 του ν. 4624/2019 δεν έρχεται σε αντίθεση με τον ΓΚΠΔ, παραβιάζει όμως τον κανόνα του ενωσιακού δικαίου, κατά τον οποίο δεν επιτρέπεται επανάληψη διατάξεων ΓΚΠΔ σε εθνικό νομοθέτημα.»

Άξιο αναφοράς είναι και το γεγονός ότι και ο πρώτος περί προσωπικών δεδομένων ν. 2472/1997 για την εναρμόνιση με την Οδηγία 95/46 -νόμος Schengen, όπως αποκαλείτο - δέχθηκε την κριτική της εποχής, ως τυπική εκπλήρωση από την τότε κυβέρνηση απλώς μιας ακόμη διεθνούς υποχρέωσής της για την κύρωση από την Ελλάδα της Συνθήκης Σένγκεν.⁵⁶

---

⁵⁶ Βλ. Ι. Ιγγλεζάκης, *Εναισθητα προσωπικά δεδομένα*, Εκδ. Σάκκουλας 2003, σελ. 26.

2 Επεξεργασία Ειδικών Δεδομένων Υγείας

2.1 Κατηγορίες προσωπικών δεδομένων

2.1.1 Διάκριση «απλών» και «ειδικών κατηγοριών» δεδομένων

Από τα πρώτα κιάλας νομοθετήματα περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων, αυτά διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, βάσει της φύσης τους, ή αλλιώς της «ευαισθησίας» τους, του κατά πόσο δηλαδή αυτές οι πληροφορίες σχετίζονται με την πολύ προσωπική σφαίρα ιδιωτικότητας, κι είναι συχνά πρόσφορες στην δημιουργία διακρίσεων, του κάθε ατόμου και γι αυτό το λόγο αξίζουν προσεκτικότερου χειρισμού και μεγαλύτερης θεσμικής προστασίας. Η διάκριση των «ευαίσθητων» προσωπικών δεδομένων⁵⁷, στα Ευρωπαϊκά κείμενα εντοπίζονταν με τον όρο «Special Categories of Data» τόσο στο αρ. 6 της Σύμβασης 108/1981 του Συμβουλίου της Ευρώπης όσο και στην μετέπειτα Οδηγία 95/46/EΚ και το αρ. 8 αυτής⁵⁸ και περιελάμβαναν τις πληροφορίες για τη φυλετική ή εθνική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις και την υγεία και την κοινωνική πρόνοια ή τη σεξουαλική ζωή των υποκειμένων⁵⁹.

Στον ΓΚΠΔ και τον ν. 4694/2019 η κατηγορία των άξιων υπέρτερης προστασίας δεδομένων εντοπίζεται με τον όρο «ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα⁶⁰» στις οποίες περιλαμβάνονται περαιτέρω τα γενετικά, βιομετρικά και τα δεδομένα που αφορούν στην υγεία ή στο γενετήσιο προσανατολισμό του ατόμου πέραν των ήδη γνωστών ειδικών κατηγοριών δεδομένων που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, και τη σεξουαλική ζωή των υποκειμένων.

Ακόμη, τέτοιας φύσης δεδομένα θεωρούνται άπασης οι πληροφορίες περί ποινικών διώξεων και καταδικών των ατόμων. Οι ιδιαίτερες ρυθμίσεις επεξεργασίας τους προβλέπονται στην Οδηγία 680/2019⁶¹ που μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τον ν. 4624/2019 αρ. 43 επ.

---

⁵⁷ Σχετικά με την αδυναμία σαφούς κατηγοριοποίησής τους εντός ΕΕ βλ. , Ι. Ιγγλεζάκης, *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα*, Εκδ. Σάκκουλας 2003, σελ. 93

⁵⁸ Στην αιτ. σκέψης 34 της οδηγίας εντοπίζουμε τον όρο «ευαίσθητη κατηγορία δεδομένων» ή «sensitive categories of data» από τον οποίο αφορμώμενος ο Έλληνας νομοθέτης βαφτίζει την ειδική κατηγορία στον ν. 2472/1997 αρ. 7 ως ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα.

⁵⁹ Βλ. ν. 2472/1997 αρ. 2 β΄.

⁶⁰ Άρθρα 9 ΓΚΠΔ και 22 ν. 4694/2019 Βλ. και «special categories of personal data» και «catégories particulières de données à caractère personnel» στο αγγλικό και γαλλικό κείμενο του Κανονισμού αντίστοιχα.

⁶¹ Βλ. και αρ. 28 παρ. 1 ν. 4624/2019 και προηγουμένως αρ. 2 β΄ ν. 2472/1997.

2.1.2 Ορισμός Επεξεργασίας

Ως «επεξεργασία» δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά τον ΓΚΠΔ (αρ. 4) νοείται « κάθε πράξη ή σειρά πράξεων που πραγματοποιείται με ή χωρίς τη χρήση αυτοματοποιημένων μέσων, σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή σε σύνολα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διάρθρωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η μεταβολή, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η κοινολόγηση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, ο περιορισμός, η διαγραφή ή η καταστροφή τους».

2.2 Προσωπικά Δεδομένα αφορώντα στην υγεία κι η επεξεργασία τους

2.2.1 Ορισμός δεδομένων υγείας

Κατά τους ορισμούς του ΓΚΠΔ αρ. 4 περ. 15 ως δεδομένα που αφορούν στην υγεία ορίζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία σχετίζονται με τη σωματική ή ψυχική υγεία ενός φυσικού προσώπου, περιλαμβανομένης της παροχής υπηρεσιών υγειονομικής φροντίδας, και τα οποία αποκαλύπτουν πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση της υγείας του.

Ειδικότερα, σε συνδυασμό και με την υπ' αριθμόν 35η αιτιολογική σκέψη του Κανονισμού τα σχετικά με την υγεία δεδομένα, περιλαμβάνουν και όλα τα δεδομένα που σχετίζονται με την κατάσταση της υγείας του ατόμου και τα οποία περιγράφουν την παρελθούσα, τρέχουσα ή μελλοντική κατάσταση της σωματικής ή ψυχικής υγείας του. Περιλαμβάνονται, δηλαδή, και πληροφορίες σχετικά με το φυσικό πρόσωπο που περισυλλέγονται κατά την εγγραφή για υπηρεσίες υγείας και κατά την παροχή αυτών προς το εν λόγω φυσικό πρόσωπο. Επιπλέον, συμπεριλαμβάνονται ακόμα και αριθμοί, σύμβολα ή χαρακτηριστικά ταυτότητας που αποδίδονται σε φυσικό πρόσωπο με σκοπό την πλήρη ταυτοποίησή του για σκοπούς υγείας.

Ακόμη, πληροφορίες που προκύπτουν από εξετάσεις ή αναλύσεις σε μέρος ή ουσία του σώματος, μεταξύ άλλων από γενετικά δεδομένα και βιολογικά δείγματα και κάθε πληροφορία, παραδείγματος χάριν, σχετική με ασθένεια, αναπηρία, κίνδυνο ασθένειας, ιατρικό ιστορικό, κλινική θεραπεία ή τη φυσιολογική ή βιοϊατρική κατάσταση του υποκειμένου των δεδομένων, ανεξαρτήτως πηγής, παραδείγματος χάριν, από ιατρό ή άλλο επαγγελματία του τομέα της υγείας, νοσοκομείο, ιατρική συσκευή ή διαγνωστική δοκιμή *in vitro*.

2.2.2 Επεξεργασία και ΓΚΠΔ⁶²

2.2.2.1 Νομικές βάσεις επεξεργασίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας

Σύμφωνα και με τα όσα εκτέθησαν ανωτέρω τα δεδομένα που αφορούν στην υγεία των ατόμων ανήκουν στις ειδικές κατηγορίες προσωπικών δεδομένων που κατά τον ΓΚΠΔ απολαμβάνουν αυξημένης θεσμικής προστασίας.

Η επεξεργασία των δεδομένων υγείας δεν εμπίπτουν για αυτό το λόγο στους όρους επεξεργασίας του άρθρου 6 αλλά του αρ. 9 παρ. 2 του ΓΚΠΔ. Η επεξεργασία τους, δηλαδή, είναι καταρχήν αδύνατη εκτός κι αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του εν λόγω άρθρου.

Πιο συγκεκριμένα, το υποκείμενο των δεδομένων δύναται να συναινεί σε επεξεργασία τέτοιων δεδομένων, δίνοντας τη συγκατάθεσή του. Καταρχήν οι όροι και προϋποθέσεις ισχύος της συγκατάθεσης είναι ίδιοι με αυτούς του άρθρου 6 παρ.1 α' και για την επεξεργασία ειδικών δεδομένων. Μια περίπτωση, επεξεργασίας ειδικών δεδομένων σύμφωνα με τη νομική βάση της συγκατάθεσης, εν μέσω της πανδημίας, είναι η καταχώρηση, με τη βούλησή του, στοιχείων για την κατάσταση της υγείας του υποκειμένου που χρησιμοποιεί τις λεγόμενες εφαρμογές ιχνηλάτησης επαφών (tracing apps).

Η συγκατάθεση του υποκειμένου αποτελεί νομική βάση επεξεργασίας ωστόσο μόνο εφόσον εθνική διάταξη δεν το απαγορεύει (αρ. 9 παρ.2 α ΓΚΠΔ). Το νόημα της πρόβλεψης αυτής του Κανονισμού συγκεντρώνεται στη γενική αρχή ότι η ιδιωτική βούληση δεν μπορεί να αντιστρατεύεται τους κανόνες αναγκαστικού δικαίου που κατά περίπτωση ισχύουν. Για παράδειγμα, η συγκατάθεση του Υποκειμένου δεν μπορεί να «νομιμοποιήσει» την επεξεργασία δεδομένων υγείας από τον εργοδότη, όταν αυτός δεν έχει κατά το νόμο δικαίωμα πρόσβασης⁶³ ή τη διαβίβαση στοιχείων από το Εθνικό Μητρώο κάποιας ασθένειας του Υπουργείου Υγείας σε ασφαλιστική εταιρεία όταν αυτό απαγορεύεται.⁶⁴

Έπειτα, και οι περιπτώσεις γ', η' και θ' της παραγράφου 1 του άρθρου 9 αφορούν σε επεξεργασία δεδομένων υγείας και δυνητικά εν μέσω πανδημίας, όπως εν προκειμένω. Ειδικότερα, η περίπτωση γ' ή «ανθρωπιστική ρήτρα»⁶⁵ αφορά σε επεξεργασία δεδομένων υπέρ των ζωτικών συμφερόντων τρίτου ή του ίδιου του ατόμου που δεν είναι σε θέση να συναινέσει

⁶² Βλ. κατωτέρω ενότητα 6.2

⁶³ Βλ. Ι. Ιγγλεζάκης, *Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα*, Εκδ. Σάκκουλας 2003, σελ. 224 και *Tests de dépistage de la consommation de drogues sur le lieu de travail, en particulier auprès des apprentis, τόμος CNIL, Vie Privée-Droit de l'homme 2001*, σελ. 313 επ. (υποσημείωση του πρώτου).

⁶⁴ Βλ. κατωτέρω αρ. 29 παρ.10 της από 30.3.2020 ΠΙΝΠ, για το Εθνικό Μητρώο Ασθενών COVID-19 και αρ. 83 ν. 4600/2019 (ΦΕΚ Α' 43/9.3.2019) για τη σύσταση των πάσης φύσεως Εθνικών Μητρώων Ασθενών «*Η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο καθενός από τα εθνικά Μητρώα, τα οποία συνιστώνται και λειτουργούν σύμφωνα με όσα ορίζονται στις διατάξεις του παρόντος, δεν μπορεί να επιφέρει ως αποτέλεσμα την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για άλλους σκοπούς από τρίτους, όπως εργοδότες ή ασφαλιστικές εταιρείες και τράπεζες.*» .

⁶⁵ Βλ. Ι. Ιγγλεζάκης, *Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα*, Εκδ. Σάκκουλας 2003, σελ. 224 και υποσημείωση του ως άνω: *Données personnelles et société de l'information*, G. Braibant, Doc. Fr. 1998 σελ. 58

λόγω φυσικής ή νομικής αδυναμίας αλλά σε περίπτωση που ήτο δυνατό τεκμαίρεται – και μόνο τότε- ότι θα συγκατετίθετο.

Ενώ οι λοιπές περιπτώσεις (η' και θ') λόγων επεξεργασίας σχετίζονται in concreto με το θέμα της δημόσιας υγείας τόσο από την σκοπιά της προληπτικής κι επαγγελματικής ιατρικής όσο και κατά την προσπάθεια προστασίας του δημόσιου αγαθού της υγείας σε καταστάσεις διασυνοριακών υγειονομικών απειλών. Στην 46^η αιτιολογική σκέψη του ΓΚΠΔ ο ενωσιακός νομοθέτης εξισώνει μια παγκόσμια υγειονομική απειλή ως κατάσταση ανάγκης ισοδύναμη με τις απειλές που προκαλούνται από φυσικές καταστροφές, σχετικά με την περίπτωση της πανδημίας αναφέρεται ρητώς ότι «...Ορισμένοι τύποι επεξεργασίας μπορούν να χρησιμεύσουν αφενός για σημαντικούς λόγους δημόσιου συμφέροντος και αφετέρου για τα ζωτικά συμφέροντα του υποκειμένου των δεδομένων, όπως, για παράδειγμα, όταν η επεξεργασία είναι απαραίτητη για ανθρωπιστικούς σκοπούς, μεταξύ άλλων για την παρακολούθηση επιδημιών και της εξάπλωσής τους ή σε καταστάσεις επείγουσας ανθρωπιστικής ανάγκης, ιδίως δε σε περιπτώσεις φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών». Ενώ, για το ζωτικό συμφέρον του τρίτου προσώπου της περίπτωσης γ' ρητώς ορίζεται στην ίδια αιτιολογική σκέψη ότι «...Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με βάση το ζωτικό συμφέρον άλλου φυσικού προσώπου θα πρέπει κατ' αρχήν να διενεργείται μόνο εάν είναι πρόδηλο ότι η επεξεργασία δεν μπορεί να έχει άλλη νομική βάση...». Η περίπτωση θ' της παρ. 2 του αρ. 9 ΓΚΠΔ συγκεκριμένα, αποτελεί την εξέχουσα νομική βάση που επιτρέπει την επεξεργασία εν καιρώ πανδημίας κι διευκολύνει κυβερνητικά μέτρα, όπως η σύσταση Εθνικών Μητρώων για ασθενείς ή αρχείων που υποβοηθούν στο έργο ιχνηλάτησης των επαφών νοσούντων από μολυσματική ασθένειας.

Ο Κανονισμός επανέρχεται στο σημείο αυτό να επιβεβαιώσει τον χαρακτηρισμό του ως Κανονισμός με στοιχεία «Οδηγίας», αφού αν και ρητώς περιλαμβάνει την κατάσταση διασυνοριακής υγειονομικής απειλής -πανδημίας- ως εξαιρετικό λόγο επεξεργασίας (ειδικών) προσωπικών δεδομένων υγείας, οι λοιποί όροι κι οι συνθήκες της όμως θα πρέπει να προβλέπονται από το εθνικό ή ενωσιακό δίκαιο.

Ο ν.4624/2019 αν και θεώρησε ότι στο άρθρο 22 θα εφαρμόσει την ρήτρα ανοίγματος-εξειδίκευσης (άρθρο 9 παρ. 4 και 2 περ. η' και θ' ΓΚΠΔ) οριοθετώντας με εθνικό δίκαιο τις ως άνω περιπτώσεις ως λόγους επεξεργασίας ειδικών κατηγοριών δεδομένων τελικά αρκείται σε μια απλή αντιγραφή αυτών⁶⁶. Με μια επανάληψη των προλεχθέντων από τον ΓΚΠΔ, επομένως, σε καμία περίπτωση δεν εξειδικεύτηκαν περαιτέρω οι όροι της κατ' εξαίρεση νόμιμης επεξεργασίας των ειδικών κατηγοριών δεδομένων. Σύμφωνα και με την αιτιολογική σκέψη 41 ΓΚΠΔ άλλωστε, η νομική βάση ή το νομοθετικό μέτρο θα πρέπει να είναι διατυπωμένο με σαφήνεια και ακρίβεια και η εφαρμογή του να είναι προβλέψιμη για πρόσωπα που υπόκεινται σε αυτό, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ.⁶⁷

⁶⁶ Βλ. γνωμ. 1/2020 ΑΠΔΠΧ. «...οι διατάξεις της πρώτης παραγράφου του άρθρου 22 του νόμου που αφορούν τόσο τους δημόσιους, όσο και τους ιδιωτικούς φορείς συνιστούν αντιγραφή και επανάληψη των αντίστοιχων προβλέψεων του άρθρου 9 παρ. 2 ΓΚΠΔ, χωρίς να εξειδικεύονται περαιτέρω οι όροι της κατ' εξαίρεση νόμιμης επεξεργασίας των ειδικών κατηγοριών δεδομένων, σύμφωνα και με την αιτιολογική σκέψη 41 ΓΚΠΔ κατά την οποία η νομική βάση ή το νομοθετικό μέτρο θα πρέπει να είναι διατυπωμένο με σαφήνεια και ακρίβεια και η εφαρμογή του να είναι προβλέψιμη για πρόσωπα που υπόκεινται σε αυτό, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ.»

⁶⁷ Βλ. αιτ. σκέψη 51 ΓΚΠΔ και γνωμ. 1/2020 ΑΠΔΠΧ σελ. 12.

2.2.2.2 Ο ρόλος των ΠΝΠ

Η ελληνική έννομη τάξη βρισκόταν χωρίς τις ως άνω (αρ. 9 παρ. 2 περ. θ' ΓΚΠΔ) απαραίτητες διατάξεις με εξειδικευμένο περιεχόμενο για την επεξεργασία δεδομένων σε καταστάσεις διασυνοριακών απειλών υγείας -και δικαιολογημένα λόγω του απρόοπτου χαρακτήρα των τρεχουσών υγειονομικών εξελίξεων. Υιοθέτησε έτσι, στα πρώτα στάδια της πανδημίας, κατεπείγοντα μέτρα αντιμετώπισης των συνεπειών της εμφάνισης του νέου ιού μέσω της διαδικασίας έκδοσης Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου, του άρθρου 44 του Συντάγματος. Στα κείμενα των πράξεων, όπως θα αναλυθεί στο επόμενο μέρος, θέτονται ουσιαστικές διευκρινήσεις για το είδος και την επεξεργασία των δεδομένων που τα άτομα θα πρέπει να υποστούν για χάρη του δημόσιου συμφέροντος, της προστασίας δηλαδή της υγείας του συνόλου εν μέσω της πανδημίας. Οι σημαντικότερες, ιδίως σε σχέση με τα προσωπικά δεδομένα ΠΝΠ είναι οι εξής:

α) η από 11.3.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ Α' 55/11.3.2020), με τίτλο «Κατεπείγοντα μέτρα αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της εμφάνισης του κορωνοϊού COVID-19 και της ανάγκης περιορισμού της διάδοσής του», που κυρώθηκε με τον ν. 4682/2020 (ΦΕΚ Α 76/3.4.200). Στο άρθρο 19 της από 11.3.2020 ΠΝΠ προβλέπεται η δυνατότητα διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τον ΕΟΔΥ προς τη ΓΓΠΠ, για λόγους επιχειρησιακής προετοιμασίας της τελευταίας,

β) η από 14.3.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ Α 64/14.3.2020), με τίτλο «Κατεπείγοντα μέτρα αντιμετώπισης της ανάγκης περιορισμού της διασποράς του κορωνοϊού COVID-19», που κυρώθηκε με τον ν. 4682/2020 (ΦΕΚ Α 76/3.4.2020). Στο αρ. 5 της από 14.3.2020 ΠΝΠ, στο αρ. 27 του ν. 4683/2020, και στο αρ. 20 του ν. 4690/2020 προβλέπεται η δυνατότητα διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τον ΕΟΔΥ προς τη ΓΓΠΠ για σκοπούς ιχνηλάτησης κρουσμάτων του κορωνοϊού και τα δεδομένα που συγκεντρώνονται για το σκοπό αυτό,

γ) με το αρ. 44 του ν. 4683/2020, ο οποίος κύρωσε την από 20.3.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ Α 68/20.3.2020), με τίτλο «Κατεπείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεπειών του κινδύνου διασποράς του κορωνοϊού COVID-19, τη στήριξη της κοινωνίας και της επιχειρηματικότητας και τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της αγοράς και της δημόσιας διοίκησης», προβλέπεται δημιουργία δικτύου νοσηλευτών για κατ' οίκον υπηρεσίες νοσηλευτικής φροντίδας και λήψη δειγμάτων βιολογικού υλικού από πρόσωπα πιθανά κρούσματα κορωνοϊού COVID-19,

δ) η από 30.3.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ Α 75/30.3.2020), με τίτλο «Μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις », που κυρώθηκε με τον ν. 4684/2020 (ΦΕΚ Α 86/25.4.2020). Στο αρ. 29 της από 30.3.2020 ΠΝΠ και στο αρ. 27 του ν. 4683/2020, προβλέπεται η σύσταση, οι σκοποί, τα συλλεγόμενα δεδομένα και τα μέτρα ασφαλείας του Εθνικού Μητρώου COVID-19. Έπειτα στο άρθρο 35 της εν λόγω ΠΝΠ, παρουσιάζονται οι όροι και σκοποί σύστασης ειδικού εθελοντικού προγράμματος απασχόλησης ενηλίκων σε δομές δημόσιας υγείας, για την αντιμετώπιση του κορωνοϊού,

ε) η από 1.5.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ Α 90/1.5.2020), με τίτλο «Περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την επάνοδο στην κοινωνική και οικονομική κανονικότητα», που κυρώθηκε με τον ν. 4690/2020 (ΦΕΚ Α 104/30.5.2020). Στο αρ. 20 της παρούσας και στο αρ. 55 του ν. 4690/2020, προστίθενται διατυπώσεις σχετικά με την λειτουργία του Εθνικού Μητρώου COVID-19 και των Κ.Ο.Μ.Υ αντίστοιχα,

στ) η από 10.8.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ Α 157/10.8.2020), με τίτλο «Επείγουσες ρυθμίσεις αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών του Εθνικού Συστήματος Υγείας, προστασίας από τη διασπορά του κορωνοϊού COVID-19, στήριξης της αγοράς εργασίας και διευκόλυνσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας», που κυρώθηκε με τον ν. 4722/2020 (ΦΕΚ Α 177/15.9.2020). Στο αρ. 12 της από 10.8.2020 ΠΝΠ προστίθενται κάποιες διατυπώσεις σχετικά με την του ΕΟΔΥ στο Μητρώο Ασθενών COVID-19 και δυνατότητα καταχώρησης, επεξεργασίας και ανάλυσης δεδομένων του Μητρώου και

ζ) η από 22.8.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ Α 161/22.08.2020), με τίτλο «Εκτακτα μέτρα για την ενίσχυση των αστικών συγκοινωνιών, την προμήθεια μέσω ατομικής προστασίας και την πρόσληψη προσωπικού καθαριότητας των σχολικών μονάδων, τη στήριξη των τουριστικών επιχειρήσεων και της αγοράς εργασίας και την ενίσχυση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας προς αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, καθώς και τη στήριξη των πλημμοροπαθών της Εύβοιας που επλήγησαν κατά τις πλημμύρες της 8ης και 9ης Αυγούστου 2020» που κυρώθηκε με τον ν. 4722/2020 (ΦΕΚ Α 177/15.9.2020). Στο αρ. 9 της παρούσας ρυθμίζεται η παροχή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς ιχνηλάτησης στην ΕΛ.ΑΣ.

Τέλος, η έκδοση των ΠΝΠ καλύπτει ακόμη, την αρχή της επιφύλαξης του νόμου που τίθεται ως όρος κατά τη στάθμιση συγκρουόμενων δικαιωμάτων του αρ. 25 παρ. 1 Σ. Συγκεκριμένα, όπως ήδη προεκτέθηκε το δικαίωμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, δύναται να περιορίζεται υπέρ του δημοσίου συμφέροντος και της προστασίας της υγείας του πληθυσμού υπό τις προϋποθέσεις της αρχής της αναλογικότητας, του ως άνω άρθρου του Συντάγματος.

Η συγκεκριμένη προϋπόθεση για την ύπαρξη τυπικού νόμου⁶⁸, καλύπτεται με την έκδοση των ως άνω ΠΝΠ. Συζήτηση δε για το αν οι ΠΝΠ αποτελούν τυπικό ή ουσιαστικό νόμο περιττεύει⁶⁹, αφού αυτές αν και εκδίδονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, νοούνται ως ισοδύναμες τυπικού νόμου εφόσον ψηφίστηκαν εν τέλει στην Βουλή με τους αντίστοιχους τυπικούς νόμους κατά την οριζόμενη στο αρ. 44 παρ. 1 εδ. β' προθεσμία και διαδικασία⁷⁰. Μπορούν επομένως να ελεγχθούν και ως προς τη συνταγματικότητά τους, κατά τον παρεμπόδιοντα και διάχυτο έλεγχο των δικαστηρίων, που θα κληθούν να τις εφαρμόσουν κατά το δικαιοδοτικό τους έργο.

⁶⁸ Βλ. Χρυσόγονος Κώστας, Βλαχόπουλος Σπύρος, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, Νομική Βιβλιοθήκη 2017 σελ. 113 επ.

⁶⁹ Βλ. Τσιλιώτης Χ., *Πανδημία και περιοριστικά μέτρα: Περιορισμοί στα θεμελιώδη δικαιώματα και αρχή της επιφύλαξης του νόμου (Μέρος Ι)*, www.syntagmawatch.gr 7.4.2020

⁷⁰ Βλ. Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Σάκκουλας 2014, σελ 67.

Ακόμη, ο Κανονισμός δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην ακεραιότητα και ασφάλεια των δεδομένων κατά την επεξεργασία και ελεύθερη κυκλοφορία τους, οι οποίες ισχύουν ιδίως κατά την επεξεργασία και διαβίβαση ευαίσθητων δεδομένων υγείας. Στο κείμενό του – αλλά και στην εθνική νομοθεσία- προς αυτή την κατεύθυνση ορίζονται περαιτέρω υποχρεώσεις των εκάστοτε ΥΕ προς τήρηση σειράς μέτρων με στόχο την προστασία των προσωπικών δεδομένων, η λήψη των οποίων -στο πλαίσιο της αρχής της λογοδοσίας και της διαφάνειας- είναι ικανή να αποδείξει την συμμόρφωση και την εναρμόνιση με τις ρυθμίσεις του ΓΚΠΔ.⁷¹

Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν, την εκ των σχεδιασμό και την εξ' ορισμού σχεδίαση προστασίας των δεδομένων, την τήρηση αρχείων καταγραφής δραστηριότητας, την ψευδωνυμοποίηση των δεδομένων κατά την αποθήκευση ή διαβίβασή τους, την ευαισθητοποίηση των εξουσιοδοτημένων εργαζομένων που διαχειρίζονται δεδομένα κ.α. Τέλος, ο Κανονισμός προβλέπει τους κώδικες δεοντολογίας, ως μέσο απόδειξης συμμόρφωσης στις απαιτήσεις του γενικά , αλλά και ως εγγύηση της σύννομης δράσης διαφόρων επαγγελματιών, και ιδίως των επαγγελματιών υγείας⁷² (άρθρο 9 παρ. 3 και 24 παρ. 1 ΓΚΠΔ).

Οι ΠΝΠ που εφαρμόζονται στην επιμέρους επεξεργασία δεδομένων εν μέσω της πανδημίας του COVID-19, όπως στο Μέρος Β θα αναλυθεί, προβλέπουν έτσι, σε ορισμένες περιπτώσεις και τα μέτρα ασφαλείας που οι ΥΕ υποχρεούνται να υιοθετήσουν. Βέβαια, και στις περιπτώσεις που τα απαραίτητα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα δεν προβλέπονται ρητώς, αυτά ισχύουν σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ αλλά και ως επέκταση των αρχών λογοδοσίας των ΥΕ για κάθε επεξεργασία.

2.2.3 Επεξεργασία και Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας

Οι διατάξεις που αφορούν στα προσωπικά δεδομένα υγείας δεν εξαντλούνται ωστόσο, στο κείμενο του ΓΚΠΔ, αλλά αξίζει να αναφερθεί και η σχέση τους με τον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας (ν. 3418/2005) και την ειδική υποχρέωση του ιατρού για την τήρηση του ιατρικού απορρήτου.

Ο ιατρός, ειδικότερα, κατά τα στάδια εξέτασης, διάγνωσης και περίθαλψης του ασθενούς διαχειρίζεται πληθώρα απλών και ειδικών δεδομένων του υποκειμένου σχετικά με την σωματική ή/και ψυχολογική υγεία του ίδιου και των συγγενών του, την οικογενειακή του κατάσταση, τον γενετήσιο προσανατολισμό του κ.α. Όλες οι πληροφορίες που συλλέγονται από τον ιατρό ως ΥΕ υπόκεινται κατ' αρχήν στους όρους και τις προϋποθέσεις συλλογής κι επεξεργασίας του ΓΚΠΔ, εντούτοις οι επαγγελματίες ιατροί διακατέχονται από ένα ακόμη καθήκον εχεμύθειας, το λεγόμενο ιατρικό απόρρητο, με στόχο την διατήρηση τόσο του κύρους του ιατρικού επαγγέλματος όσο και της προστασίας της ιδιωτικότητας του ασθενούς.⁷³

⁷¹ Βλ. αιτ. σκέψη 87 και αρ. 4 παρ. 5, 24 ΓΚΠΔ

⁷² Βλ. σχετικά με Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας παρακάτω.

⁷³ Βλ. Λασκαρίδης Εμ., Ερμηνεία Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας, Νομ. Βιβλιοθήκη 2013 σελ. 160

Ειδικότερα, στο άρθρο 13 ΚΙΔ προβλέπεται ότι ο ιατρός οφείλει να τηρεί αυστηρά απόλυτη εχεμύθεια για οποιοδήποτε στοιχείο υποπίπτει στην αντίληψή του ή του αποκαλύπτει ο ασθενής ή τρίτοι, στο πλαίσιο της άσκησης των καθηκόντων του, και το οποίο αφορά στον ασθενή ή τους οικείους του, η οποία υποχρέωση εχεμύθειας δεν αποτελεί απλά ηθική δέσμευση για τον ιατρό αφού σε περιπτώσεις παράβασης εγκυμονούν πειθαρχικές, ποινικές και αστικές κυρώσεις. Η ως άνω υποχρέωση εχεμύθειας αίρεται εν όψει της τρέχουσας πανδημίας για σκοπούς καταγραφής κι ιχνηλάτησης των κρουσμάτων από τον κορωνοϊό COVID-19. Συγκεκριμένα, η ως άνω υποχρέωση εντοπίζεται στο αρ. 3 της ΚΥΑ (ΦΕΚ Β 1390/2020), όπου προβλέπει ότι *«κάθε ασθενής, ο οποίος έχει διαγνωσθεί ότι έχει προσβληθεί από COVID-19 εντάσσεται υποχρεωτικά από το θεράποντα ιατρό του στο σύστημα αρχειοθέτησης του Εθνικού Μητρώου Ασθενών COVID-19»*.

Τα δύο κείμενα μπορούν να συνυπάρχουν και να αλληλοσυμπληρώνονται, ο ίδιος ο ΓΚΠΔ άλλωστε στο αρ. 9 παρ. 3, δίνει ως λόγο εξαιρετικής επεξεργασίας των δεδομένων υγείας, της περίπτωσης θ' της 1ης παρ, όταν αυτή πραγματοποιείται από ή υπό την ευθύνη επαγγελματιών (π.χ ιατρούς) που δεσμεύονται από επαγγελματικό απόρρητο.

Εξάλλου, τα κύρια σημεία διαφοράς μεταξύ ΚΙΔ και ΓΚΠΔ εντοπίζονται στο γεγονός ότι το ιατρικό απόρρητο καταλαμβάνει μεγαλύτερο εύρος πληροφορίας – αφού αφορά σε οποιοδήποτε στοιχείο έλαβε γνώση ο ιατρός κι εκτείνεται χρονικά και μετά το θάνατο του υποκειμένου. Βέβαια μπορεί καταρχήν να φαίνεται πως ο ΚΙΔ έχει μεγαλύτερο και δεσμευτικότερο πεδίο εφαρμογής, δε θα πρέπει όμως να παραγκωνιστεί το γεγονός ότι ο ΓΚΠΔ δεσμεύει κάθε ΥΕ, ιατρό ή μη, που επεξεργάζεται δεδομένα υγείας (π.χ. ασφαλιστική εταιρεία), δεσμεύει δηλαδή μεγαλύτερο πλήθος υπευθύνων επεξεργασίας και φυσικά από νομικής ισχύος υπερισχύει από κάθε άλλη διάταξη εσωτερικού νόμου (άρθρο 28 Σ). Ακόμη, ο ιατρός οφείλει να σέβεται την υποχρέωσή του για τήρηση εχεμύθειας και μετά το θάνατο του ασθενούς, σε αντίθεση με τον ΓΚΠΔ που εφαρμόζεται μόνο για φυσικά εν ζωή πρόσωπα.

Τέλος, στο άρθρο 14 ΚΙΔ τίθεται η υποχρέωση, στους ιατρούς και στις δομές υγείας, για τήρηση ιατρικού αρχείου , δηλαδή του αρχείου -ηλεκτρονικού ή μη- του οποίου τα δεδομένα συνδέονται αρρήκτως ή αιτιωδώς με την ασθένεια ή την υγεία των ασθενών τους. Σχετικά με την τήρηση και την επεξεργασία του αρχείου εφαρμόζονται οι διατάξεις του ΓΚΠΔ. Στο εν λόγω άρθρο γίνεται αναφορά για κατ' εξαίρεση διαβίβαση σε τρίτους δεδομένων από το αρχείο (αρ. 14 παρ. 9) αλλά τίθενται και χρονικά περιθώρια για τη διατήρησή του και συγκεκριμένα 10 χρόνια μετά την τελευταία επίσκεψη του ασθενή σε ιδιώτη ιατρό ή ιδιωτικές μονάδες υγείας ή 20 έτη για την περίπτωση των δημόσιων δομών. Και σε αυτή την περίπτωση οι διατάξεις και οι αρχές του ΓΚΠΔ και του ν. 4624/2019⁷⁴ -π.χ. η αρχή περιορισμού του χρόνου αποθήκευσης- θα πρέπει να θεωρηθούν υπερισχύουσες και κάθε αντίθετη εθνική διάταξη (ει αναγκαίο και διάταξη εντός του ΚΙΔ) θα πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με τον Κανονισμό.

---

⁷⁴ Όπως άλλωστε εφαρμόζονταν κι οι αντίστοιχοι κανόνες του προγενέστερου ν. 2472/1997, βλ. αιτιολογική έκθεση ΚΙΔ και Λασκαρίδης Εμ., Ερμηνεία Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας, Νομ. Βιβλιοθήκη 2013 σελ. 180.

Μέρος Β – Κατά περίπτωση επεξεργασία προσωπικών δεδομένων εν μέσω της πανδημίας COVID 19

3 Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο χώρο εργασίας

3.1 Επεξεργασία δεδομένων εργαζομένων υπό τον ΓΚΠΔ

Όπως ειπώθηκε και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων και τη Γνωμοδότηση 8/2001 που αυτό εξέδωσε, το δίκαιο προστασίας δεδομένων και το εργατικό δίκαιο αλληλεπιδρούν κι αλληλεξαρτώνται⁷⁵. Οι εργαζόμενοι αν και σε άνιση σχέση με τον εκάστοτε εργοδότη – με τον τελευταίο να βρίσκεται σε θέση υπεροχής στις μεταξύ τους σχέσεις, λόγω και του διευθυντικού του δικαιώματος- σε κάθε περίπτωση υπόκεινται στις προστατευτικές διατάξεις του ΓΚΠΔ ως προς την επεξεργασία των δεδομένων τους όπως και όλα τα φυσικά πρόσωπα.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 88 ΓΚΠΔ και στην αιτ. σκέψη 155 δίδεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη, και σε αυτή την περίπτωση, να εντάξουν στο εθνικό τους δίκαιο ειδικούς κανόνες προστασίας των προσωπικών δεδομένων στη σχέση εργασίας ιδίως για τους όρους υπό τους οποίους δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της απασχόλησης μπορούν να υφίστανται επεξεργασία για σκοπούς *«πρόσληψης, εκτέλεσης της σύμβασης απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της εκτέλεσης των υποχρεώσεων που προβλέπονται από τον νόμο ή από συλλογικές συμβάσεις, διαχείρισης, προγραμματισμού και οργάνωσης εργασίας, ισότητας και πολυμορφίας στο χώρο εργασίας και υγείας και ασφάλειας στην εργασία, καθώς και για σκοπούς άσκησης και απόλαυσης, σε ατομική ή συλλογική βάση, δικαιωμάτων και παροχών που σχετίζονται με την απασχόληση και για σκοπούς καταγγελίας της σχέσης απασχόλησης»*.

Ο εργοδότης συγκεκριμένα, ως ΥΕ, μπορεί να συλλέγει πάσα πληροφορία πριν ή μετά την πρόσληψη, η οποία είναι συναφής κι απαραίτητη για την προσήκουσα εκτέλεση της σύμβασης εργασίας. Λόγω της υπερισχύουσας θέσης του εργοδότη στην εργασιακή σχέση, ειδικώς όταν απαιτείται συγκατάθεση του Υποκειμένου- εργαζομένου ως νομική βάση επεξεργασίας των δεδομένων του, σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 2 ν. 4624/2019, αυτή θα πρέπει να εξετάζεται βάσει των γενικών διατάξεων του άρθρου 7 ΓΚΠΔ, αλλά θα πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψιν η υφιστάμενη σύμβαση εργασίας και οι συγκεκριμένες περιστάσεις υπό τις οποίες αυτή δόθηκε, σημειωτέον δε είναι το γεγονός ότι ο σκοπός και το περιεχόμενο της επεξεργασίας πρέπει να γίνονται γνωστά στον εργαζόμενο γραπτώς -σε ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή- σε σώμα διακριτό από τη σύμβαση εργασίας. Τέλος, στο άρθρο 22 ΓΚΠΔ και στην αιτ. σκέψη 71, ορίζονται τα σχετικά με την προστασία του Υποκειμένου έναντι της αυτοματοποιημένης

---

⁷⁵ Βλ. Δ. Ζωγραφόπουλος, art. 29 data protection working party, opinion 8/2001 και *ΓΚΠΔ Νομική Διάσταση και πρακτική εφαρμογή, Ο γενικός κανονισμός προστασίας και οι εργασιακές σχέσεις*, Εκδ. Νομ.Βιβλιοθήκη σελ. 145

λήψης αποφάσεων, η οποία στον τομέα των εργασιακών σχέσεων μπορεί να έγκειται στη χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση επιλογή κι απόρριψη προσωπικού.

3.2 Επεξεργασία «ευαίσθητων» προσωπικών δεδομένων εργαζομένων

Σχετικά με την επεξεργασία ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων και στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων εφαρμογή βρίσκει κατ' αρχήν το άρθρο 9 παρ.1 ΓΚΠΔ όπως παρουσιάστηκε ως άνω, και η αρχή της μη επιτρεπτής επεξεργασίας των ειδικών αυτών δεδομένων. Ειδικά σε έναν χώρο όπως ο εργασιακός, η συλλογή «ευαίσθητων» πληροφοριών όπως παραδείγματος χάριν τα πολιτικά φρονήματα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός ή οι ποινικές καταδίκες (άρθρο 10 ΓΚΠΔ) των ατόμων, θα αποτελούσε γόνιμο και πρόσφορο έδαφος για τη δημιουργία διακρίσεων και άνισης μεταχείρισης των εργαζομένων.

Η συγκατάθεση του υποκειμένου αποτελεί κι εδώ σύμφωνα με την περ. α' της παρ. 2 του άρθρου 9 ΓΚΠΔ⁷⁶, σύμφωνα και με τα ανωτέρω, νομική βάση για τη συλλογή κι επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων, αλλά θα πρέπει να κρίνεται ad hoc σύμφωνα με τις περαιτέρω εγγυήσεις και σίγουρα δεν μπορεί να προτιμάται, δεδομένης της άνισης σχέσης λόγω του διευθυντικού δικαιώματος του εργοδότη. Η συγκατάθεση του εργαζομένου θα πρέπει να είναι δηλαδή έγγραφη και να διακρίνεται από το σώμα της σύμβασης απασχόλησης, και παράλληλα ο εργοδότης (ως υπεύθυνος επεξεργασίας) θα πρέπει -και βάσει της αρχής της λογοδοσίας- ανά πάσα στιγμή να μπορεί να αποδεικνύει ότι έχει ενημερώσει τον εργαζόμενο για το ακριβές περιεχόμενο και τους λόγους συλλογής των πληροφοριών, καθώς και ότι ο εργαζόμενος είχε μία γνήσια και ελεύθερη επιλογή και ήταν σε θέση να αρνηθεί ή να ανακαλέσει τη συγκατάθεσή του χωρίς αρνητικές επιπτώσεις. Είναι άλλωστε δεδομένη η εξάρτηση που προκύπτει από τη σχέση μεταξύ εργοδότη και εργαζόμενου, όπου οι εργαζόμενοι σπάνια είναι σε θέση να αρνηθούν ή να ανακαλέσουν τη συγκατάθεσή τους.⁷⁷ Η αρχή της απαγόρευσης υπέρβασης του σκοπού δεν αίρεται βεβαίως, από τη χορήγηση της συγκατάθεσης και πάσα συλλογή, επεξεργασία ή διαβίβαση πέραν αυτού είναι εκτός του πλαισίου του επιτρεπτού και απαιτεί εκ νέου συγκατάθεση του εργαζομένου, που θα καλύπτει τους νέους σκοπούς επεξεργασίας.

Εξάλλου, οι περιπτώσεις της παρ. 2 σχετικά με τις προϋποθέσεις παρέκκλισης -εκτός της παροχής συγκατάθεσης από το Υποκείμενο των δεδομένων- ισχύουν και στην περίπτωση των εργασιακών σχέσεων. Ειδικότερα, κατά την περίπτωση β' και γ', η επεξεργασία επιτρέπεται όταν κρίνεται απαραίτητη για την εκτέλεση των υποχρεώσεων και την άσκηση συγκεκριμένων

---

⁷⁶ Βλ. όμως και υπ' αρ. 26/2019 γνωμ. της ΑΠΔΠΧ σχετικά τον παράνομο χαρακτήρα της εν λευκώ συγκατάθεσης των εργαζομένων προς τον εργοδότη να χρησιμοποιεί και να κοινοποιεί σε τρίτους, τα προσωπικά δεδομένα τους.

⁷⁷ Βλ. και Γνώμη 8/2001 για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο εργασιακό πλαίσιο (WP48), Αιτιολογική σκέψη 43 ΓΚΠΔ.

δικαιωμάτων του ΥΕ ή του Υ των δεδομένων στον τομέα του εργατικού δικαίου, ή υπέρ της συμμόρφωσης του ΥΕ με έννομη υποχρέωσή του, κατά το εθνικό δίκαιο.⁷⁸

Ακόμη, και στην περίπτωση η' της παρ. 2 η επεξεργασία ειδικών δεδομένων κρίνεται απαραίτητη και κατ' επέκταση επιτρεπτή στις περιπτώσεις της προληπτικής ιατρικής, όπως ορίζεται και με την αιτ. σκέψη 52 του ΓΚΠΔ, όταν προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών – μεταξύ άλλων- και στον τομέα του εργατικού δικαίου, για σκοπούς υγειονομικής ασφάλειας, παρακολούθησης και συναγερμού και για την πρόληψη ή τον έλεγχο των μεταδοτικών ασθενειών και άλλων σοβαρών απειλών κατά της υγείας ή για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή στατιστικούς σκοπούς.

Όσον αφορά στην επεξεργασία των κατ' εξοχήν «ευαίσθητων» δεδομένων της υγείας, τα δεδομένα αυτά λόγω της φύσης τους και των συνεπειών που μπορεί να έχει η αποκάλυψή τους – πρέπει να συλλέγονται απευθείας και μόνον από τους εργαζόμενους ή τους υποψήφιους και μόνον εφ' όσον αυτό είναι απολύτως απαραίτητο α) για την αξιολόγηση της καταλληλότητάς τους για μία συγκεκριμένη θέση ή εργασία, παρούσα ή μελλοντική (π.χ. εξετάσεις για τους εργαζόμενους υγειονομικού ενδιαφέροντος καταστήματα κλπ.), β) για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του εργοδότη για υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας και γ) για τη θεμελίωση δικαιωμάτων των εργαζομένων και αντίστοιχη απόδοση κοινωνικών παροχών. Τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να διατηρούνται σε ξεχωριστά των άλλων δεδομένων αρχεία ενώ η διαβίβασή τους γίνεται μόνον σε ό,τι αφορά τα πορίσματα και στο μέτρο που αυτή είναι απολύτως απαραίτητη για την προστασία της υγείας των εργαζομένων, τη διαμόρφωση κρίσεων για την καταλληλότητά τους προς ανάληψη εργασίας, παρούσας ή μελλοντικής, ή για τη διαμόρφωση των συνθηκών εργασίας.⁷⁹ Ακόμη, οι περιπτώσεις η' και θ' της παρ. 2 αρ. 9 ΓΚΠΔ, αποτελούν νομικές βάσεις διαθέσιμες στα χέρια των εργοδοτών για διαχείριση προσωπικών δεδομένων υγείας χωρίς προηγούμενη συγκατάθεση των Υποκειμένων τους.

Τέλος, στην ελληνική έννομη τάξη ισχύει ήδη από το 2010 *Κώδικας νόμων για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων* (ν.3850/2010), για τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα⁸⁰, με αντικείμενο την παρουσίαση κι εξειδίκευση των γενικών αρχών σχετικά με την πρόληψη των επαγγελματικών κινδύνων και την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων και την εξάλειψη των συντελεστών κινδύνου των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών. Ακόμη, περιγράφεται η υποχρέωση απασχόλησης ιατρού εργασίας, τα προσόντα και οι αρμοδιότητες του οποίου ορίζονται στα άρθρα 8, 16 και 17 του εν λόγω κώδικα.⁸¹

3.3 Επεξεργασία δεδομένων εργαζομένων ιδίως εν μέσω πανδημίας

⁷⁸ Βλ. Μήτρου Λ., Τα προσωπικά δεδομένα στην εποχή του Κορωνοϊού www.constitutionalism.gr 16.3.2020

⁷⁹ Βλ. οδηγία 115/2001 ΑΠΔΠΧ Δ', αρ. 6., ΣΤ' αρ.2 και Ζ' αρ. 4.

⁸⁰ Βλ. άρθρο 2 και 3 περ. γ ν.3850/2010.

⁸¹ Βλ. Δ. Ζωγραφόπουλος, *ΓΚΠΔ Νομική διάσταση και πρακτική εφαρμογή, Ο ΓΚΠΔ και οι εργασιακές σχέσεις*, Εκδ. Νομ. Βιβλιοθήκη 2018, σελ. 155 επ.

Στη μάχη ενάντια στην εξάπλωση του νέου ιού η συλλογή κι επεξεργασία δεδομένων στα πλαίσια των εργασιακών σχέσεων αποτελεί ένα υπαρκτό ζήτημα. Ο εργασιακός χώρος είναι εξάλλου ένα σημείο συχνής και παρατεταμένης συνάντησης και συγχρωτισμού, μεταξύ εργαζομένων και μη, και εν μέσω μιας πανδημίας αποτελεί πιθανή εστία μόλυνσης και εξάπλωσης του ιού. Οι εργοδότες με τη σειρά τους καλούνται να διαχειρίζονται δεδομένα που αφορούν στην κατάσταση της υγείας των εργαζομένων τους, νοσούντων ή μη, ιδίως στα πλαίσια εκπλήρωσης των υποχρεώσεών τους, να εξασφαλίζουν την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων και να λαμβάνουν μέτρα που να εξασφαλίζουν την υγεία και ασφάλεια των τρίτων (αρ. 1 ν. 3850/2010).

Η ΑΠΔΠΧ έτσι - κατά την διεθνή πρακτική κι αναγνωρίζοντας τις ιδιαίτερες συνθήκες που δημιουργήθηκαν στον τομέα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των πολιτών, εν όψει των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας, εξέδωσε την 18η Μαρτίου 2020 κατευθυντήριες γραμμές⁸² ως προς το εν λόγω θέμα.

Ειδικότερα, για την επεξεργασία δεδομένων στον εργασιακό χώρο η Αρχή έγινε αποδέκτης ερωτημάτων περί της νομιμότητας πρακτικών όπως για παράδειγμα, αν

α) η θερμομέτρηση του εισερχόμενου προσωπικού ή τρίτων -προμηθευτών ή επισκεπτών- στις εγκαταστάσεις ιδιωτικών επιχειρήσεων ή δημόσιων φορέων,

β) η διανομή για συμπλήρωση ερωτηματολογίων σχετικά με την κατάσταση της υγείας των εργαζομένων ή των οικείων τους, περιλαμβάνοντας ερωτήσεις για το πρόσφατο ιστορικό ταξιδιού τους σε αλλοδαπό κράτος με αυξημένο κίνδυνο μετάδοσης του κορωνοϊού κ.λπ. ή

γ) η ενημέρωση των λοιπών εργαζομένων για το γεγονός ή και τα στοιχεία ταυτότητας ήδη νοσούντος εργαζομένου,

εμπίπτουν στις υποχρεώσεις των εργοδοτών προς εξασφάλιση της υγείας των εργαζομένων σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3850/2010.

Καθολικές απαντήσεις και λύσεις δεν μπορούν φυσικά να δοθούν στα ως άνω ερωτήματα, ειδικά ενόψει των τρεχουσών κρίσιμων υγειονομικών στιγμών, όπου η ευελιξία κι η παρακολούθηση των εξελίξεων είναι ζωτικής σημασίας. Το -συνταγματικό- δικαίωμα των εργαζομένων περί προστασίας των δεδομένων τους δεν είναι σαφώς – και κατά τα ήδη γνωστά- απόλυτο και σταθμίζεται σε σχέση με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας.⁸³ Η Αρχή υπενθυμίζει στις από 18.3.2020 οδηγίες της, ήτοι, ότι ο ΥΕ πρέπει

82

Διαθέσιμες

στο:

<https://www.dpa.gr/APDPXPortlets/htdocs/documentSDisplay.jsp?docid=163,39,44,101,194,223,3,99>,

Οι

οδηγίες ως άνω οδηγίες, κατατάσσουν την ΑΠΔΠΧ στις ευρωπαϊκές αρχές που διατήρησαν μια ουδέτερη στάση, δίνοντας την διακριτική ευχέρεια στους εργοδότες – και με γνώμονα την αρχή της λογοδοσίας που τους βαρύνει να επιλέγουν αυτοί τα προσφορότερα γι αυτούς μέτρα. Για παραδείγματα άλλων ευρωπαϊκών Αρχών βλ. Παναγοπούλου- Κουτναζή Φ., Η προστασία προσωπικών δεδομένων σε περίοδο πανδημίας www.constitutionalism.gr 28.3.2020 σελ. 14 επ.

⁸³Βλ. αιτ. σκέψη 4 ΓΚΠΔ.

να προβαίνει σε επεξεργασία δεδομένων μόνο εφόσον αυτή διενεργείται σύμφωνα με τις ήδη γνωστές αρχές και προϋποθέσεις των άρθρων 5 και 6 ΓΚΠΔ στο πλαίσιο της αρχής της λογοδοσίας.

Τόσο κατά τα προεκτεθέντα όσο και κατά την παρ.5 των κατευθυντηρίων γραμμών της αρχής, προκύπτει η έννομη υποχρέωση του κάθε εργοδότη να ενεργεί έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η υγεία και η ασφάλεια των εργαζομένων του αλλά και οι εργαζόμενοι οφείλουν να συνδράμουν προς αυτή την κατεύθυνση εφαρμόζοντας τους κανόνες υγείας και ασφάλειας, περιλαμβανομένης της υποχρέωσής τους να αναφέρουν στον εργοδότη ή/και στον εκτελούντα καθήκοντα ιατρό εργασίας όλες τις περιπτώσεις που θεωρούνται σοβαρός και ικανός κίνδυνος υγείας των ίδιων και των άλλων ατόμων που επηρεάζονται ενδεχομένως από αυτούς.

Οι νομικές βάσεις επεξεργασίας δεδομένων υγείας εν καιρώ πανδημίας -κατά τον ΓΚΠΔ- από τον εργοδότη ως υπεύθυνος επεξεργασίας, εντοπίζονται στην επεξεργασία που πηγάζει από την υποχρέωση εργοδότη στον τομέα του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής προστασίας αλλά κι επαγγελματικής ιατρικής (άρ. 9 παρ.2 περ. β' και θ') ή επειδή αυτή είναι απαραίτητη για λόγους δημόσιου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας, όπως η προστασία έναντι σοβαρών διασυνοριακών απειλών κατά της υγείας (αρ. 9 παρ. 2 περ. θ). Ωστόσο, η οποιαδήποτε συλλογή δεδομένων δεν μπορεί να είναι καθολική κι απεριόριστη σύμφωνα και με την αρχή της αναλογικότητας, και τις υπόλοιπες γνωστές αρχές. Ο εργοδότης σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να επιλέγει το λιγότερο επαχθές και πιο πρόσφορο μέτρο, ενώ με βάση τις αρχές της ελαχιστοποίησης και της ασφαλούς επεξεργασίας, τα δεδομένα που εν τέλει θα συλλεχθούν θα πρέπει να είναι τα λιγότερο δυνατά με βάση τον σκοπό της συλλογής τους – εδώ την διατήρηση της υγείας των εργαζομένων με την πρόληψη εξάπλωσης μολυσματικής νόσου στο εργασιακό περιβάλλον- και με τη λήψη των κατάλληλων οργανωτικών και τεχνικών μέτρων να διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών, όπως για παράδειγμα με την ψευδωνυμοποίησή τους. Τέλος, υπενθυμίζεται από την αρχή στην πρόσφατη απόφασή της (υπ' αρ. 5/2020) ότι λόγω της ανισορροπίας στη σχέση ανάμεσα στους εργοδότες και τους εργαζομένους, η συγκατάθεση θα πρέπει να είναι η τελευταία νομική βάση επεξεργασίας σε θέματα εργασιακών σχέσεων και, σε κάθε περίπτωση, οφείλει να τελεί υπό τον όρο ότι παρέχεται ελεύθερα και έγκυρα.

Πρακτικά, αυτό θα σήμαινε πως ναι μεν είναι επιτρεπτός για παράδειγμα ο έλεγχος της θερμοκρασίας των εργαζομένων στο χώρο εργασίας⁸⁴, αλλά αν υπάρχει προσφορότερο και λιγότερο επαχθές μέτρο πρόληψης πρέπει αυτό να προτιμηθεί από τον εργοδότη- τηρουμένων των ως άνω αρχών.⁸⁵ Λιγότερο επαχθής για παράδειγμα μπορεί να θεωρηθεί η θερμομέτρηση

---

⁸⁴ Υπενθυμίζεται εντούτοις ότι οι όροι και οι προϋποθέσεις που τίθενται στα κείμενα του ΓΚΠΔ και του ν. 4624/2019, αφορούν σε δεδομένα που διατηρούνται ή πρόκειται να περιληφθούν σε σύστημα αρχειοθέτησης (αρ. 2 παρ.1 ΓΚΠΔ και αρ. 2 ν 4624/2019). Έτσι π.χ. η προφορική ενημέρωση ότι το υποκείμενο των δεδομένων νοσεί από τον κορωνοϊό ή ότι η σωματική θερμοκρασία του έχει μετρηθεί ως ανώτερη του φυσιολογικού συνιστούν μεν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, πλην όμως η σχετική νομοθεσία δεν εφαρμόζεται εάν οι ανωτέρω πληροφορίες δεν έχουν περιληφθεί σε σύστημα αρχειοθέτησης σε περίπτωση μη αυτοματοποιημένης (χειροκίνητης) επεξεργασίας ή δεν έχουν περιληφθεί σε αυτοματοποιημένη επεξεργασία (Βλ. απόφαση υπ' αρ. 5/2020 ΑΠΔΠΧ).

⁸⁵ Στις από 28.3.2020 κατευθυντήριες γραμμές της, η ΑΠΔΠΧ αν και αναφέρει την περίπτωση της θερμομέτρησης ως επαχθές μέτρο περιορισμού των ατομικών δικαιωμάτων των εργαζομένων, το θεωρεί ανεκτό

από τον ιατρό εργασίας ή η απευθείας επικοινωνία των εργαζομένων μαζί του και η συλλογή του ιατρικού ιστορικού τους, σε σχέση με την εγκατάσταση θερμικής κάμερας στην είσοδο της επιχείρησης, υπό την εποπτεία άλλου εργαζομένου – όχι ιατρού ή την τακτική συμπλήρωση και συλλογή ερωτηματολογίων, με περιττές κάποιες φορές πληροφορίες, από τον ίδιο τον εργοδότη.⁸⁶ Η προτίμηση της διενέργειας των ως άνω πράξεων από ιατρό εργασίας, θεωρείται η πλέον διακριτική⁸⁷ και συμμορφωτική προς τον ΓΚΠΔ⁸⁸, αφού αυτός είναι ο πλέον κατάλληλος για τη γνωμάτευση της καταλληλότητας των εργαζομένων προς εργασία και συνάμα βαρύνεται με την υποχρέωση τήρησης του επαγγελματικού απορρήτου, σύμφωνα και με τα όσα προειπώθηκαν.

Έπειτα, όσον αφορά στη γνωστοποίηση τυχόντος κρούσματος εντός του εργασιακού περιβάλλοντος αυτή δε θεωρείται επιτρεπτή, σύμφωνα με την Αρχή, *αν δημιουργεί κλίμα προκατάληψης και στιγματισμού*, ενώ είναι δυνατόν να δράσει και αποτρεπτικά της ατομικής ευθύνης – με την παραμονή για παράδειγμα ενός εργαζομένου στην εργασία αντί της αναζήτησης ιατρικής βοήθειας όταν αισθανθεί ήπια συμπτώματα του ιού υπό το φόβο και του δικού του στιγματισμού, καθιστώντας έτσι το εν λόγω μέτρο τελικά μη πρόσφορο και άρα όχι νόμιμο, βάσει της αρχής της αναλογικότητας. Εντούτοις, η ως άνω ερμηνεία δεν είναι απόλυτη. Για παράδειγμα, υπάρχουν περιπτώσεις εργοδοτών, οι οποίοι υποχρεούνται ακόμη και να υποβάλλουν σε προληπτικό τεστ διάγνωσης του κορωνοϊού τους υπαλλήλους τους⁸⁹, με τη ζυγαριά της αναλογικότητας να γέρνει προς την προστασία της υγείας των υπόλοιπων εργαζομένων ή παρευρισκόμενων στους χώρους εργασίας τους, όπως των ευπαθών ομάδων (π.χ ηλικιωμένων σε έναν οίκο ευγηρίας, νοσοκομεία ή σε άλλα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος).

Βέβαια, σε κάθε περίπτωση οι εργαζόμενοι - όπως κι όλοι οι πολίτες- έχουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται με τα εκάστοτε μέτρα περιορισμού της διασποράς μολυσματικής ασθένειας, ειδάλως ομιλούμε πια για την ποινικώς κολάσιμη συμπεριφορά του ΠΚ 285 περί

«τηρουμένων των νομίμων προϋποθέσεων, αφού θα έχει προηγουμένως αποκλειστεί κάθε διαθέσιμο πρόσφορο μέτρο, το οποίο θα επιλέξει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, υπό τον όρο ότι εφαρμόζεται η νομοθεσία τα προσωπικά δεδομένα», κρατώντας όπως φαίνεται μια ουδέτερη στάση αναφορικά με τα μέτρα που ο κάθε εργοδότης θα θεωρήσει ως πρόσφορα, βάσει του διευθυντικού του δικαιώματος.

⁸⁶ Βλ. Αρ. Περτσινίδου, άρθρο *Σχέσεις εργασίας και προσωπικά δεδομένα εργαζομένων στον καιρό της πανδημίας του κορωνοϊού*, δημοσίευση στις 16/4/2020 στο LegalNews24.gr .

⁸⁷ Σύμφωνα άλλωστε και με τις οδηγίες του Υπουργείου Υγείας σχετικά με τα με μέτρα προστασίας της Δημόσιας Υγείας μέσω πρόληψης κατά της διασποράς του κορωνοϊού COVID-19 σε χώρους εργασίας, οι εργαζόμενοι που εμφανίζουν αιφνιδίως τα συμπτώματα αναμένουν σε χώρο όπου δε θα έρχονται σε επαφή με άλλα άτομα, ενώ ενημερώνονται ο ιατρός εργασίας (όπου υπάρχει) ή ο προϊστάμενος όταν δεν υπάρχει ιατρός εργασίας και ειδοποιείται άμεσα ο ΕΟΔΥ ώστε να παράσχει τις απαραίτητες οδηγίες.

⁸⁸ Βλ. περίπτωση η' παρ. 2 και παρ. 3 άρθρου 9 ΓΚΠΔ. Επίσης, όπως υπενθυμίζεται και από την Αρχή ο ΓΚΠΔ δεν εφαρμόζεται εάν τα προσωπικά δεδομένα δεν έχουν περιληφθεί σε σύστημα αρχειοθέτησης σε περίπτωση μη αυτοματοποιημένης (χειροκίνητης) επεξεργασίας ή δεν έχουν περιληφθεί σε αυτοματοποιημένη επεξεργασία. Επομένως μια θερμομέτρηση που γίνεται για παράδειγμα στην είσοδο ενός κτηρίου, με μη αυτοματοποιημένο τρόπο και δεν καταγράφονται τα αποτελέσματα αυτής συνιστά επεξεργασία προσωπικών δεδομένων εκτός πεδίου εφαρμογής του ΓΚΠΔ, κι εκεί θα έχουμε τις εγγυήσεις απλώς του ιατρικού απορρήτου.

⁸⁹ Βλ. περιπτώσεις εργαζομένων μονάδων φροντίδας ηλικιωμένων που υποβάλλονται σε υποχρεωτικό προληπτικό εργαστηριακό έλεγχο για κορωνοϊό COVID-19, όταν επιστρέφουν από άδεια. Βλ. ενδεικτικώς ΚΥΑ Αριθμ. Δ1α/ΓΠοικ 51358 – (ΦΕΚ Β 3437/14.08.2020).

παραβίασης μέτρων για την πρόληψη ασθενειών, που επισύρει στερητικές της ελευθερίας και χρηματικές ποινές.

Συνοπτικά, και σύμφωνα με την Αρχή- οι εργοδότες νομιμοποιούνται καταρχήν να επεξεργάζονται δεδομένα - απλά και ειδικά- για την προστασία της υγείας των εργαζομένων και των ιδίων τηρουμένων των αρχών του άρθρου 5 ΓΚΠΔ, σύμφωνα με τις νομικές βάσεις των προαναφερόμενων διατάξεων των άρθρων 6 παρ. 1, ιδίως, περ. γ, δ και ε, και άρθρο 9 παρ. 2, ιδίως, περ. β, η και θ ΓΚΠΔ αλλά και βάσει της εθνικής νομοθεσίας⁹⁰ και πάντα υπό τις οδηγίες των αρμόδιων αρχών για την εφαρμογή των μέτρων που ελήφθησαν με τις ΠΝΠ στο μέτρο που συνιστούν επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

3.4 Τηλεργασία

Ακολούθως, οι παγκόσμιες υγειονομικές εξελίξεις επέφεραν αλλαγές όχι μόνο στον τρόπο επεξεργασίας των δεδομένων των εργαζομένων αλλά και στον τρόπο απασχόλησής τους. Η ανάγκη για περιορισμό των μετακινήσεων και του συγχρωτισμού ανάμεσα στα άτομα, προς τη μείωση της διασποράς του ιού COVID-19 οδήγησε, από την αρχή κιόλας της πανδημίας, το κλείσιμο των επιχειρήσεων, ενώ όσων η φύση της εργασίας το επιτρέπει, εργάζονται αποκλειστικώς ή εκ περιτροπής από απόσταση.

Με το αρ. 4 παρ. 2 της από 11.3.2020 ΠΝΠ που ο ν. 4682/2020 -όπως ισχύει και μετά τον ν. 4722/2020 άρθρο 8 που κύρωσε την από 22.8.2020 ΠΝΠ-, ορίζεται επισήμως η εξ αποστάσεως παροχή εργασίας ως μέσο περιορισμού της διασποράς του κορωνοϊού και προστασίας των εργαζομένων, ιδίως αυτών που ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού⁹¹. Ο εργοδότης ακόμη, δύναται με απόφασή του να καθορίζει ότι η εργασία που παρέχεται από τον εργαζόμενο στον προβλεπόμενο από την ατομική σύμβαση τόπο εργασίας, θα πραγματοποιείται στο εξής με το σύστημα της εξ αποστάσεως εργασίας.⁹²

Η έννοια της τηλεργασίας που αν και γνωρίσαμε θεωρητικά κυρίως από τα εγχειρίδια εργατικού δικαίου, τείνει να εγκαθιδρυθεί σε πολλές επιχειρήσεις ως η νέα εργασιακή πραγματικότητα για το σύνολο των εργαζομένων τους, από τη φύση της οποίας ανακύπτουν σαφώς πολλά ερωτήματα ιδιωτικότητας.

Η τηλεργασία καθιερώνεται έπειτα από τις οδηγίες των διαφόρων φορέων και αρχών και τις συστάσεις για αποφυγή του συνωστισμού, των άσκοπων μετακινήσεων και την

---

⁹⁰ Βλ. ν. 3850/2010 και ν. 4624/2019.

⁹¹ Βλ. την υπ' αρ. 12339/12.3.2020 εγκύκλιο της Γενικής Γραμματέως του Υπουργείου Εργασίας.

⁹² Για ζητήματα μεταβολής εργασιακής σύμβαση από τη θέση σε τηλεργασία κι άλλα ζητήματα εργατικού ιδίως δικαίου βλ. και Μπουμπουχερόπουλος Π., *Αδυναμία παροχής εργασίας, τηλεργασία και εναρμόνιση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής κατά την περίοδο ισχύος των μέτρων για τον περιορισμό της διάδοσης του κορωνοϊού SARS-CoV-2*, Επιθεώρησις Εργατικού Δικαίου, Τόμος 79ος , Τεύχος 4 (1816), Μάιος 2020

πραγματοποίηση των συνεργασιών με άλλους τρόπους πέραν των εκ του σύνεγγυς επαφών.⁹³ Φυσικά οι εργοδότες- ΥΕ, δεν απαλλάσσονται από τις γνωστές υποχρεώσεις για χρήση των οργανωτικών και τεχνικών μέτρων που προβλέπονται στον ΓΚΠΔ και το ν. 4624/2019⁹⁴ για την προστασία των προσωπικών δεδομένων που οι εργαζόμενοι διαχειρίζονται, ούτε η ευθύνη τους μετατίθεται στους τελευταίους, οι οποίοι μάλιστα δεν υποχρεούνται -ούτε συμβαίνει συνήθως στην πράξη- να διαθέτουν στις οικίες τους τον απαραίτητο υλικοτεχνικό εξοπλισμό, που θα παρέχει την κατάλληλη ασφάλεια κατά την επεξεργασία των δεδομένων της εκάστοτε επιχείρησης. Η πανδημία, μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να βρήκε απροετοίμαστους τους εν λόγω μηχανισμούς στις επιχειρήσεις, αλλά εν μέσω αυτής της κατάστασης οι ΥΕ θα πρέπει να εντατικοποιήσουν τα προστατευτικά των δεδομένων μέτρα τους, για παράδειγμα με τη χορήγηση εταιρικών Η/Υ με προεγκατεστημένα όλα τα απαραίτητα λογισμικά, προγράμματα κι εργαλεία, την παροχή υπηρεσιών αντιγράφων ασφαλείας για αρχεία με προσωπικά δεδομένα τα οποία και θα κρυπτογραφούνται, η πρόσβαση των εταιρικών εφαρμογών μόνο μέσω κρυπτογραφημένων καναλιών επικοινωνίας (SSL VPN, IPSec VPN) και διαδικασιών ταυτοποίησης/αυθεντικοποίησης χρήστη (MFA – Multi-Factor Authentication) και φυσικά η προσεκτική κατάστρωση κι έπειτα ενημέρωση των εργαζομένων για τις διαδικασίες και τις ενέργειες (Incident Response) που θα πρέπει να τηρηθούν σε περιπτώσεις περιστατικών ασφαλείας και παραβίασης προσωπικών δεδομένων⁹⁵.

Επομένως, και λόγω της φύσης της εργασίας μέσω ηλεκτρικών μέσων, η ΑΠΔΠΧ με σκοπό την ευαισθητοποίηση των ΥΕ, των εκτελούντων, των εργαζομένων και γενικά του κοινού όσον αφορά στους κινδύνους που ελλοχεύουν κατά της ιδιωτικότητας, δεν παρέλειψε να εκδώσει τις από 15/4/2020 κατευθυντήριες γραμμές περί λήψης μέτρων στο πλαίσιο της τηλεργασίας, δηλαδή της από απόσταση εργασίας (χωρίς φυσική παρουσία στον χώρο της εργασίας) με χρήση των απαραίτητων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.⁹⁶ Οι συστάσεις της αρχής αφορούν στη λήψη μέτρων που αφορούν (α) στην πρόσβαση στο Διαδίκτυο, (β) στη χρήση εφαρμογών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου/ανταλλαγής μηνυμάτων, (γ) στη χρήση τερματικής συσκευής/αποθηκευτικών μέσων, και (δ) στην πραγματοποίηση τηλεδιασκέψεων και συνοψίζονται ως εξής⁹⁷:

α) Είναι προφανές, πως η απομακρυσμένη είσοδος μέσω των προσωπικών ηλεκτρονικών συσκευών των εργαζομένων θέτει σε κίνδυνο τα δεδομένα τόσο των ίδιων και των οικείων τους όσο και του ίδιου του εργοδότη τους. Για την πρόσβαση στο δίκτυο, δίνονται έτσι εξειδικευμένες τεχνικές οδηγίες ασφαλούς απομακρυσμένης πρόσβασης στο δίκτυο της κάθε επιχείρησης, (πχ μέσω εικονικού ιδιωτικού δικτύου, στο οποίο πραγματοποιείται κρυπτογράφηση των δεδομένων και αυθεντικοποίηση των χρηστών), αλλά συστήνει και την

---

⁹³ Βλ. ενδεικτικά τις κατευθυντήριες οδηγίες του Ελληνικού Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (ΕΛΙΝΥΑΕ) <https://www.ypakp.gr/uploads/files/3501.pdf>

⁹⁴ Βλ. αιτ. σκέψη 87,88 άρθρα 32-34 και άρθρα 62, 63 επ. ν. 4624/2019.

⁹⁵ Βλ. αιτ. σκέψη 87 και αρ. 33 ΓΚΠΔ.

⁹⁶ Το κείμενο των οδηγιών αυτών είναι διαθέσιμο στο site της ΑΠΔΠΧ. www.dpa.gr

⁹⁷ Βλ. και συνέντευξη Κ. Μενουδάκου προέδρου ΑΠΔΠΧ, «Η τηλεργασία και οι κίνδυνοι για τα προσωπικά δεδομένα», ΤΑ ΝΕΑ ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ, 25-26 Απριλίου 2020

αποφυγή μεταφόρτωσης αρχείων που εμπεριέχουν προσωπικά δεδομένα σε υπηρεσίες υπολογιστικού νέφους, ιδίως αν αυτές δεν παρέχουν τα εχέγγυα των κατάλληλων μέτρων ασφαλείας.

β) Αναφορικά με χρήση εφαρμογών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου κι ανταλλαγής μηνυμάτων, η Αρχή συστήνει την αποστολή κρυπτογραφημένων μηνύματα που σχετίζονται με προσωπικά δεδομένα, αν αυτά αποστέλλονται από τους προσωπικούς λογαριασμούς ηλεκτρονικού ταχυδρομείου των εργαζομένων, όταν η σύνδεση στα εταιρικά e-mails τους είναι τεχνικά αδύνατη. Το ίδιο θα πρέπει να ισχύει και για τα προσωπικά δεδομένα που θα χρειαστεί να διαβιβαστούν μέσω εφαρμογών ανταλλαγής μηνυμάτων.

γ) Ως προς στη «θωράκιση» των τερματικών συσκευών και των αποθηκευτικών μέσων που χρησιμοποιούνται από τους τηλεεργαζόμενους, αυτή θα πρέπει να επιτευχθεί μέσω της εγκατάστασης σε αυτά των κατάλληλων κι ενημερωμένων προγραμμάτων κι εργαλείων (π.χ. αντιϊκών προγραμμάτων, firewalls, data classification tools κλπ). Σημαντική όμως θα πρέπει να θεωρείται κι η ατομική ενσυναίσθηση των εργαζομένων κι η επιλογή καθημερινών κινήσεων και φιλοσοφίας προσφιλούς προς την ασφάλεια των πάσης φύσεως δεδομένων που διαχειρίζονται εξ αποστάσεως. Οι απλές κινήσεις που οι τηλεεργαζόμενοι μπορούν να υιοθετούν είναι η μη τήρηση ιστορικού στους φυλλομετρητές πλοήγησης στο διαδίκτυο, η χρήση εικονικών μηχανημάτων αποκλειστικά για τους σκοπούς της εργασίας, η κρυπτογράφηση των αρχείων που εμπεριέχουν προσωπικά δεδομένα υψηλού κινδύνου (π.χ. αρχεία που αφορούν σε νοσηλείες πελατών μιας ασφαλιστικής εταιρείας κλπ) ή για τις περιπτώσεις που αυτά αποθηκεύονται σε εξωτερικά/φορητά μέσα αποθήκευσης και φυσικά η φυσική ασφάλεια των συσκευών ή όταν αυτές μένουν χωρίς επιτήρηση η χρήση ειδικών κωδικών για το κλείδωμα αυτών και την προστασία τους από μη εξουσιοδοτημένες παρεμβάσεις (ακόμα και των συνοίκων του εργαζομένου) και

δ) Σύμφωνα και με τις διάφορες συστάσεις, για τις συναντήσεις μεταξύ των εργαζομένων μιας επιχείρησης/ φορέα και τις συνεργασίες με άλλους χρησιμοποιούνται εκτεταμένα πλατφόρμες τηλεδιασκέψεων. Κατά τις συστάσεις της αρχής, θα πρέπει να προτιμώνται οι πλατφόρμες που υποστηρίζουν υπηρεσίες ασφαλείας (π.χ. κρυπτογράφηση – end to end & ασύμμετρη⁹⁸ δημοσίου κλειδιού)⁹⁹. Ως προς τη συμπεριφορά των τηλεδιασκεπτόμενων, εξέχουσας σημασίας είναι η μη δημοσίευση των διευθύνσεων (link) και των συνθηματικών κωδικών των προγραμματισμένων τηλεδιασκέψεων αλλά και η προσεκτική ενημέρωση και μελέτη των εμπλεκόμενων περί των όρων χρήσης και των όρων περί προσωπικών δεδομένων κατά την

---

⁹⁸Η κρυπτογραφία δημοσίου κλειδιού (γνωστή κι ως ασύμμετρη) βασίζεται στη χρήση ζεύγους κλειδιών που συνδέονται μεταξύ τους με έναν μοναδικό αλγόριθμο, με το ένα κλειδί να χρησιμοποιείται για κρυπτογράφηση και το άλλο για την αποκρυπτογράφηση, με στόχο τη διασφάλιση της εμπιστευτικότητας. Το πρώτο γνωστοποιείται (μέσω ψηφιακού πιστοποιητικού) σε τρίτους (Trusted Third Party) και λέγεται δημόσιο κλειδί ενώ το κλειδί αποκρυπτογράφησης είναι γνωστό μόνο στον κάτοχό του και λέγεται ιδιωτικό ή μυστικό κλειδί. βλ. και Γιαννόπουλος Γ. «Εισαγωγή στη Νομική Πληροφορική», Νομ. Βιβλιοθήκη 2018 σελ. 55 επ.

⁹⁹ Βλ. και το παράδειγμα της δημοφιλούς πλατφόρμας βιντεοδιασκέψεων Zoom, την οποία εν μέσω πανδημίας χρησιμοποίησαν εκατομμύρια χρήστες, ξεπερνώντας τις προσδοκίες των κατασκευαστών που δεν είχαν προβλέψει τις απαραίτητες δικλίδες ασφάλειας και ιδιωτικότητας. Ο CEO μάλιστα Eric S. Yuan απολογήθηκε δημόσια στο ιστολόγιό του για τα κενά ασφαλείας τα οποία δεσμεύθηκε να αντιμετωπίσει. <https://blog.zoom.us/author/eyuan/> (επίσκεψη 18.9.2020)

είσοδο σε μια τηλεδιάσκεψη (π.χ. σε ποια περίπτωση επιτρέπεται ή απαγορεύεται η εγγραφή εικόνας και ήχου).

Κατευθυντήριες γραμμές εξεδόθησαν από τις Αρχές κι άλλων ευρωπαϊκών κρατών, αφού το φαινόμενο της εργασίας εξ αποστάσεως αποτελεί μια παγκόσμια πραγματικότητα. Η γαλλική Αρχή περί προστασίας της ιδιωτικότητας CNIL¹⁰⁰, στις αντίστοιχες ανακοινώσεις της υπογραμμίζει τη σημασία ύπαρξης των ως άνω τεχνολογιών, όπως τα εικονικά ιδιωτικά δίκτυα και οι αυθεντικοποιήσεις χρηστών δύο παραγόντων, μετακυλίοντας το βάρος ευθύνης για την οχύρωση των πληροφοριακών συστημάτων των τηλεργαζομένων, περισσότερο στους φορείς εκμετάλλευσης, ιδιωτικούς και δημόσιους.

3.5 Δικαιώματα των Υποκειμένων- Εργαζομένων

Οι εργαζόμενοι μπορούν να ασκούν όλα τα κοινά δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων που επεξεργάζονται εν μέσω πανδημίας – όπως θα αναλυθεί και στις επόμενες ενότητες- όπως εντοπίζονται στα άρθρα 12 έως 22 του ΓΚΠΔ. Συγκεκριμένα, απολαμβάνουν

α) το δικαίωμα ενημέρωσης, το οποίο αποκρυσταλλώνει την αντίστοιχη υποχρέωση διαφάνειας εκ μέρους των εργοδοτών ως προς τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιούνται τα προσωπικά δεδομένα,

β) το δικαίωμα πρόσβασης, που περιλαμβάνει το αίτημα για πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα του εργαζομένου και τη γνώση από το Υποκείμενο των ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων των δεδομένων που έχουν συλλεχθεί για το άτομό του,

γ) το δικαίωμα να διορθώνει δεδομένα που είναι ανακριβή ή ελλιπή, ως προέκταση της αρχής της ακρίβειας,

δ) το δικαίωμα του εργαζομένου «για λήθη» αν η διατήρηση των δεδομένων δεν είναι πλέον απαραίτητη σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους έχουν συλλεχθεί ή υποβάλλονται κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία, εάν το υποκείμενο των δεδομένων έχει αποσύρει τη συγκατάθεσή του για την επεξεργασία ή εάν η επεξεργασία καταστεί καθ' οιονδήποτε τρόπο αντίθετη με τους όρους του Κανονισμού ή του εθνικού δικαίου¹⁰¹,

ε) το δικαίωμα αντίρρησης- εναντίωσης, ανάγεται στη δυνατότητα του υποκειμένου να εμποδίζει ή να καταστέλλει την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κι ιδίως κατά την αυτοματοποιημένη – χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση- κατάρτιση πάσης φύσεως προφίλ κι αξιολόγηση αυτού (άρθρο 21 παρ 1 ΓΚΠΔ και άρθρο 35 ν. 4624/2019), και

στ) το καινούριο, κατά τον ΓΚΠΔ, δικαίωμα στη φορητότητα των δεδομένων του, δηλαδή τη δυνατότητα των εργαζομένων να αποκτούν, να διακινούν, να αντιγράφουν ή να μεταφέρουν

---

¹⁰⁰ Βλ. τις από 12.5.2020 οδηγίες «*Les conseils de la CNIL pour mettre en place du télétravail*», www.cnil.fr/fr/les-conseils-de-la-cnil-pour-mettre-en-place-du-teletravail

¹⁰¹ Βλ. και αιτ. σκέψη 65 ΓΚΠΔ.

εύκολα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν για δικούς τους σκοπούς και διαφορετικές υπηρεσίες.

Εντούτοις, τα ως άνω δικαιώματα δύνανται να περιορίζονται κι ιδίως όσον αφορά στα δικαιώματα φορητότητας, εναντίωσης και διαγραφής¹⁰² (αρ. 15 παρ. 4, 17 παρ. 3 β, γ και δ ΓΚΠΔ και 33,34 ν. 4624/2019 αντίστοιχα). Εξάλλου, σύμφωνα και με τις υπ' αρ. 3/2020 Οδηγίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασία Δεδομένων, στο άρθρο 89 παρ. 2 ΓΚΠΔ (και αρ. 30 ν. 4624/2019), προβλέπεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη για μερικό περιορισμό στην άσκηση των ως άνω δικαιωμάτων από τα Υποκείμενα, μεταξύ άλλων για λόγους αρχειοθέτησης για το δημόσιο συμφέρον ή για σκοπούς επιστημονικής έρευνας.

Όπως ακριβώς, δηλαδή, η συλλογή κι η επεξεργασία των δεδομένων των υποκειμένων (εδώ των εργαζομένων αλλά και σε κάθε περίπτωση επεξεργασίας ενόψει της πανδημίας) πρέπει να γίνονται μετά της απαραίτητης συμμόρφωσης στις προβλέψεις των εθνικών κι ενωσιακών νομοθετημάτων, έτσι κι η άσκηση των δικαιωμάτων από τα Υποκείμενα δεν μπορεί να αποτελεί σκόπελο στους σκοπούς της συλλογής. Το δικαίωμα στη «λήθη» συγκεκριμένα, με αίτημα από το υποκείμενο τη διαγραφή των δεδομένων που σχετίζονται με το πρόσωπό του, δεν μπορεί να αποτελεί πρόσκομμα στην εκπλήρωση των νόμιμων υποχρεώσεων του ΥΕ (π.χ η τήρηση από το Υπουργείο Υγείας Μητρώου Ασθενών COVID¹⁰³), ιδίως όταν η συλλογή των δεδομένων έγινε με νομική βάση το αρ. 9 (παρ. 2 η' και θ', που αναφέρθηκαν ανωτέρω) για λόγους δημοσίου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας. Αντίθετη λύση θα προέκρινε δυσανάλογα το συμφέρον του Υποκειμένου έναντι του συμφέροντος του κοινωνικού συνόλου, ερμηνεία σαφώς αντίθετη και στο αρ. 25 παρ. 1 (περί αρχής αναλογικότητας), όσο και του ίδιου του ΓΚΠΔ, ο οποίος προορίζεται πρωτίστως να εξυπηρετεί τον άνθρωπο και τη λειτουργία της κοινωνίας στην οποία ζει και δραστηριοποιείται.¹⁰⁴

Ο περιορισμός της άσκησης των εν λόγω δικαιωμάτων, φυσικά δεν απαλλάσσει τους ΥΕ από την τήρηση των απαραίτητων οργανωτικών και τεχνικών λύσεων για την όσο το δυνατό πιο συμμορφωτική προς τον ΓΚΠΔ επεξεργασία των δεδομένων τους και μόνο σύμφωνα με ειδική νομοθεσία του κράτους μέλους που θα εξειδικεύει τους εκάστοτε περιορισμούς αλλά και το δημόσιο συμφέρον που κάθε φορά αυτοί εξυπηρετούν.

---

¹⁰² Βλ. Τάσσης Σπ., Πανδημία και Ιδιωτικότητα, ΔΙΤΕ, Νομ. Βιβλιοθήκη 1/2020 (τεύχος 65) διαθέσιμο και στο www.constitutionalism.gr

¹⁰³ Βλ. κατωτέρω ενότητα 5.3

¹⁰⁴ Βλ. αιτ. σκέψη 4 ΓΚΠΔ.

4 Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από τα ΜΜΕ

«La presse, si bavarde dans l'affaire des rats, ne parlait plus de rien. C'est que les rats meurent dans la rue et les hommes dans leur chambre. Et les journaux ne s'occupent que de la rue.»

- A. Camus- La peste, 1947

4.1 Ελευθερία του τύπου- Έννοια και συνταγματική κατοχύρωση

Η ελευθερία του τύπου, ως προέκταση κι επί μέρους εκδήλωση της ελευθερίας της έκφρασης του αρ. 14 Σ αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την ύπαρξη κι επιβίωση του δημοκρατικού πολιτεύματος¹⁰⁵, άλλωστε διαχρονικά «η ελεύθερη διάδοση των σκέψεων και των γνώμων είναι ένα από τα πολυτιμότερα δικαιώματα του ανθρώπου».¹⁰⁶ Η ελευθερία της γνώμης εν τοις πράγμασι αποτελεί, την με οποιοδήποτε τρόπο εξωτερίκευσής της, ενδεικτικώς γραπτά, προφορικά ή δια του Τύπου, με τον τελευταίο να αποτελεί τον πιο ικανό τρόπο διάδοσής της¹⁰⁷. Παράλληλα όμως, είναι σημαντική είναι η ουσιαστική εξυπηρέτηση της κοινωνικής και θεσμικής του αποστολής, που ιδίως εν μέσω κρίσεων – όπως είναι η επέκταση μιας πανδημίας- επιβάλλει την κοινοποίηση μόνο ακριβών και αληθών πληροφοριών, αποφεύγοντας την διαίωνιση των «fake news», προς αποφυγή διασποράς του πανικού και παραπληροφορήσεως.

Στο αρ. 14 Σ συγκεκριμένα θεμελιώνεται η ελευθερία του τύπου ως ατομικό δικαίωμα (παρ. 1) και ως θεσμική εγγύηση (παρ. 2 εδ. α΄). Η πάγια ερμηνεία του όρου «τύπου» αφορά πρωτίστως την τυπογραφία¹⁰⁸, με την εξέλιξη ωστόσο της τεχνολογίας υποστηρίζεται κι η αντίστοιχη εξέλιξη της ερμηνείας του όρου, ώστε να περιλαμβάνει και τη δραστηριότητα στο διαδίκτυο.¹⁰⁹

Ωστόσο, παραδοσιακά, των προστατευτικών διατάξεων του εν λόγω άρθρου, εξαιρείται ο ηλεκτρονικός τύπος, ήτοι κινηματογράφος, φωνογραφία και ραδιοφωνία καθώς και η

---

¹⁰⁵ Βλ. Σπ. Βλαχόπουλος – Κ. Χρυσόγονος «Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα», Νομ. Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 331 επ., Α. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα», Σάκκουλας 2008, σελ.532 και Παναγοπούλου-Κουντατζή Φ., *Περί της ελευθερίας των ιστολογίων (blogs)*, Σάκκουλας 2010 σελ. 15

¹⁰⁶ La Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789, Art. 1.

¹⁰⁷ Βλ. Α. Παντελής «Εγχειρίδιο Συνταγματικού δικαίου» Εκδ. Λιβάνη 3^η Έκδοση, σελ. 499 «...Γι' αυτό ελευθερία και δημοκρατία δεν νοούνται χωρίς την ελευθερία του τύπου. Μόνο με τον τύπο η διάδοση των σκέψεων είναι εφικτή.»

¹⁰⁸ Αρ. 1 α.ν. 1092/1938 «Τύπος... είναι παν ο,τι εκ τυπογραφίας ή οιονδήποτε άλλου μηχανικού ή χημικού μέσου παράγεται εις όμοια αντίτυπα και χρησιμεύει εις πολλαπλασιασμόν ή διάδοσιν χειρογράφων, εικόνων, παραστάσεων...»

¹⁰⁹ ΑΠ 192/2017 «...Από τα ίδια αποδεικτικά μέσα αποδείχθηκε ότι το ως άνω ηλεκτρονικό έντυπο αποτελεί ηλεκτρονική εφημερίδα και ως τέτοιο υπάγεται στις διατάξεις περί τύπου...συκοφαντικής δυσφήμισης δια του τύπου, δεχόμενο, ότι στις σχετικές περί τύπου διατάξεις υπάγονται εκτός των εφημερίδων και των περιοδικών και οι ιστοσελίδες και τα μπλογκς (blogs), καθόσον αυτά περιέχουν κείμενα και οπτικοακουστικό υλικό που παράγονται με τον συνδυασμό μηχανικής και ηλεκτρονικής διαδικασίας και προορίζονται για την διάδοση μέσω του διαδικτύου, κάθε δε ανάκληση του υλικού αυτού από τον χρήστη συνιστά αντίτυπο...»

τηλεόραση και κάθε άλλο παρόμοιο μέσο μετάδοσης φωνής ή εικόνας¹¹⁰. Παρ' όλα αυτά κατά μια άλλη προσέγγιση, οι τρόποι «επικοινωνίας των στοχασμών» του αρ. 14 Σ, είναι ενδεικτικοί και γι αυτό στο προστατευτικό του πεδίο υπάγονται κι άλλοι υπαρκτοί ή μελλοντικοί τρόποι επηρεασμού της κοινής γνώμης, όπως συγκεκριμένα η χρήση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.¹¹¹

4.2 Προσωπικά δεδομένα ως περιορισμός της Ελευθερίας του Τύπου και Πανδημία

4.2.1 Οριοθέτηση της ελευθερίας του τύπου και προσωπικά δεδομένα

Αν και για την ελευθερία του τύπου δεν προβλέπεται από τον συντακτικό νομοθέτη επιφύλαξη νόμου, αντ' αυτού στην παρ. 1 του αρ. 14 Σ διατυπώνεται ρήτρα της τήρησης των νόμων του κράτους, το περιεχόμενο της οποίας συμπίπτει με εκείνο της του αρ. 5 παρ. 1 Σ, που ως πιο γενική διάταξη συνεφαρμόζεται συμπληρωματικά. Κατ' επέκταση, περιορισμοί επιβάλλονται παραδεκτώς μόνο με άλλες συνταγματικές διατάξεις και νόμους που εκδίδονται βάσει αυτών.¹¹² Η οριοθέτηση, κι αυτής της ελευθερίας δηλαδή, δικαιολογείται από την ανάγκη προστασίας άλλων συνταγματικώς κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, εφόσον και βάσει της αρχής της αναλογικότητας του αρ. 25 Σ, δε θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος.

Κατ' επέκταση η προστασία της ιδιωτική ζωή του ατόμου, μέσω της συνταγματικής της κατοχύρωσης όπως ως άνω εκτέθηκε, μπορεί να θέτει περιορισμούς κι όρια στην ελευθερία της έκφρασης δια του τύπου.¹¹³ Όσον αφορά στον ηλεκτρονικό κυρίως τύπο, η διάδοση των πληροφοριών δεν περιορίζεται σε έναν πεπερασμένο αριθμό εντύπων κι αντιτύπων τους. Αντιθέτως, όταν κάτι αναρτηθεί στο διαδίκτυο, απροσδιόριστος αριθμός αποδεκτών μπορεί να λάβει γνώση των πληροφοριών και να προχωρήσει σε περαιτέρω διάδοσή τους. Παρά την εκσυγχρονισμένη και πιο εύκολη κυκλοφορία της κάθε είδους είδησης, είναι προφανές ότι οι κίνδυνοι για την προσωπική ζωή και τα προσωπικά δεδομένα αυξάνονται αναλογικά.

---

¹¹⁰ Βλ. αρ. 15 Σ και Α. Παντελής «Εγχειρίδιο Συνταγματικού δικαίου» Εκδ. Λιβάνη 3η Έκδοση, σελ.499 και 503 επ.

¹¹¹ Βλ. Σπ. Βλαχόπουλος – Κ. Χρυσόγονος «Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα», Νομ. Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 331 και σελ. 346 για την υπαγωγή στην ευρεία έννοια του τύπου των διαδικτυακών τόπων που ανήκουν στα παραδοσιακά ΜΜΕ.

¹¹² Βλ. ΑΠ 1567/2010 «...οι διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 1 και 14 παρ. 1 του Συντάγματος οριοθετούνται, σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο των κατοχυρούμενων απ' αυτές ελευθεριών και δικαιωμάτων, από τις διατάξεις των υπολοίπων, ισκύρων με αυτές, άρθρων του Συντάγματος και των συναδόντων προς αυτές νόμων.»

¹¹³ Βλ. Βλαχόπουλος Σπ., Τάσσης Σπ., Θεμελιώδη Δικαιώματα, Ατομικά Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα, Νομ. Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 300.

Συγκεκριμένα, στην περίπτωση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, τόσο η νομοθεσία όσο κι η ΑΠΔΠΧ¹¹⁴ με τις αποφάσεις της, έχουν εκφραστεί υπέρ της εφαρμογής κανόνων προστασίας προσωπικών δεδομένων¹¹⁵, αφ' ης στιγμής ληφθεί υπόψιν κι η εξέλιξή τους σε μια de facto κυρίαρχη εξουσία.

Επιπροσθέτως, και στον ίδιο τον ΓΚΠΔ εντοπίζουμε την ειδική ρύθμιση του αρ. 85, που αφορά αφενός στην επεξεργασία δεδομένων για χάρη της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης¹¹⁶ κι αφετέρου, στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Για την επεξεργασία που διενεργείται για δημοσιογραφικούς σκοπούς ιδίως, « τα κράτη μέλη προβλέπουν εξαιρέσεις ή παρεκκλίσεις εφόσον αυτές είναι αναγκαίες για να συμβιβαστεί το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με την ελευθερία της έκφρασης και πληροφόρησης»¹¹⁷. Ο κανονισμός, αφήνει στα κράτη μέλη δηλαδή την εξουσία να «συμβιβάζουν», με την αμοιβαία δηλαδή, κατά περίπτωση, υποχώρηση των δικαιωμάτων να σταθμίζουν και να εξισορροπούν τα αντιτιθέμενα κάθε φορά συμφέροντα, σύμφωνα με τις αρχές της πρακτικής εναρμόνισης κι αναλογικής εξισορρόπησης των συνταγματικών δικαιωμάτων.

Η αντίστοιχη ρύθμιση στον εφαρμοστικό ν. 4624/2019, εντοπίζεται στο άρθρο 28 αυτού, το οποίο περιέχει τις ειδικότερες προϋποθέσεις που επιτρέπουν την επεξεργασία για τους σκοπούς της δημοσιογραφικής έρευνας κι είναι οι εξής: α) η ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου, β) η επεξεργασία να αφορά σε δεδομένα που είχαν προηγουμένως δημοσιοποιηθεί προδήλως από το υποκείμενο, γ) όταν πρόκειται για θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος ή όταν τα δεδομένα αφορούν σε δημόσια πρόσωπα το δικαίωμα πληροφόρησης και έκφρασης υπερισχύει υπό την προϋπόθεση ότι περιορίζεται στο αναγκαίο μέτρο για την εξασφάλιση της να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της αρχής της αναλογικότητας και της αρχής της πρακτικής εναρμόνισης μεταξύ ελευθερίας του τύπου και προστασίας των προσωπικών δεδομένων.¹¹⁸ Ενώ, και σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του σχεδίου του εν λόγω νόμου, στη δεύτερη παράγραφο προβλέπεται σε εκτέλεση του άρθρου 85 του ΓΚΠΔ η δυνατότητα από τα κράτη μέλη θέσπισης εξαιρέσεων και παρεκκλίσεων από την εφαρμογή διατάξεων συγκεκριμένων Κεφαλαίων του τελευταίου, εφόσον είναι αναγκαίο για να συμβιβασθεί το δικαίωμα στην προστασία

---

¹¹⁴ Βλ. ενδεικτικώς ΑΠΔΠΧ «Πληροφορίες σχετικά με τα ΜΜΕ-Προϋποθέσεις νομιμότητας επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων για δημοσιογραφικούς σκοπούς» <http://www.dpa.gr/pls/portal/docs/1/12430.JPG>

¹¹⁵ Βλ. Σπ. Βλαχόπουλος «Ελευθερία της έκφρασης – Γενικός Κανονισμός για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (GDPR), Νομική διάσταση και πρακτική εφαρμογή», Νομ. Βιβλιοθήκη 2018, σελ. 71.

¹¹⁶ Βλ. και τις συστάσεις 1/97 της Ομάδας εργασίας του αρ. 29. Η ομάδα στηριζόμενη στην κατοχύρωση της ελευθερίας της έκφρασης και στο κείμενο της ΕΣΔΑ αρ. 10, καθώς και στο γεγονός ότι αυτή είναι ιστορικά από τα σημαντικότερα θεμελιώδη δικαιώματα, προκρίνει την ανάγκη για τήρηση της αρχής της αναλογικότητας κατά τον περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης – μέσω της δημοσιογραφικής έρευνας- ώστε να επιτυγχάνεται κάθε φορά η ικανοποιητική ισορροπία ανάμεσα στα δύο δικαιώματα.

¹¹⁷ Βλ. και αιτ. σκέψη ΓΚΠΔ 153 «...ισχύει ειδικότερα όσον αφορά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον οπτικοακουστικό τομέα και στα αρχεία ειδήσεων και στις βιβλιοθήκες τύπου... οι εν λόγω απαλλαγές ή παρεκκλίσεις διαφέρουν από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, θα πρέπει να εφαρμόζεται το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υπόκειται ο υπεύθυνος επεξεργασίας. Για να ληφθεί υπόψη η σημασία του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης σε κάθε δημοκρατική κοινωνία, είναι απαραίτητο να ερμηνεύονται διασταλτικά οι έννοιες που σχετίζονται με την εν λόγω ελευθερία, όπως η δημοσιογραφία.»

¹¹⁸ Βλ. γνωμοδότηση 1/2020 ΑΠΔΠΧ σελ. 18-19.

δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, όπως κατοχυρώνεται και στο άρθρο 11 του Χάρτη.

Από το Σύνταγμα βεβαίως, δεν προκύπτει η επικράτηση του ενός δικαιώματος έναντι του άλλου. Η εξισορρόπηση των δύο θα κριθεί *ad hoc*, βάσει της αρχής της αναλογικότητας του αρ. 25 παρ. 1, με τέτοιον τρόπο ώστε τα προστατευόμενα αγαθά (ελευθερία της πληροφόρησης και δικαίωμα των πολιτών στην πληροφόρηση – άρθρα 14 παρ. 1 και 5Α Σ αντίστοιχα. – και δικαίωμα στην προσωπικότητα και στην προστασία του ιδιωτικού βίου και δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού) να διατηρήσουν την κανονιστική τους εμβέλεια¹¹⁹.

4.2.2 Δημοσιογραφία και δεδομένα υγείας στην πανδημία

Ως προς τα δεδομένα υγείας, τα οποία κι ανήκουν στις ειδικές κατηγορίες δεδομένων κατά τα όσα ήδη ελέχθησαν, η προστασία τους χρήζει μεγαλύτερης προστασίας. Στο άρθρο 28 του ν. 4624/2019, παρ.1 περ. δ, συγκεκριμένα υπογραμμίζεται πως ναι μεν είναι δυνατή η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για δημοσιογραφικούς σκοπούς, όμως η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης περιορίζονται στο αναγκαίο μέτρο, ιδίως όταν συνυπάρχουν ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η αναφορά στις κατηγορίες αυτές δεν είναι τυχαία, αφού στην πράξη το δημοσιογραφικό έργο, εμπλέκεται συχνά με την ανάδειξη των πιο «ευαίσθητων» πτυχών της ιδιωτικής ζωής των ανθρώπων.

Ο νέος ιός COVID-19 εξαπλώθηκε ταχύτατα εντός ολίγων μηνών σε παγκόσμιο επίπεδο εξαιτίας της ανάπτυξης της τεχνολογίας και της διευκόλυνσης των μετακινήσεων. Με την ίδια ταχύτητα όμως, ταξίδεψαν κι οι ειδήσεις που αφορούν στην τρέχουσα πανδημία. Ο πληθυσμός είναι αναμενόμενο να στρέφεται – ειδικώς σε συνθήκες εγκλεισμού- στα ειδησεογραφικά μέσα για την άντληση πληροφοριών σχετικά με τις υγειονομικές εξελίξεις και τα μέτρα περιορισμού της εξάπλωσης του ιού. Οι δημοσιογράφοι, όμως, κλήθηκαν σε πολλές περιπτώσεις να διαχειριστούν δεδομένα υγείας ανθρώπων, κατά την διενέργεια των διαφόρων ρεπορτάζ, ιδίως κατά την εμφάνιση των πρώτων κρουσμάτων στη χώρα. Στα τηλεοπτικά κανάλια πανελλαδικής εμβέλειας αναφέρθηκαν σε ποικίλες περιπτώσεις πληροφορίες σχετικά με τον τόπο καταγωγής των προσώπων που νοσούν, τον τρόπο που αυτοί ασθένησαν, την κατάσταση της υγείας τους και την ύπαρξη υποκείμενων νοσημάτων ή το πού νοσηλεύονταν, πού δούλευαν και σε ποια σχολεία φοιτούν τα παιδιά τους, πληροφορίες που μπορούσαν δηλαδή, σε συνδυασμό, να ταυτοποιήσουν σε πολλές περιπτώσεις τους ασθενείς και τις οικογένειές τους.¹²⁰

---

¹¹⁹ Βλ. Απ. Γέροντας, «Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων», Αντ. Σακκουλας 2002, σελ. 209 και Παναγοπούλου- Κουτναζή Φ., Η προστασία προσωπικών δεδομένων σε περίοδο πανδημίας www.constitutionalism.gr 28.3.2020 και υποσημ.54 (Η ελευθερία του Τύπου και η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ΔιΜΕΕ, σελ. 39 επ. (48)).

¹²⁰ Βλ. ενδεικτικώς «Κορωνοϊός: Το χρονικό των 3 κρουσμάτων στην Ελλάδα -Σε επιφυλακή οι υπηρεσίες υγείας» Πηγή: www.iefimerida.gr/ellada/koronoios-hroniko-ton-3-kroysmaton-stin-ellada , «Κορωνοϊός: Τρία κρούσματα στην Ελλάδα - Ένα στην Αθήνα και το παιδί της 38χρονης στη Θεσσαλονίκη» Πηγή: www.tanea.gr/2020/02/27/greece/koronoios-deytero-krouisma-stin-ellada-thetiko-ston-io-to-paidi-tis-38xronis/ , «Κορωνοϊός: 24χρονη ήξερε ότι νοσεί και ταξίδεψε για Σαντορίνη» Πηγή:

Στις από 18 Μαρτίου 2020 κατευθυντήριες γραμμές της η ΑΠΔΠΧ διευκρινίζει ότι καθένας που επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για δημοσιογραφικούς σκοπούς, ειδικά όταν αυτά αφορούν στα ειδικά δεδομένα υγείας των ασθενών από κορωνοϊό, δε θα πρέπει να γνωστοποιεί προσδιοριστικά της ταυτότητάς τους στοιχεία, όπως ονοματεπώνυμα, φωτογραφίες ή άλλα στοιχεία ικανά να οδηγήσουν σε ταυτοποίηση προσώπου, ειδικά προς αποφυγή στιγματισμού (παρ.9). Ακόμη, είναι αναγκαία η αξιολόγηση κι η στάθμιση πριν την επεξεργασία και δημοσίευση της αναγκαιότητας αποκάλυψης των στοιχείων του υποκειμένου. Στη στάθμιση που θα γίνει ανάμεσα στα συνταγματικά δικαιώματα, η ελευθερία της έκφρασης θα υποχωρήσει υπέρ της προστασίας της ιδιωτικής ζωής, στην ad hoc εξισορρόπησή τους βάσει και της αρχής της αναλογικότητας (αρ. 25 Σ) ως υπερβολικά επαχθής και μη πρόσφορη. Ιδιαίτερα, δεδομένου ότι οι ίδιες οι δημόσιες αρχές αν και επιφορτισμένες με το έργο του επιδημιολογικού συσχετισμού, επεξεργάζονται χωρίς προσδιοριστικά της ταυτότητας του υποκειμένου στοιχεία¹²¹ ή κατόπιν λήψης των απαραίτητων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων ασφαλείας (π.χ ψευδωνυμοποίηση).¹²² Έργο δηλαδή των εκάστοτε μέσων δεν είναι η «φωτογράφιση» των νοσούντων με κοινοποίηση πρόσφορων ταυτοποίησης της ταυτότητάς τους πληροφοριών, όπως π.χ σε ποια κοινωνική εκδήλωση παρευρέθηκαν, αλλά πρέπει να περιορίζονται απλώς σε στοιχεία επιδημιολογικού και στατιστικού ενδιαφέροντος.

Σχετικά με την περίπτωση γ του αρ. 28 του ν. 4624/2019, μόνο το γεγονός ότι το υποκείμενο αποτελεί δημόσιο πρόσωπο δεν νομιμοποιεί και οποιαδήποτε επεξεργασία των δεδομένων του. Ναι μεν υπάρχει γενικότερο ενδιαφέρον γύρω από το πρόσωπό του -ιδίως για τα πολιτικά πρόσωπα-¹²³ αλλά και ενδεχομένως για την κατάσταση της υγείας του, το ενδιαφέρον όμως αυτό δεν αποτελεί νομική βάση επεξεργασίας. Στο επόμενο άλλωστε εδάφιο συμπληρώνεται η πρόβλεψη περιορισμού της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης όταν εμπλέκονται προσωπικά δεδομένα ειδικών κατηγοριών. Ιδίως, για τα ευαίσθητα δεδομένα που προκύπτουν από τη δημοσιογραφική έρευνα, η δημοσιοποίηση αυτών πρέπει να καθίσταται απολύτως αναγκαία για την ενημέρωση του κοινού λαμβανομένου υπόψιν και του βαθμού του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος που δημιουργείται για το θέμα. (όπως για παράδειγμα η αποχή του από τα πολιτικά καθήκοντά του λόγω ασθένειας).¹²⁴

Η αρχή της αναγκαιότητας και αναλογικότητας, εφαρμόζεται άλλωστε και σ' αυτή την περίπτωση στάθμισης των συγκρουόμενων δικαιωμάτων. Η συνεχής και επανειλημμένη, προβολή των ίδιων προσωπικών δεδομένων, πολλώ δε μάλλον αν αυτά είναι ευαίσθητα, μπορεί να υπερβαίνει τις ανάγκες ενημέρωσης του κοινού και, παραβιάζοντας τις αρχές της

<https://www.skai.gr/news/greece/koronoios-24xroni-iksere-oti-nosei-kai-taksidpse-gia-santorini-ti-leei-i-mitera-tis>

¹²¹ Βλ. αρ. 19 παρ. 2 ΠΝΠ ΦΕΚ Α' 55/11.3.2020.

¹²² Βλ. αρ. 5 ΠΝΠ ΦΕΚ Α' 64/14.3.2020.

¹²³ Βλ. Παναγοπούλου- Κουτνατζή Φ., Περί της ελευθερίας των ιστολογίων (blogs), «... Η εξυπηρέτηση των λειτουργιών της αρχής της διαφάνειας της κρατικής δράσεως και του ελέγχου αυτής, δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί εάν η προστασία των προσωπικών δεδομένων στέκεται τροχοπέδη στον έλεγχο των εν λόγω προσώπων.», Σάκκουλας 2010 σελ. 24

¹²⁴ Σχετικά με την παράνομη επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα βλ. και τις υπ' αρ. 83/2011, ΑΡ.140/2012 ΑΠΔΠΧ.

αναλογικότητας και της αναγκαιότητας, να άγει σε εξουτελισμό και διαπόμπευση των υποκειμένων των δεδομένων, δηλαδή στην, π.χ. μέσω της τηλεοπτικής εκπομπής, επιβολή κύρωσης μη προβλεπόμενης και συνεπώς μη ανεκτής από την έννομη τάξη.¹²⁵

Τέλος, νομική βάση επεξεργασίας των συγκεκριμένων δεδομένων μπορεί να αποτελεί βάσει του αρ. 9 παρ. 2 εδ. ε' ΓΚΠΔ και του αρ. 28 παρ. 1 εδ. β', η προηγούμενη οικειοθελής δημοσιοποίηση της κατάστασης της υγείας νοσούντων από τον κορωνοϊό. Βέβαια, ακόμα και σε αυτή την περίπτωση τα δικαιώματα των υποκειμένων (δικαίωμα στη πρόσβαση, διόρθωση και φυσικά στη λήθη) δεν αποδυναμώνονται με μόνο το γεγονός ότι προϋπήρχε συγκατάθεση ή κοινοποίηση των δεδομένων από τα υποκείμενα. Ακόμη, δεν μπορούν τα δεδομένα που δημοσιοποιούνται οικειοθελώς να δίνουν στοιχεία για την υγεία κι άλλων προσώπων (π.χ των οικείων των νοσούντων) ή να μεταδίδονται και αναδημοσιεύονται με σκοπούς πέραν των δημοσιογραφικών (για διαπόμπευση, εξουτελισμό ή στιγματισμό ολόκληρων κοινωνικών ομάδων¹²⁶). Όσον αφορά στην επεξεργασία και δημοσιοποίηση δεδομένων θανόντων προσώπων αυτή κατ' αρχήν δεν απαγορεύεται¹²⁷ από τις ρυθμίσεις του ΓΚΠΔ, εκτός των περιπτώσεων που αυτά είναι ικανά, από μόνα τους ή συνδυαστικά με άλλα, να δώσουν στοιχεία για την κατάσταση της υγείας άλλων ζώντων προσώπων.

Συμπερασματικώς, πράγματι συνταγματικά (και με τα ευρωπαϊκά κείμενα αρ. 11 ΧΘΔΑ και 10 ΕΣΔΑ) κατοχυρώνεται η ελευθερία στην έκφραση (αρ. 14 παρ. 1 Σ), ως ο δικαίωμα του τύπου και του δημοσιογραφικού λειτουργήματος, στην ενημέρωση του κοινού, παράλληλα με το δικαίωμα του τελευταίου (αρ. 5Α Σ) στο λαμβάνειν την πληροφορία. Στην περίοδο δε της πανδημίας τα δικαιώματα μεταφράζονται στην ελευθερία του τύπου για δημοσιογραφική έρευνα και παροχή αυτής στο κοινό, ως ανταπόκριση στο εύλογο ενδιαφέρον του τελευταίου για την υγειονομική εξέλιξη και την πορεία των κρουσμάτων. Εντούτοις, και αυτό το δικαίωμα δεν είναι απόλυτο, αλλά υπάγεται στους περιορισμούς και στις σταθμίσεις του αρ. 25 παρ. 1 Σ, όταν συγκρούεται με τα δικαιώματα που πηγάζουν από άλλες διατάξεις, όπως το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των προσωπικών δεδομένων (αρ. 9 και 9Α Σ).

---

¹²⁵ Βλ. ΑΠΔΠΧ «Πληροφορίες σχετικά με τα ΜΜΕ-Προϋποθέσεις νομιμότητας επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων για δημοσιογραφικούς σκοπούς» <http://www.dpa.gr/pls/portal/docs/1/12430.JPG>

¹²⁶ Ανάλογα με τα πραγματικά περιστατικά, δύναται να πληρούται η ειδική υπόσταση του αρ. 365 ΠΚ για περιύβριση νεκρού.

¹²⁷ Βλ. και υπ' αρ. 38/2010 απόφαση της ΑΠΔΠΧ που είχε κρίνει ότι δεν εμπίπτει στο ρυθμιστικό πεδίο του -τέως- ν. 2472/1997, η αποκάλυψη προσωπικών δεδομένων θανόντων.

5 Εθνικό Μητρώο Ασθενών με COVID-19

Η ύπαρξη ενός κεντρικού αρχείου όπου θα καταγράφονται οι νοσούντες από κορωνοϊό διευκολύνει σαφώς την επιδημιολογική παρακολούθηση της ασθένειας και βοηθά στην κατάστροφη της επιχειρησιακής πολιτικής των δημόσιων αρχών για τον περιορισμό της εξάπλωσής της. Το Εθνικό Μητρώο Ασθενών COVID-19 συστάθηκε με την από 30.3.2020 ΠΝΠ «Μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις» που κυρώθηκε με τον ν. 4684/2020 (ΦΕΚ Α' 86/25.04.2020).

5.1. Σκοπός και συλλεγόμενα Δεδομένα

Στο αναλυτικό άρθρο 29 της ως άνω ΠΝΠ, αναλύονται αρχικώς οι σκοποί σύστασης του εν λόγω μητρώου καθώς και το είδος κι οι κατηγορίες δεδομένων που συλλέγονται. Το μητρώο έτσι, στοχεύει στην εν γένει προάσπιση της υγείας του πληθυσμού, κι ειδικότερα με την α) άμεση και ταχεία καταγραφή των κρουσμάτων κορωνοϊού στα νοσοκομεία αναφοράς, τα κέντρα υγείας και σε κάθε φορέα παροχής υγειονομικής περίθαλψης, β) άμεση καταγραφή και ιατρική παρακολούθηση της εξέλιξης των κρουσμάτων που εντοπίζονται ή και παρακολουθούνται από τις Κινητές Ομάδες Υγείας (Κ.ΟΜ.Υ), γ) αυτοματοποίηση της διαδικασίας έκδοσης παραπεμπτικών για την εξέταση του κορωνοϊού και δ) τη διαμόρφωση επαρκών επιδημιολογικών δεδομένων για την αποστολή από τον Ε.Ο.Δ.Υ των δειγμάτων προς εξέταση από τα διαπιστευμένα εθνικά και άλλα εργαστήρια. Οι ως άνω σκοποί επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων που συλλέγονται και καταγράφονται στο μητρώο είναι ρητώς αναφερόμενοι στο νόμο και βάσει της «αρχής του σκοπού» δεν μπορούν να διασταλούν περαιτέρω, παρά μόνο για σκοπούς συμβατούς με τους ως άνω όπως για παράδειγμα η χρήση των δεδομένων για λόγους στατιστικής ή επιστημονικής ιατρικής έρευνας. Στην παρ. 10, επίσης, αποκλείεται ρητώς η χορήγηση των ειδικών δεδομένων του μητρώου σε ασφαλιστικές εταιρίες ή τράπεζες, ακόμα κι αν υπάρχει συγκατάθεση του Υποκειμένου βάσει της πρόβλεψης του άρθρου 9 παρ. 2 α'.

Τέλος, τα δεδομένα που συλλέγονται και καταγράφονται στο Μητρώο αφορούν, σύμφωνα με την ΠΝΠ, στο ονοματεπώνυμο του ασθενούς, την ηλικία, το φύλο, τα υποκείμενα νοσήματα και την κατάσταση της υγείας του. Τα εν λόγω δεδομένα θεωρούνται αναγκαία και συλλέγονται κατ' αρχήν σύμφωνα με την «αρχή της ελαχιστοποίησης» της συλλογής, ως τα ελάχιστα δεδομένα προς την επίτευξη των ως άνω σκοπών.¹²⁸ Στα ως άνω δεδομένα, εντάσσονται, σύμφωνα με την υπ' αρ. 2650/10.4.2020 Κοινή Υπουργική Απόφαση κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 29 παρ. 9 της ΠΝΠ/30.3.2020, και δεδομένα που αφορούν σε πληροφορίες όπως το επάγγελμα, η εθνικότητα και το ΑΜΚΑ των ασθενών καθώς και προσωπικά στοιχεία των συνοδών τους.¹²⁹ Τα συμπληρωματικά αυτά δεδομένα που η ΚΥΑ

¹²⁸ Ως προς το ονοματεπώνυμο των ασθενών για παράδειγμα, η αναγκαιότητα συλλογής του έγκειται στο γεγονός ότι δεν νοείται έκδοση παραπεμπτικού για την εξέταση του κορωνοϊού χωρίς τη χρήση αυτού.

¹²⁹ Βλ. αρ. 4 παρ. 5 ΚΥΑ 2650/10.4.2020 «..Στην καρτέλα κάθε ενταγμένου ασθενούς θα υπάρχουν οπωσδήποτε διαθέσιμα τα ακόλουθα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα: (α) Όνομα, (β) Επώνυμο, (γ) ΑΜΚΑ, (δ) Ημερομηνία

εισήγαγε, όπως η εθνικότητα, το επάγγελμα ή η χρήση ενός μοναδικού ατομικού αριθμού κοινωνικής ασφάλισης, ΑΜΚΑ, ξεφεύγουν από τα όρα της «αρχής της ελαχιστοποίησης». Εντούτοις, ακόμα κι αν θεωρηθούν αναγκαία για την επίτευξη των οριζόμενων σκοπών, στην περίπτωση της περαιτέρω επεξεργασίας για επιστημονικούς ή στατιστικούς σκοπούς, δεδομένα που ταυτοποιούν τα Υποκείμενα ή δύνανται να δημιουργήσουν κλίμα προκατάληψης και στιγματισμού (προς ένα επάγγελμα ή εθνικότητα για παράδειγμα¹³⁰) δε θεωρούνται αναγκαία και δε θα έπρεπε ούτε να διατηρούνται και σαφώς να κοινοποιούνται από τις δημόσιες αρχές.

5.2 Νόμιμες βάσεις επεξεργασίας και οργανωτικά/τεχνικά μέτρα

Το εν λόγω μητρώο αποτελεί κατά τον ΓΚΠΔ άρθρο 4 περ.6, ηλεκτρονικό σύστημα αρχειοθέτησης, ήτοι «*διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα το οποίο είναι προσβάσιμο με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια*», και άρα τα δεδομένα αυτού τυγχάνουν επεξεργασίας βάσει των εγγυήσεων του ΓΚΠΔ. Εξάλλου, το ίδιο το άρθρο 29 (παρ. 3 και 4) προκρίνει τις αρχές της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων όπως αυτές διαφαίνονται στις διατάξεις του Συντάγματος και του Κανονισμού, κι οι οποίες έχουν εδώ εφαρμογή.

Αρχικώς, προσδιορίζονται οι νόμιμες βάσεις επεξεργασίας (παρ. 3 αρ. 29 της ΠΝΠ) που όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω για τα ειδικά δεδομένα υγείας – όπως κατ' εξοχήν χαρακτηρίζονται τα δεδομένα ενός μητρώου ασθενών- ευρίσκονται στο άρθρο 9 παρ. 2 ΓΚΠΔ. Συγκεκριμένα, τα ειδικών κατηγοριών δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του Εθνικού Μητρώου Ασθενών από τον κορωνοϊό τυγχάνουν επεξεργασίας σύμφωνα με το άρθρο 9 ΓΚΠΔ παρ. 2 ζ, η και θ¹³¹ και του άρθρου 22 ν. 4624/2019, όπως και ως άνω αναλύθηκαν. Στην περίπτωση μάλιστα όπου η επεξεργασία γίνεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας, όπως η προστασία έναντι διασυννοριακών απειλών κατά της υγείας, αυτή γίνεται βάσει των συγκεκριμένων εξειδικεύσεων του δικαίου της ένωσης ή του εθνικού δικαίου των κρατών μελών (αρ. 9 παρ.2 θ'), τα οποία προβλέπουν τα κατά περίπτωση κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των υποκειμένων. Το ρόλο αυτό παίζει η συγκεκριμένη ΠΝΠ, τα μέτρα της οποίας σε συνδυασμό με τις κατ' εξουσιοδότησή

Γέννησης, (ε) Εθνικότητα (στ) Επάγγελμα, (ζ) Διεύθυνση (Δήμος/Κοινότητα, Νομός, Ταχυδρομικός Κώδικας), (η) Στοιχεία επικοινωνίας (Τηλέφωνο/Κινητό τηλέφωνο/ Email). Επίσης, εφόσον ο ασθενής συνοδεύεται, θα υπάρχουν οπωσδήποτε διαθέσιμα τα ακόλουθα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του συνοδού: (α) Όνομα, (β) Επώνυμο, Διεύθυνση (Δήμος/Κοινότητα, Νομός, Ταχυδρομικός Κώδικας), (η) Στοιχεία επικοινωνίας (Τηλέφωνο/Κινητό τηλέφωνο/ Email).»

¹³⁰ Ο νέος ιός COVID-19 άλλωστε σε πολλές περιπτώσεις επικράτησε με την ονομασία «κινέζικος ιός» Βλ. Mason Meier B., Evans P. D., Phelan A., Rights-Based Approaches to Preventing, Detecting, and Responding to Infectious Disease, www.crossmark.crossref.org 16.5.2020 « *Such stigma towards risk groups, rather than behaviors, is currently unfolding in the COVID-19 response, where individuals of Asian descent have been stigmatized by the label of the 'Chinese virus', facing discrimination, violence, and health care denial...*»

¹³¹ Βλ. και Κοκόρας Ε., Τα προσωπικά δεδομένα υγείας σε περίοδο πανδημίας με αφορμή την ασθένεια COVID-19, <http://ejournals.lib.auth.gr/bionomika> Τόμ. 2, Αρ. 1 (2020) σελ. 25

της, εκδοθείσες ΚΥΑ, ισχύουν από την έκδοσή της αφού νομίμως κυρώθηκε από τη Βουλή κατά τις προϋποθέσεις του άρθρου 44 Σ.

Ειδικότερα, ως Υπεύθυνος επεξεργασίας ορίζεται το Υπουργείο Υγείας και ως Εκτελών την Επεξεργασία η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης (ΗΔΙΚΑ Α.Ε.) , ενώ οι υποχρεώσεις εκάστου διευθετούνται με σύμβαση που καταρτίζουν μεταξύ τους και υπό τους όρους του άρθρου 28 ΓΚΠΔ, οι οποίοι (α έως ζ) μεταφέρθηκαν αυτολεξεί στην παρούσα ΠΝΠ, έτσι η ΗΔΙΚΑ α) επεξεργάζεται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μόνο βάσει των καταγεγραμμένων εντολών του Υπουργείου Υγείας, και το ειδοποιεί για πάσα αναγκαία διαβίβαση αυτών βάσει του ενωσιακού ή εθνικού δικαίου, β) διασφαλίζει ότι τα πρόσωπα που είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα εν λόγω δεδομένα, δεσμεύονται για την τήρηση της εμπιστευτικότητας αν δεν τα καλύπτει ήδη κάποιος κώδικας δεοντολογία (π.χ. ο ιατρικός ή υπαλληλικός) , γ) επικουρεί και συνδράμει το Υπουργείο στη συμμόρφωση προς τον Κανονισμό με την τήρηση των οργανωτικών μέτρων, των μέτρων ασφαλείας και την ανταπόκριση στα δικαιώματα των υποκειμένων, δ) θέτει στο διάθεση του Υπουργείου Υγείας πάσα πληροφορία προς απόδειξη της συμμόρφωσης στον Κανονισμό και ιδίως στις υποχρεώσεις του Εκτελούντος της Επεξεργασίας. Πέραν των εγγυήσεων του άρθρου 28 για τη σύννομη επεξεργασία εκ μέρους του εκτελούντα την επεξεργασία -εδώ της ΗΔΙΚΑ Α.Ε.- στην ΠΝΠ προκρίνεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων του Μητρώου με τη λήψη κατάλληλων οργανωτικών και τεχνικών μέτρων. Συγκεκριμένα η πρόσβαση στα δεδομένα και η επεξεργασία επιτρέπονται μόνο με τη χρήση κατάλληλων διαπιστευτηρίων από το προσωπικό που έχει τις κατάλληλες εξουσιοδοτήσεις¹³² αλλά κι ο κάθε χρήστης δεν έχει το δικαίωμα πρόσβασης στα λοιπά δεδομένα του συστήματος.¹³³ και οι διαβιβάσεις των δεδομένων πραγματοποιούνται με κρυπτογράφηση.¹³⁴ Τέλος, απαραίτητη είναι κι διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου, δεδομένου και του μεγάλου όγκου δεδομένων ευαίσθητου χαρακτήρα, που η επεξεργασία θα αφορά κατά τις διατυπώσεις και τις προβλέψεις του αρ. 35 ΓΚΠΔ.

---

¹³² Βλ. από 30.3.2020 ΠΝΠ άρθρο 29 παρ. 6 «*Τα πρόσωπα... είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, που περιέχονται στο Εθνικό Μητρώο Ασθενών από τον κορωνοϊό, δεσμεύονται από την τήρηση του απορρήτου ή της εμπιστευτικότητας σχετικά με την εκτέλεση των εν λόγω καθηκόντων τους, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις, ιδίως του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας, Υπαλληλικού Κώδικα και Ποινικού Κώδικα.* »

¹³³ Παραδείγματος χάριν, να μεν βάσει του άρθρου 29 παρ. 2, οι ιδιώτες ιατροί - με τις ειδικότητες «... *ιατροί και, εφόσον αυτό ήθελε κριθεί απαραίτητο, και ειδικευόμενοι ιατροί των εξής ειδικοτήτων: (α) Πνευμονολόγοι, (β) Παθολόγοι, (γ) Γενικοί Ιατροί και (δ) Παιδιάτροι (ε) Μικροβιολόγοι...*» του αρ. 4 παρ.1 της από 10.4.2020 ΚΥΑ-υποχρεούνται να ενημερώνουν το Μητρώο, αλλά δεν μπορούν να δουν για παράδειγμα άλλες πληροφορίες π.χ το αρχείο με τους ασθενείς που νοσηλεύονται στο Χ νοσοκομείο αναφοράς.

¹³⁴ Ως προς τη διαβίβαση μεταξύ των δημόσιων εθνικών κι ευρωπαϊκών φορέων βλ. και άρ. 29 παρ. 7 «... *Οι υπηρεσίες του Υπ. Υγείας ή ... άλλοι φορείς του Δημοσίου ή διεθνείς οργανισμοί... δύνανται να λαμβάνουν από το σύστημα αρχειοθέτησης του Εθνικού Μητρώου Ασθενών από τον κορωνοϊό COVID- 19 ψευδωνυμοποιημένες ή ανωνυμοποιημένες πληροφορίες, από τις οποίες δεν μπορεί να προκύψει άμεση ή έμμεση ταυτοποίηση των .. υποκειμένων, για σκοπούς που καθιστούν την εν λόγω επεξεργασία (διαβίβαση) απαραίτητη για λόγους ουσιαστικού δημοσίου συμφέροντος. Ειδικά για τον ΕΟΔΥ και την ΓΓΠΠ ισχύουν οι προβλεπόμενοι σκοποί επεξεργασίας της κείμενης νομοθεσίας. Ευρωπαϊκά Μητρώα Ασθενών από τον κορωνοϊό δύνανται να λαμβάνουν ψευδωνυμοποιημένες ή ανωνυμοποιημένες πληροφορίες...*».

5.3 Δικαιώματα Υποκειμένων

Τα δικαιώματα των προσώπων, τα δεδομένα των οποίων είναι καταχωρημένα στο Μητρώο και τυγχάνουν επεξεργασίας κατά τους ως άνω όρους, είναι αυτά που αναγνωρίζονται στον ΓΚΠΔ και σε κάθε συναφή διάταξη για την προστασία προσωπικών δεδομένων που τηρούνται σε ιατρικά αρχεία σύμφωνα και με την παρ. 7 του άρ. 29 ΠΝΠ, ιδίως:

α) το δικαίωμα στην πρόσβαση του αρ. 15 ΓΚΠΔ. Το πρόσωπο, δικαιούται να γνωρίζει τις πληροφορίες που συλλέγονται για το άτομό του, το πλήθος, το είδος και τους αποδέκτες αυτών καθώς και το χρονικό διάστημα για το οποίο θα υπόκεινται αυτές σε επεξεργασία.

β) το δικαίωμα για διόρθωση και γνωστοποίηση αυτής αρ. 16 και 19 ΓΚΠΔ. Το υποκείμενο, δύναται να αιτείται την επικαιροποίηση ή τη διόρθωση των προσωπικών δεδομένων που τον αφορούν αλλά δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα (αρχή της ακρίβειας). Το εν λόγω δικαίωμα έχει ιδιαίτερη σημασία στην προκειμένη συγκυρία ιδίως για περιπτώσεις όπου έχουν αναγραφεί ανακριβή στοιχεία για την κατάσταση της υγείας ενός προσώπου, ειδικά στην περίπτωση που αναληθείς εγγραφές μπορούν να πλήξουν την ίδια την υγεία ενός ασθενούς.

γ) το δικαίωμα για γνωστοποίηση κάθε παράβασης ή αθέμιτης παρέμβασης στα δεδομένα του υποκειμένου του αρ. 34 ΓΚΠΔ. Ιδίως για πληροφορίες όπως η κατάσταση της υγείας και η νόσος από μια μολυσματική ασθένεια, πάσα παραβίαση εμπίπτει στην παρ. 1 του αρ. 34 ΓΚΠΔ, που υποχρεώνει τον ΥΕ για αμελλητί ανακοίνωση της παραβίασης στο υποκείμενο, υπό τους όρους και της παρ. 3 του ίδιου άρθρου.

Αντίστοιχα δικαιώματα αναφέρονται και στον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας όπως ισχύει κι ήδη αναφέρθηκαν ως άνω άρ. 14. Ζήτημα δημιουργείται ως προς το δικαίωμα στη λήθη του άρθρου 17 ΓΚΠΔ και της υποχρέωσης των νοσηλευτικών ιδρυμάτων να διατηρούν τα ιατρικά αρχεία για μια 20ετία από την τελευταία επίσκεψη των ασθενών, με το αντίστοιχο δικαίωμα των τελευταίων για αίτηση διαγραφής των δεδομένων τους από ταν εν λόγω αρχεία μετά το πέρας αυτής της περιόδου.¹³⁵

Ως προς το Εθνικό Μητρώο Ασθενών COVID-19, η προβληματική ανακύπτει από την υπ' αρ. 2650/10.4.2020 ΚΥΑ , ρυθμίζει τα ειδικότερα τεχνικά ζητήματα για τη λειτουργία του Εθνικού Μητρώου. Το άρθρο 4 της ΚΥΑ, παρ. 9 ορίζει συγκεκριμένα ότι : *«Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των ασθενών, που εντάσσονται στο σύστημα αρχειοθέτησης του Εθνικού Μητρώου Ασθενών COVID-19 τηρούνται ισοβίως και, περαιτέρω, για διάστημα είκοσι ετών από το θάνατο του ασθενούς. Οι πληροφορίες αυτές δύνανται, μετά το θάνατο του ασθενούς, να αποθηκεύονται επ' αόριστον, με τη χρήση τεχνικών ψευδωνυμοποίησης ή / και κρυπτογράφησης, εφόσον θα υποβάλλονται σε επεξεργασία μόνο για τους σκοπούς διαχείρισης υγειονομικών και κοινωνικών συστημάτων και υπηρεσιών, που προσδιορίζονται στο άρθρο 9 παρ. 2 στοιχ. (η) του ΓΚΠΔ, καθώς, επίσης, και για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς, σύμφωνα με το άρθρο 89 παρ. 1 του ΓΚΠΔ.»*

¹³⁵ Για τους περιορισμούς των δικαιωμάτων των υποκειμένων βλ. αναλόγως ανωτέρω, ενότητα 3.5.

Η ισόβια και περαιτέρω για είκοσι έτη μετά το θάνατο του ασθενούς διατήρηση των προσωπικών δεδομένων του, φαίνεται κατ' αρχήν να προσκρούει στην «αρχή του περιορισμού της περιόδου αποθήκευσης», αφού το τόσο «μεγάλο» διάστημα αποθήκευσης με μια πρώτη ματιά δε συνάδει με τους σκοπούς επεξεργασίας που αναφέρθηκαν, κι ιδίως την προάσπιση της υγείας του πληθυσμού και την καταγραφή των επιδημιολογικών δεδομένων.¹³⁶ Η θεώρηση αυτή όμως είναι αντανακλαστική και πρόχειρη, και δεν εμβαθύνει στον ουσιαστικό σκοπό της σύστασης του εν λόγω Μητρώου.

Το Εθνικό Μητρώο Ασθενών COVID- 19, συστήνεται μεν με το επείγον μέτρο της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου, λόγω των εξελίξεων, αλλά δε διαφέρει ως προς τη χρήση του από τα άλλα Μητρώα ασθενειών του Υπουργείου Υγείας¹³⁷. Ακόμη, δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός ότι οι ανάγκες της επιστημονικής μελέτης προς την επίτευξη του σκοπού της προάσπισης της υγείας του γενικού πληθυσμού, δεν μπορούν να καλυφθούν από διατήρηση δεδομένων μόνο ζώντων προσώπων (οι προστατευτικές διατάξεις του ΓΚΠΔ, αφορούν μόνο σε ζώντα φυσικά πρόσωπα¹³⁸) ιδίως λαμβανομένου υπόψιν του γεγονότος πως η ασθένεια, κι ειδικά στα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη (π.χ. Ιταλία, Ισπανία) , είχε υψηλά ποσοστά θνησιμότητας, καθιστά την πρόβλεψη «ισοβίως» μικρής σημασίας, εξάλλου αντίθετη πρόβλεψη θα στερούσε εν τέλει περιεχομένου απ' τη σύσταση ενός Μητρώου, του οποίου τα δεδομένα θα διαγράφονταν εν τη γενέσει τους.

Τέλος, αναλογιζόμενοι το γεγονός ότι δε γνωρίζουμε βασικά στοιχεία για την καινούρια ασθένεια, όπως τις μακροχρόνιες επιπλοκές που μπορεί να προκαλεί ή τις γενετικές προδιαθέσεις στις οποίες οφείλονται οι επιπλοκές της, τα οποία μπορούν να απαντηθούν μόνο μέσω μακροχρόνιας έρευνας και μελέτης, μπορούμε εύκολα να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι ο χρόνος διατήρησης των εν λόγω δεδομένων δεν αναλύεται στη σύντομη κι επείγουσα αντιμετώπιση μιας πρόσκαιρης υγειονομικής απειλής και τα είκοσι έτη διατήρησής τους δικαιολογούνται βάσει του συνόλου των ρητών αλλά και των περαιτέρω σκοπών που το Μητρώο θα εξυπηρετήσει. Σε κάθε περίπτωση, μετά την αποκατάσταση της υγείας ή το θάνατο του ασθενούς η πιο συμβατή με τον Κανονισμό και τις αρχές του λύση, είναι μεν η διατήρηση των δεδομένων αλλά σε ψευδωνυμοποιημένη/ ανωνυμοποιημένη μορφή.¹³⁹

---

¹³⁶ Βλ. κριτική- τοποθετήσεις της *Homo Digitalis*, μελέτη COVID-19 & ΨΗΦΙΑΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, www.homodigitalis.gr/wpcontent/uploads/2020/04/HomoDigitalis_Report_COVID19_and_Digital_Rights_in_Greece_22.04.2020_Final.pdf σελ. 27-28.

¹³⁷ Βλ. την πανομοιότυπη πρόβλεψη για το χρόνο διατήρησης των δεδομένων ασθενών με Κυστική Ίνωση στο Εθνικό Μητρώο Ασθενών Κυστικής Ίνωσης που συστάθηκε με την ΥΑ 4865/30.6.2020 (ΦΕΚ Β' 2738/4.7.2020): «Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των ασθενών, που εντάσσονται στο σύστημα αρχειοθέτησης του Εθνικού Μητρώου Ασθενών ΚΙ, τηρούνται ισοβίως και, περαιτέρω, για διάστημα είκοσι ετών από το θάνατο του ασθενούς. Οι πληροφορίες αυτές δύνανται, μετά το θάνατο του ασθενούς, να αποθηκεύονται επ' αόριστον, με τη χρήση τεχνικών ψευδωνυμοποίησης ή/και κρυπτογράφησης, εφόσον θα υποβάλλονται σε επεξεργασία μόνο για τους σκοπούς διαχείρισης υγειονομικών και κοινωνικών συστημάτων και υπηρεσιών, που προσδιορίζονται στο άρθρο 9 παρ. 2 στοιχ. (η) του ΓΚΠΔ, καθώς, επίσης, και για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς, σύμφωνα με το άρθρο 89 παρ. 1 του ΓΚΠΔ.»

¹³⁸ Βλ. παρ. 7 των από 15.4.2020 κατευθυντηρίων γραμμών ΑΠΔΠΧ και αιτ. σκέψη 27 ΓΚΠΔ.

¹³⁹ Η διατήρηση δεδομένων εξάλλου των ασθενών και των συνοδών τους που αφορούν στα ΑΜΚΑ, Εθνικότητα, Επάγγελμα, Διεύθυνση και Στοιχεία επικοινωνίας όπως αυτά εξειδικεύτηκαν στην υπ' αρ. 2650/10.4.2020 ΚΥΑ

Βέβαια, όσον αφορά στο δικαίωμα στη διόρθωση των δεδομένων του Μητρώο αυτό μπορεί να ασκηθεί χωρίς κάποιο κώλυμα από πρόσωπα για παράδειγμα που συμπεριελήφθησαν σ' αυτό ως πιθανά ή ύποπτα κρούσματα και μέσω των αναγκαίων εξετάσεων αποδείχθη ότι δεν νόσησαν ή των συγγενών και συνοδών των ασθενών από COVID-19, χάριν της «αρχής της ακρίβειας».¹⁴⁰

5.4 Κυρώσεις

Σύμφωνα με το άρθρο 29 παρ. 11 της από 30.3.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου, όποιος χωρίς δικαίωμα επεμβαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο στο σύστημα αρχειοθέτησης του Εθνικού Μητρώου Ασθενών από τον κορωνοϊό, λαμβάνει γνώση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αυτό εμπεριέχει, ή τα αφαιρεί, αλλοιώνει, βλάπτει, καταστρέφει, επεξεργάζεται, μεταδίδει, ανακοινώνει, τα καθιστά προσιτά σε άλλα μη δικαιούμενα πρόσωπα ή τους επιτρέπει να λάβουν γνώση των δεδομένων αυτών ή τα εκμεταλλεύεται με οποιονδήποτε τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή. Στην περίπτωση που τα εν λόγω δεδομένα ενέπιπταν στην κατηγορία των «ευαίσθητων» δεδομένων, το γεγονός αυτό επιδρά επιβαρυντικά και αυτός τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή 20.000 ευρώ. Αν στην ως άνω αντικειμενική υπόσταση συνυπάρχει και η πρόθεση απόκτησης οικονομικού οφέλους για τον εαυτό του ή τρίτο, ή ο σκοπός να βλάψει τρίτον, επιβάλλεται στον υπαίτιο κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή έως 50.000 ευρώ. Πρόκειται για πρόβλεψη ιδιώνυμων ποινικών κυρώσεων, και σύμφωνα με την αρχή εφαρμογής του ειδικότερου νόμου, ο ν. 4624/2019 και το άρθρο 33 δε θα εφαρμοστεί στις περιπτώσεις που το αρχείο δεδομένων αφορά στο Εθνικό Μητρώο Ασθενών με Covid-19.

Περαιτέρω, οι διοικητικές κυρώσεις του τελευταίου, στο άρθρο 39, οι οποίες αφορούν σε παραβάσεις εκ μέρους των δημόσιων φορέων υπό την ιδιότητα του Υπευθύνου Επεξεργασίας, εφαρμόζονται αναλόγως και στην περίπτωση του Υπουργείου υγείας – ως ΥΕ- για κάθε παράβαση των άρθρων του Κανονισμού, όπως μνημονεύονται στην εν λόγω διάταξη.

5.5 Λήψη Δειγμάτων από Κ.ΟΜ.Υ και ΓΓΠΠ

Όπως ήδη αναφέρθηκε στην από 30.3.2020 ΠΝΠ αρ. 29 παρ. 1 β, στους σκοπούς λειτουργίας του Εθνικού Μητρώου COVID-19, περιλαμβάνεται η άμεση καταγραφή και ιατρική παρακολούθηση της εξέλιξης των κρουσμάτων που εντοπίζονται ή και παρακολουθούνται από τις Κινητές Ομάδες Υγείας (Κ.ΟΜ.Υ). Πράγματι, με την από 20.3.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ Α' 68) αρ. 44, προβλέπεται η σύσταση δικτύου νοσηλευτών για κατ' οίκον υπηρεσίες νοσηλευτικής

άρθρο 4, δεν ωφελούν σε έναν πιθανό περαιτέρω σκοπό επιστημονικής έρευνας, ενώ συνδυαστικά μπορούν οδηγήσουν σε ταυτοποιήσιμο πρόσωπο και θα πρέπει γι αυτό να μη διατηρούνται για το ως άνω διάστημα.

¹⁴⁰ Βλ. την υπ' αρ. 2650/10.4.2020 ΚΥΑ άρθρο 4 για τη σήμανση των κρουσμάτων ως «Πιθανό / Επιβεβαιωμένο/ Ύποπτο/Αρνητικό».

φροντίδας και λήψης δειγμάτων βιολογικού υλικού- πιθανών κρουσμάτων κορωνοϊού. Η ειδικότερη στελέχωση και λειτουργία τους ρυθμίζεται με την υπ'αρ. 22817/3.4.2020 ΚΥΑ (ΦΕΚ Β' 1177/6.4.2020). Έπειτα, στο αρ. 55 του ν.4690/2020 που κύρωσε τις από 13.4.2020 και 1.5.2020 ΠΝΠ, προβλέπεται η δράση των Κ.ΟΜ.Υ με λήψη βιολογικού υλικού και για επιδημιολογικούς λόγους (rapid tests). Η καταχώρηση των δειγμάτων και η σήμανση τους, διενεργείται και σε αυτές τις περιπτώσεις κατά τα ισχύοντα για το Εθνικό Μητρώο COVID-19.

Εξάλλου, η επεξεργασία των δεδομένων υγείας των προσώπων- πιθανών κρουσμάτων, στηρίζεται μεν στη νομική βάση της του αρ. 9 παρ. 2 η και θ ΓΚΠΔ, αλλά προϋποτίθεται ιδίως στις περιπτώσεις των δειγματοληπτικών ελέγχων από τις Κ.ΟΜ.Υ ή κλιμάκια της ΓΓΠΠ, η συναίνεση του δότη δείγματος¹⁴¹.

Ειδικότερα, η λήψη δείγματος βιολογικού υλικού συνιστά κατά τον ΚΙΔ αρ. 1 παρ. 1 ιατρική πράξη, αφού αποτελεί μέσο διάγνωσης ασθένειας και θα πρέπει πάντοτε να διενεργείται από ιατρό κατόπιν της απαραίτητης ενημέρωσης, πριν συναινέσει ο «ασθενής» (αρ. 11 ΚΙΔ).¹⁴² Παράλληλα με την ενημέρωση προς τους πολίτες για τα αποτελέσματα της ιατρικής πράξης- λήψης δείγματος συντρέχει βεβαίως και η υποχρέωση ενημέρωσης για την συλλογή, αποθήκευση κι εν γένει επεξεργασία των δεδομένων τους, όπως πηγάζει από τον ΓΚΠΔ.¹⁴³ Κατά τα λοιπά, ήτοι δικαιώματα υποκειμένων, κυρώσεις και ιδιαίτερες ρυθμίσεις επεξεργασίας των δεδομένων ισχύουν όσα προεκτέθεισαν για το Εθνικό Μητρώο.

---

¹⁴¹ Βλ. αρ. 55 ν. 4690/2020 εδ. α.

¹⁴² Η διενέργεια προληπτικού τεστ COVID-19 , είναι δυνατή σε συγκεκριμένες περιπτώσεις βλ. περιπτώσεις εργαζομένων σε μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων της ΚΥΑ 51358/2020 (ΦΕΚ Β' 3437/14.8.2020), μετά από στάθμιση τηρουμένων σε κάθε περίπτωση των αρχών αναλογικότητας και κατόπιν στάθμισης των συγκρουόμενων εννόμων αγαθών.

¹⁴³ Βλ. αιτ. σκέψη 39 και αρ. 12 ΓΚΠΔ.

6 Αρχεία και Εφαρμογές Ιχνηλάτησης Επαφών (Tracing Apps)

Από τα αρχικά στάδια της πανδημίας όλες οι περιπτώσεις νοσούντων αντιμετωπίστηκαν με άμεση απομόνωσή τους. Η τακτική όμως αυτή δεν είναι επαρκής και άρα αποτελεσματική στον αγώνα για την ανάσχεση της μετάδοσης του νέου φονικού ιού. Ως καίριας σημασίας ζήτημα, ανακύπτει ο εντοπισμός της πηγής μετάδοσης του ιού σε κάθε νέο κρούσμα αλλά και ο αριθμός των δευτερογενών λοιμώξεων, δηλαδή το σύνολο των ατόμων που θα νοσήσουν εξαιτίας ενός μεμονωμένου κρούσματος. Το γεγονός όμως, ότι σε πολλές περιπτώσεις τα άτομα νοσούν χωρίς την εκδήλωση συμπτωμάτων αλλά κι ο απροσδιόριστος αριθμός επαφών που ένα άτομο μπορεί να έχει – ειδικά στα μεγάλα αστικά κέντρα- κατά τις ημέρες μέχρι την εκδήλωση και διάγνωση της ασθένειας, καθιστούν το έργο της ιχνηλάτησης των επαφών ένα ζήτημα πολύπλοκο αλλά ταυτόχρονα ζωτικής σημασίας για τον περιορισμό της διασποράς της πανδημίας.¹⁴⁴

6.1 Έκτακτα μέτρα για την ιχνηλάτηση επαφών

Στη χώρα μας το κανονιστικό πλαίσιο για το έργο ιχνηλάτησης των επαφών των νοσούντων πολιτών εισήχθη με το άρ. 5 «Έκτακτα μέτρα ιχνηλάτησης κρουσμάτων του κορωνοϊού COVID-19» της, από 14 Μαρτίου 2020, Πράξεως Νομοθετικού Περιεχομένου - «Κατεπείγοντα μέτρα αντιμετώπισης της ανάγκης περιορισμού της διασποράς του κορωνοϊού COVID-19» (Α' 64), που κυρώθηκε με τον ν. 4682/2020 (ΦΕΚ Α' 76/3.4.2020).

6.1.1. Σκοπός και συλλεγόμενα Δεδομένα

Με βάση την πρώτη παράγραφο του εν λόγω άρθρου, σκοπός της επεξεργασίας δεδομένων και διαβίβασης αυτών από τον ΕΟΔΥ προς την ΓΓΠΠ¹⁴⁵ είναι η επιχειρησιακή προετοιμασία κι ο συντονισμός μεταξύ των δύο για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων και την καταγραφή της διασποράς των κρουσμάτων, ήτοι του εντοπισμού των επαφών και κατά συνέπεια των δευτερογενών λοιμώξεων που προέκυψαν από κάθε ένα γνωστό κρούσμα. Ο ως άνω σκοπός, βάσει της κατά τα ως άνω «αρχής του περιορισμού του σκοπού» δεν μπορεί να μεταβληθεί

¹⁴⁴ «... ο αριθμός των δευτερογενών λοιμώξεων (Ro) για τον Covid-19 είναι 2-3, ενώ το ποσοστό της μετάδοσης από τους ασυμπτωματικούς φορείς δεν έχει καθοριστεί, όπως εξήγησε ο Καθηγητής Θάνος Δημόπουλος. Γι' αυτό ακριβώς έχει μεγάλη σημασία η απομόνωση των πρώτων κρουσμάτων στη χώρα μας και η ενδελεχής ιχνηλάτηση των επαφών τους ώστε να διατηρήσουμε τον αριθμό των κρουσμάτων σε χαμηλά επίπεδα.» Πηγή: <https://www.capital.gr/epikairoτητα/3414879/th-dimopoulos-exei-megali-simasia-i-apomonosi-ton-proton-krousmaton-sti-xora>

¹⁴⁵ Στην από 11.3.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ Α' 55) άρ. 19 παρ. 2 « Ο Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ) παρέχει προς τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ) για λόγους επιχειρησιακής προετοιμασίας και λειτουργίας της για την αντιμετώπιση των συνεπειών του κορωνοϊού COVID-19, δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πολιτών επιδημιολογικού συσχετισμού, δίχως τον προσδιορισμό προσωπικών στοιχείων ταυτότητας των υποκειμένων (ονοματεπώνυμο, πατρώνυμο).»

αυθαίρετα. Δυνατή είναι μόνο η διαστολή του για σκοπούς έρευνας, σύμφωνα και με το τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του ως άνω άρθρου.

Για την επίτευξη των ως άνω στόχων, στα συλλεγόμενα δεδομένα περιλαμβάνονται α) το ονοματεπώνυμο, β) το φύλο, γ) η ηλικία, δ) το τηλέφωνο επικοινωνίας, ε) η διεύθυνση κατοικίας, στ) στοιχεία για τυχόν εισαγωγή και νοσηλεία σε νοσοκομείο, ζ) στοιχεία του νοσοκομείου εισαγωγής και γ) η διεύθυνση όπου απομονώνεται προσωρινά το κρούσμα, όταν αυτό δε νοσηλεύεται. Στα ανωτέρω δεδομένα προστέθηκε με το άρθρο 27 του ν. 4683/2020 (ΦΕΚ Α' 83) που κύρωσε την από 20.3.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ Α' 68) , ο Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ) των κρουσμάτων.

Τα ως άνω δεδομένα διατηρούνται κατά τα προβλεπόμενα έως κι έναν μήνα από τη λήξη εφαρμογής των κατεπειγόντων μέτρων και σε κάθε περίπτωση όχι πέραν της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2020 (αρ. 5 παρ. 2 ΠΝΠ 14.3.2020) ενώ ο αναγκαίος χρόνος τήρησης του ΑΜΚΑ θεωρείται η επιδημιολογική υποχώρηση του ιού, σύμφωνα με τα επιστημονικά δεδομένα (αρ. 27 παρ.1 ΠΝΠ 20.3.2020). Ο μικρότερος χρόνος διατήρησης των δεδομένων αυτών, σε σχέση με τα αντίστοιχα δεδομένα του Εθνικού Μητρώου ασθενών από COVID-19 δικαιολογείται βάσει της αρχής « του περιορισμού της περιόδου αποθήκευσης » σε συνάρτηση με το σκοπό της συλλογής κι επεξεργασίας τους. Η περίπτωση της διατήρησης του ΑΜΚΑ εντούτοις, έως την τελική υποχώρηση του ιού (η ημερομηνία της οποίας πιθανότατα μετατίθεται πέραν της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2020) δεν δικαιολογείται με βάση το σκοπό της καταγραφής της διασποράς του ιού μέσω της ιχνηλάτησης των κρουσμάτων, αφού στο μεγαλύτερο όγκο των περιπτώσεων αυτή θα αφορά τις δύο πρώτες βδομάδες μετά την επαφή με νοσούντα, για τα πιθανά κρούσματα ή έως την τελική ίαση, για τα επιβεβαιωμένα.¹⁴⁶

Εξάλλου, όσον αφορά στους περαιτέρω συναφείς σκοπούς της έρευνας και της στατιστικής αποτύπωσης της διασποράς του ιού, τα δεδομένα που επεξεργάζονται είναι ανωνυμοποιημένα κι εφόσον δεν ταυτοποιούν πλέον φυσικό πρόσωπο δεν διέπονται από τις ρυθμίσεις του ΓΚΠΔ (αιτ. σκέψη 26).

6.1.2 Νόμιμες βάσεις επεξεργασίας και οργανωτικά/τεχνικά μέτρα

Τα ως άνω δεδομένα, όπως και τα δεδομένα του Εθνικού Μητρώου Ασθενών COVID-19, εμπεριέχουν δεδομένα εμπύκτοντα στις ειδικές κατηγορίες δεδομένων του ΓΚΠΔ -δεδομένα υγείας. Αν και στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν αναφέρεται ρητά (όπως στο αρ. 29 της από 30.3.2020 ΠΝΠ) οι διατάξεις του Κανονισμού σε συνδυασμό με τον εφαρμοστικό ν.

---

¹⁴⁶ Στις επίσημες οδηγίες των ΕΟΔΥ και ΠΟΥ (βλ. ιστοσελίδες τους υπ.1) ο κρίσιμος χρόνος εξέλιξης της νόσου τοποθετείται στην περίοδο των 1-14 ημερών. Δηλαδή, από το χρόνο μιας επιμόλυνσης τα συμπτώματα μπορούν να εκδηλωθούν μέσα σε 2 εβδομάδες (για τους συμπτωματικούς ασθενείς), ενώ αποτελεί και το διάστημα στο οποίο μπορεί ο ασθενής να μεταδώσει τον ιό. Συνεπώς, έστω ότι ο ασθενής Χ ασθενής από κορωνοϊό έρχεται σε στενή επαφή με τον Ψ κατά τη φάση που αυτός ήταν μεταδοτικός, ο τελευταίος είναι πιθανό κρούσμα για 14 ημέρες. Εφόσον μετά τη χρονική αυτή περίοδο δε διαγνωστεί θετικός στον ιό, δεν ενδιαφέρει πια το έργο της ιχνηλάτησης και δεν υπάρχει πλέον ενεργός νόμιμος λόγος για τη διατήρηση των δεδομένων του στο εν λόγω αρχείο.

4624/2019, εφαρμόζονται ανάλογα, αφού τα εν λόγω δεδομένα δεν μπορούν παρά να συνιστούν με τη σειρά τους, κατά τον ΓΚΠΔ άρθρο 4 περ.6, (ηλεκτρονικό) σύστημα αρχειοθέτησης. Το γεγονός δε, ότι αυτά διατηρούνται ψευδωνυμοποιημένα, δεν εμποδίζει την ως άνω εφαρμογή, αφού αυτά αναφέρονται σε ταυτοποιήσιμο πρόσωπο κατά την αιτ. σκέψη 26 ΓΚΠΔ¹⁴⁷.

Η νομική βάση συλλογής, επεξεργασίας και διαβίβασης δεδομένων εντοπίζεται και σε αυτή την περίπτωση στο αρ. 9 παρ. 2 περ. η' και θ' του ΓΚΠΔ και του άρθρου 22 ν. 4624/2019, ενώ η ΠΝΠ παίζει τον ρόλο της εθνικής νομοθεσίας που ο ΓΚΠΔ απαιτεί (αρ. 9 παρ. 2 περ. θ') κατά τα προλεχθέντα. Συγκεκριμένα για τους σκοπούς της ιχνηλάτησης επαφών για τη διαπίστωση, όπως εν προκειμένω, μολυσματικών ασθενειών, οι παρεκκλίσεις από τη γενική απαγόρευση της επεξεργασίας δεδομένων υγείας, είναι επιτρεπτές και κατά την αιτιολογική σκέψη 112 ΓΚΠΔ. Οι διαβιβάσεις σ' αυτή την περίπτωση, κρίνονται αναγκαίες, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, ήτοι της προάσπισης της δημόσιας υγείας και επιτρέπονται ακόμη και σε διεθνές επίπεδο¹⁴⁸.

Στην περίπτωση, αλλαγής του σκοπού επεξεργασίας – ο οποίος δεν κρίνεται συμβατός ή συναφής με τον αρχικό σκοπό συλλογής, όπως θα ήταν η περίπτωση περαιτέρω επιστημονικής έρευνας-, η ως άνω νομική βάση δεν επαρκεί και η συγκατάθεση του υποκειμένου είναι αναγκαία. Στις περιπτώσεις εντούτοις που η επεξεργασία γίνεται από δημόσιο φορέα, όπως εν προκειμένω, η επεξεργασία των ειδικών δεδομένων υγείας μπορεί να γίνεται για τους σκοπούς όπως η διασταύρωση κι επαλήθευση πληροφοριών, η αποτροπή κινδύνου για εθνική ασφάλεια, η δημιουργία στατιστικών κλπ. (αρ. 24 ν. 4624/2019). Επιπλέον, και σε αυτή την περίπτωση επεξεργασίας, δεδομένου ότι τα συλλεγόμενα δεδομένα είναι ίδιας φύσης και ποιότητας με αυτά του Εθνικού Μητρώου Ασθενών COVID-19, μπορεί να υποστηριχθεί ότι εφαρμόζεται ανάλογα η απαγόρευση του άρθρου 29 παρ.10 της από 30.3.2020 ΠΝΠ, όπου προβλέπεται απαγόρευση χορήγησης των ως άνω ειδικών δεδομένων σε ασφαλιστικές εταιρείες και τράπεζες, ακόμα και αν παρέχεται η συγκατάθεση του Υποκειμένου. Ωστόσο, αφ' ής στιγμής δεν ορίζεται ρητά για το εν λόγω αρχείο – που δεν αποτελεί μητρώο για να εφαρμόζεται η γενική απαγόρευση του ν. 4600/2010- μπορεί να υποστηριχθεί κι η άποψη ότι υπερτερεί το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του υποκειμένου, το οποίο μπορεί εν τέλει να μεταφέρει (δικαίωμα φορητότητας) με τη συγκατάθεσή του τα εν λόγω δεδομένα. Μια τέτοια ερμηνεία εντούτοις δεν μπορεί παρά να ματαιώνει το σκοπό τη αντίστοιχης απαγόρευσης της ως άνω από 30.3.2020 ΠΝΠ.

Τέλος, στα προβλεπόμενα στην παρ. 2 μέτρα περιλαμβάνονται α) η κατ' εξουσιοδότηση πρόσβαση στα δεδομένα από κατάλληλο προσωπικό με τη χρήση διαπιστευτηρίων, β) η κρυπτογραφημένη διαβίβαση των δεδομένων μεταξύ ΕΟΔΥ και ΓΓΠΠ, γ) η τήρηση επικαιροποιημένων αρχείων καταγραφής των ενεργειών – όπως η εισαγωγή, πρόσβαση,

---

¹⁴⁷ Βλ. Σύσταση Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής, «COVID 19 (ΚΟΡΩΝΟΙΟΣ) -ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΙΧΝΗΛΑΤΗΣΗΣ ΚΡΟΥΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΦΩΝ ΤΟΥΣ», «...Στην πράξη, ωστόσο, η ψευδωνυμοποίηση δεν φαίνεται να έχει νόημα, καθώς αντίκειται στον σκοπό της ιχνηλάτησης και ενημέρωσης των επαφών των κρουσμάτων...» http://www.bioethics.gr/images/pdf/GNOMES/Contact_tracing_COVID-19_Final_GR.pdf

¹⁴⁸ Βλ. και ως άνω υποενότητα 2.2.2.

τροποποίηση, διαγραφή δεδομένων- από συγκεκριμένο χρήστη και χρόνο και δ) η ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση του προσωπικού που θα αναλάβει τη συγκεκριμένη επεξεργασία. Ακόμη, προβλέπεται η ανωνυμοποίηση των δεδομένων, σύμφωνα και με την «αρχή της ελαχιστοποίησης» των δεδομένων, αν αυτά χρειαστεί να διατηρηθούν για λόγους έρευνας, πέραν του εύλογου, βάσει του σκοπού επεξεργασίας, χρόνου¹⁴⁹. Στα ως άνω μέτρα προστίθεται κατά τις διατάξεις του ΓΚΠΔ (αρ. 35) και η διενέργεια της απαραίτητης εκτίμησης αντικτύπου.

6.1.3 Δικαιώματα Υποκειμένων και Κυρώσεις

Στο άρθρο 5 της ΠΝΠ-14.3.2020 δεν αναφέρονται τα επιμέρους δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων που διαβιβάζονται για σκοπούς ιχνηλάτησης, ούτε κυρώσεις για περιπτώσεις αθέμιτης πρόσβασης κι επεξεργασίας των ως άνω δεδομένων, όπως ίσχυε στην περίπτωση του Εθνικού Μητρώου COVID-19¹⁵⁰. Εφαρμόζονται, έτσι οι επί μέρους διατάξεις του ΓΚΠΔ και του ν. 4624/2019.

Ιδίως, τα δικαιώματα των υποκειμένων ταυτίζονται και ισχύουν γενικώς όσα αναφέρθηκαν ήδη στις ως άνω 3.5 και 5.3 υποενότητες, ενώ οι κυρώσεις εντοπίζονται στον ν. 4624/2019 και είναι ποινικές και διοικητικές κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 38 και 39 αντίστοιχα. Ιδίως, όσον αφορά στον ποινικό κολασμό, η χωρίς δικαίωμα «από έξω» επέμβαση κι επεξεργασία δεδομένων σε συστήματα αρχειοθέτησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή έως 100.000 ευρώ, ποινές που επιμετρώνται ανάλογα τη βαρύτητα της παραβίασης και με επιβαρυντική περίσταση την επεξεργασία των ειδικών δεδομένων του αρ. 9 ΓΚΠΔ. Στις παρ. 4 και 5, προβλέπεται κι η κακουργηματική τέλεση του αδικήματος σε περιπτώσεις που συνυπάρχει πρόθεση για απόκτηση οικονομικού οφέλους ή η παραβίαση ήταν τέτοιας κλίμακας που προκλήθηκε κίνδυνος για τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Σε μια πρώτη σύγκριση των ως άνω γενικών διατάξεων με τις ιδιόνημες ποινικές κυρώσεις του αρ. 29 παρ. 11 της από 30.3.2020 ΠΝΠ που ακολούθησε χρονικά, φαίνεται πως οι τελευταίες είναι λιγότερο επαχθείς αν και αφορούν σε ίδιας έκτασης και φύσης δεδομένα.

---

¹⁴⁹ Βλ. αιτ. σκέψη 156 και αρ. 89 ΓΚΠΔ «*Η επεξεργασία για σκοπούς αρχειοθέτησης για το δημόσιο συμφέρον ή για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς υπόκειται σε κατάλληλες εγγυήσεις, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό. Οι εν λόγω εγγυήσεις διασφαλίζουν ότι έχουν θεσπιστεί τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, ιδίως για να διασφαλίζουν την τήρηση της αρχής της ελαχιστοποίησης των δεδομένων. Τα εν λόγω μέτρα μπορούν να περιλαμβάνουν τη χρήση ψευδωνύμων, εφόσον οι εν λόγω σκοποί μπορούν να εκπληρωθούν κατ' αυτόν τον τρόπο. Εφόσον οι εν λόγω σκοποί μπορούν να εκπληρωθούν από περαιτέρω επεξεργασία η οποία δεν επιτρέπει ή δεν επιτρέπει πλέον την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων, οι εν λόγω σκοποί εκπληρώνονται κατ' αυτόν τον τρόπο.*» και αρ. 22 παρ.3 ν. 4624/2019.

¹⁵⁰ Βλ. Σύσταση Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής, «COVID 19 (ΚΟΡΩΝΟΙΟΣ) -ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΙΧΝΗΛΑΤΗΣΗΣ ΚΡΟΥΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΦΩΝ ΤΟΥΣ», «...*Η έλλειψη ωστόσο σχετικού ρυθμιστικού πλαισίου δεν επιτρέπει την αναγκαία ασφάλεια δικαίου και την ενίσχυση της προστασίας των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων, ούτε επαρκούν οι οδηγίες του ΕΟΔΥ για την κάλυψη της εν λόγω ανάγκης...*» http://www.bioethics.gr/images/pdf/GNOMES/Contact_tracing_COVID-19_Final_GR.pdf

Εντούτοις, αξιολογικές αντινομίες δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν με αναλογική εφαρμογή ποινικών διατάξεων από τον κοινό εφαρμοστή του δικαίου βάσει και της αρχής «Nullum crimen, nulla poena sine lege», παρά μόνο κατά την επιμέτρηση της ποινής από τον ποινικό δικαστή.

Τέλος, οι διοικητικές κυρώσεις αφορούν σε παραβάσεις εκ μέρους των δημόσιων φορέων υπό την ιδιότητα του Υπευθύνου Επεξεργασίας, εφαρμόζονται αναλόγως και στην περίπτωση του Υπουργείου υγείας – ως ΥΕ- για κάθε παράβαση των άρθρων του Κανονισμού, όπως μνημονεύονται στην εν λόγω διάταξη.

6.2 Εφαρμογές Ιχνηλάτησης Επαφών

Ο παραδοσιακός τρόπος “χειροκίνητης” (manual) ιχνηλάτησης επαφών, θεωρείται σε περιπτώσεις πανδημίας αρκετά χρονοβόρος ή και ανακριβής¹⁵¹, όταν ο χρόνος μάλιστα είναι τόσο κρίσιμος για τον περιορισμό ενός αρκετά μεταδοτικού ιού. Γι αυτό το λόγο, μια ηλεκτρονική εφαρμογή εντοπισμού επαφών είναι πιθανό να επιτύχει καλύτερο έλεγχο της πανδημίας, αν χρησιμοποιηθεί από περισσότερους ανθρώπους. Εντοπίζοντας άμεσα μόνο τα άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο μετά από μια κοινωνική επαφή τους με επιβεβαιωμένο κρούσμα, καθίσταται δυνατός ο περιορισμός την μετάδοσης του κορωνοϊού χωρίς μαζικές καραντίνες (lock down), αποφεύγοντας, εξίσου αποτελεσματικά, τις επαχθείς οικονομικές και κοινωνικές συνέπειές τους για το σύνολο.¹⁵²

6.2.1 Τρόπος λειτουργίας

Στην μάχη κατά του κορωνοϊού πάροχοι τηλεπικοινωνιών¹⁵³ και μεγάλες εταιρίες όπως η Google και το Facebook μοιράζονται δεδομένα τοποθεσίας των χρηστών τους, σχηματίζοντας

---

¹⁵¹ Η παροχή των απαραίτητων πληροφοριών άλλωστε από τα κρούσματα, δίνεται κατά εθελοντική βάση κυρίως. Βλ. Σύσταση Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής, «COVID 19 (ΚΟΡΩΝΟΙΟΣ) -ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΙΧΝΗΛΑΤΗΣΗΣ ΚΡΟΥΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΦΩΝ ΤΟΥΣ», «...η ιχνηλάτηση στηρίζεται σε εθελοντική βάση και η αποτελεσματικότητά της είναι άμεσα συνυφασμένη με τη διαδικασία προσέγγισης των περιστατικών, ώστε τα πρόσωπα που αφορούν να δώσουν ακριβή στοιχεία για τις επιδημιολογικά κρίσιμες επαφές τους. ...» http://www.bioethics.gr/images/pdf/GNOMES/Contact_tracing_COVID-19_Final_GR.pdf

¹⁵² Βλ. Luca Ferretti, Chris Wymant, Michelle Kendall, Lele Zhao, Anel Nurtay, Lucie Abeler Dörner, Michael Parker, David Bonsall, Christophe Fraser «Quantifying SARS-CoV-2 transmission suggests epidemic control with digital contact tracing» Science 8 Μαΐου 2020 <https://science.sciencemag.org/content/368/6491/eabb6936>

¹⁵³ Βλ. Natasha Lomas, «Telco metadata grab is for modelling COVID-19 spread, not tracking citizens, says EC», «Η Orange στη Γαλλία μοιράζεται «συγκεντρωτικά και ανώνυμα» δεδομένα γεωγραφικής τοποθεσίας κινητού τηλεφώνου με το Inserm, ένα τοπικό ερευνητικό ινστιτούτο για την υγεία - για να τους επιτρέψει να «προβλέψουν καλύτερα και να χειριστούν καλύτερα την εξάπλωση της επιδημίας» 27.03.2020

χάρτες ή μοντέλα κινητικότητας του πληθυσμού βοηθώντας στην αξιολόγηση των κανόνων απομόνωσης αλλά και στην πρόβλεψη εστιών μόλυνσης. Τα δεδομένα αυτά είναι μεν χρήσιμα, κατά την αξιολόγηση των κυβερνητικών μέτρων, ωστόσο η μείωσή του απαιτεί διαρκή και ακριβή ιχνηλάτηση και απομόνωση κρουσμάτων και επαφών τους. Η ιχνηλάτηση απαιτεί, δηλαδή, όχι γενικά και συγκεντρωτικά δεδομένα αλλά ακριβέστερα δεδομένα τοποθεσίας σε πραγματικό χρόνο και χώρο που αφορούν σε εξατομικευμένα άτομα, χρησιμοποιώντας δεδομένα θέσης μεταδιδόμενα από τα κινητά τους τηλέφωνα.¹⁵⁴

Πράγματι τα τελευταία χρόνια, η χρήση των έξυπνων κινητών συσκευών (smart phones) είναι περισσότερο διαδεδομένη -ιδίως ανάμεσα στις μικρότερες ηλικιακές ομάδες-¹⁵⁵, τα οποία διαθέτουν πλέον -μεταξύ άλλων- χρήσιμα εργαλεία, όπως πολύ ακριβή συστήματα εντοπισμού γεωγραφικής θέσης (GPS).¹⁵⁶ Η ιδέα λοιπόν πίσω από τη χρήση εφαρμογών με σκοπό την ιχνηλάτηση σε κινητές συσκευές, είναι ακριβώς η εκμετάλλευση αυτών των δεδομένων. Οι μολυσμένοι ασθενείς δύνανται κατά την κρίση τους¹⁵⁷, με άλλα λόγια, να μοιράζονται το ιστορικό των μετακινήσεων και τοποθεσιών που παρευρέθηκαν, με τις δημόσιες αρχές. Οι τελευταίες, επωμίζονται με τη σειρά τους του έργου γρήγορου εντοπισμού των δυνητικά μολυσμένων χρηστών, που βρέθηκαν σε κοινές τοποθεσίες με τα επιβεβαιωμένα κρούσματα. Μετά τον εντοπισμό στέλνονται σε αυτούς ειδοποιήσεις με πληροφορίες όπως το πόσο κοντά βρέθηκαν με ένα επιβεβαιωμένο ή πιθανό κρούσμα, και οδηγίες για κοινωνική απομόνωση ή υποβολή σε διαγνωστικό τεστ.

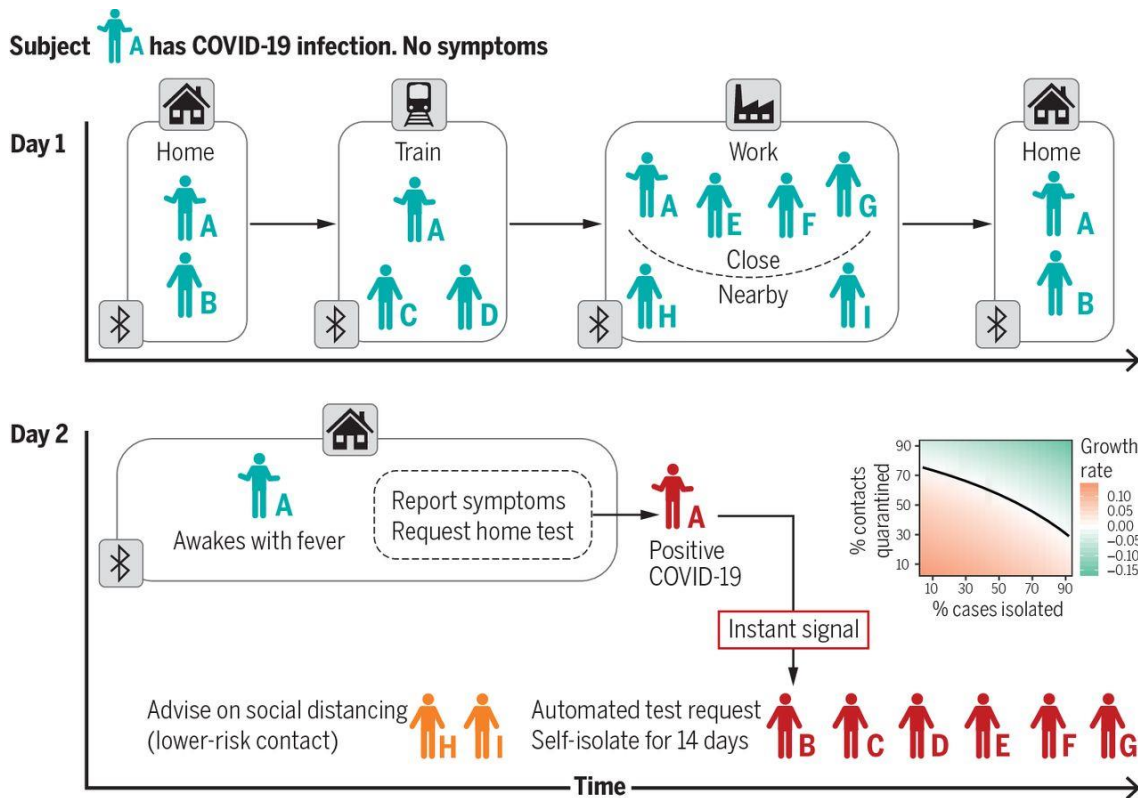
<https://techcrunch.com/2020/03/27/telco-metadata-grab-is-for-modelling-covid-19-spread-not-tracking-citizens-says-ec/>

¹⁵⁴ Βλ. Costica DUMBRAVA , «*Tracking mobile devices to fight coronavirus*», 20.4.2020, σελ. 3 [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2020\)649384](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2020)649384)

¹⁵⁵ «*Το 2019, το 92% των νέων χρησιμοποίησαν κινητά τηλέφωνα για πρόσβαση στο Διαδίκτυο μακριά από το σπίτι ή την εργασία, σε σύγκριση με το 52% που χρησιμοποίησε έναν φορητό υπολογιστή με αυτόν τον τρόπο.*»
Πηγή: Eurostat Ιούλιος 2020
https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Being_young_in_Europe_today_-_digital_world

¹⁵⁶ Βλ. «*What if smartphones could help contain COVID-19?*»
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2020/641541/EPRS_ATA\(2020\)641541_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2020/641541/EPRS_ATA(2020)641541_EN.pdf)

¹⁵⁷ Σύμφωνα με τις οδηγίες που εξέδωσε η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων, η χρήση των εν λόγω εφαρμογών είναι αυστηρώς οικειοθελής (βλ. και υποσημείωση 162 επ.) και Η παροχή των απαραίτητων πληροφοριών άλλωστε από τα κρούσματα, δίνεται κατά εθελοντική βάση κυρίως. Βλ. και Σύσταση Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής, «*COVID 19 (ΚΟΡΩΝΟΙΟΣ) -ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΙΧΝΗΛΑΤΗΣΗΣ ΚΡΟΥΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΦΩΝ ΤΟΥΣ*», «*...Η επιμονή στον εθελοντικό χαρακτήρα της συμμετοχής αυτής είναι κρίσιμη, καθώς ενισχύει την ατομική ευθύνη των πολιτών...*»
http://www.bioethics.gr/images/pdf/GNOMES/Contact_tracing_COVID-19_Final_GR.pdf

Εικόνα 3: Παραστατική απεικόνιση της λειτουργίας εφαρμογής ιχνηλάτησης επαφών¹⁵⁸

Σε μια πρακτική αναπαράσταση, όπως παρουσιάζεται και στην ως άνω απεικόνιση, το Υποκείμενο Α έχει καταφορτώσει και εγκαταστήσει στο κινητό του τηλέφωνο μια εφαρμογή με σύστημα ειδοποιήσεων έκθεσης, η οποία θα δημιουργήσει ένα τυχαίο αναγνωριστικό για τη συσκευή του. Κατά τη χρονική περίοδο που αυτός παραμένει ασυμπτωματικός (ημέρα 1) και κατά τις καθημερινές μετακινήσεις του, το τηλέφωνό του και όσα τηλέφωνα γύρω του έχουν εγκαταστημένη την αντίστοιχη εφαρμογή, θα λειτουργούν στο παρασκήνιο για την ανταλλαγή αυτών των τυχαίων αναγνωριστικών μέσω Bluetooth¹⁵⁹. Όταν εκδηλωθούν συμπτώματα στο Υποκείμενο Α κι αφού διαπιστωθεί ότι νοσεί, μετά τη διενέργεια του σχετικού τεστ, αυτόματες ειδοποιήσεις στέλνονται στους χρήστες της εφαρμογής οι οποίοι ήρθαν σε επαφή μαζί του κατά το διάστημα που αυτός δεν εκδήλωνε συμπτώματα. Στις επαφές ‘υψηλού κινδύνου’, τα άτομα δηλαδή που βρέθηκαν πολύ κοντά στο επιβεβαιωμένο κρούσμα¹⁶⁰, θα αποσταλεί αυτόματο αίτημα για διενέργεια τεστ κορωνοϊού και παραμονής σε καραντίνα, ενώ στα υπόλοιπα θα σταλεί ειδοποίηση- σύσταση για περιορισμό των κοινωνικών επαφών τους.

¹⁵⁸ Πηγή: Luca Ferretti, Chris Wymant, Michelle Kendall, Lele Zhao, Anel Nurtay, Lucie Abeler Dörner, Michael Parker, David Bonsall, Christophe Fraser «Quantifying SARS-CoV-2 transmission suggests epidemic control with digital contact tracing» Science 8 Μαΐου 2020 <https://science.sciencemag.org/content/368/6491/eabb6936>

¹⁵⁹ Σύμφωνα με το από κοινού Σύστημα ειδοποιήσεων έκθεσης των Google και Apple. <https://www.google.com/covid19/exposurenotifications/>

¹⁶⁰ Βάσει του κανόνα τήρησης απόστασης 2μέτρων μεταξύ των ατόμων. Βλ. και Centre for Evidence to <https://www.cebm.net/covid-19/what-is-the-evidence-to-support-the-2-metre-social-distancing-rule-to-reduce-covid-19-transmission/>

Για την αποτελεσματική τους λειτουργία επομένως, είναι σημαντικό τα δεδομένα θέσης που οι εφαρμογές συγκεντρώνουν να συσχετίζονται με άλλα δεδομένα, κυρίως υγείας, όπως το πότε παρουσιάστηκαν συμπτώματα σε ένα κρούσμα ή τα αποτελέσματα των τεστ στα οποία υποβλήθηκε. Ειδικότερα, και ενώ η ζωή, εν μέσω πανδημίας, προσπαθεί να ανακτήσει τους φυσιολογικούς της ρυθμούς, με τα σύνορα να ανοίγουν ξανά ανάμεσα στα ευρωπαϊκά κράτη, ο συσχετισμός των εν λόγω δεδομένων είναι αναγκαίο να επιτυγχάνεται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Πράγματι, με σκοπό την πλήρη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που οι εφαρμογές αυτές προσφέρουν, η Επιτροπή, έπειτα από έκκληση των κρατών μελών της ΕΕ, δημιούργησε ένα σύστημα σε επίπεδο ΕΕ για τη διασφάλιση της « πύλης διαλειτουργικότητας» τους, ύστερα από την επιτυχή πιλοτική φάση το Σεπτέμβριου του 2020.¹⁶¹ Στις 19 Οκτωβρίου 2020 άρχισε η λειτουργία του συστήματος με τη σύνδεση πλέον του πρώτου κύματος εθνικών εφαρμογών μέσω αυτής της υπηρεσίας (η Corona-Warn-App της Γερμανίας, η COVID tracker της Ιρλανδίας και η immuni της Ιταλίας). Συνολικά, οι εφαρμογές αυτές έχουν καταφορτωθεί (download) από περίπου 30 εκατομμύρια πολίτες, αριθμός που αντιστοιχεί στα δύο τρίτα όλων των καταφορτώσεων εφαρμογών στην ΕΕ.¹⁶²

6.2.2 Κίνδυνοι για την ιδιωτικότητα και μέτρα ασφαλείας

Στην προσπάθεια να καταστούν οι νέες τεχνολογίες αποτελεσματικές στη μάχη κατά της πανδημίας δεν απαιτείται η παράλληλη αποδοχή του σχεδιασμού και της χρήσης τους με κάθε κόστος. Η συγκέντρωση προσωπικών δεδομένων εκ του περισσού και η διατήρησή τους για απροσδιόριστη χρονική περίοδο από τις εκάστοτε αρχές, εύκολα μετατρέπουν τις εφαρμογές παρακολούθησης, πρόληψης και καταστολής της διασποράς του ιού, σε συστήματα ψηφιακής παρακολούθησης των πολιτών. Ακόμη, η συλλογή δεδομένων και διατήρησή τους σε υπολογιστικά νέφη ή κεντρικές βάσεις δεδομένων, υπόκεινται σε κινδύνους ασφαλείας των εν λόγω πληροφοριών από τυχόν ευπάθειες στο σχεδιασμό των διαφόρων εφαρμογών ή από εξωτερικές κακόβουλες επιθέσεις.

Ένα παράδειγμα ανησυχητικής, για το απόρρητο των χρηστών, εφαρμογής ιχνηλάτησης, αποτέλεσε η αποσυρμένη πια νορβηγική εφαρμογή «Smittestopp». Σύμφωνα με τα ευρήματα της Διεθνούς Αμνηστίας, η νορβηγική εφαρμογή θεωρήθηκε υπερβολικά παρεμβατική,

---

¹⁶¹ Δελτίο Τύπου «Κορωνοϊός: η Επιτροπή αρχίζει τη δοκιμή της υπηρεσίας της πύλης διαλειτουργικότητας των εθνικών εφαρμογών ιχνηλάτησης επαφών και αποστολής ειδοποιήσεων» 14.9.2020 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_1606

¹⁶² «Κορωνοϊός: Σύνδεση πρώτων εφαρμογών ιχνηλάτησης επαφών και αποστολής ειδοποιήσεων σε επίπεδο ΕΕ» 19.10.2020 <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/koronoios-syndesi-proton-efarmogon-ihnilatitsis-epafon-kai-apostolis-eidopoiiseon-se>

αποκτώντας ακριβή δεδομένα για την πραγματική τοποθεσία των χρηστών σε πραγματικό χρόνο, κι ανεβάζοντας συχνά τις συντεταγμένες GPS σε έναν κεντρικό διακομιστή.¹⁶³

Σχετικά με τους κινδύνους για τα προσωπικά δεδομένα και την ιδιωτικότητα των εφαρμογών αυτών, έχουν εκδοθεί οδηγίες κι εργαλεία από την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων, με στόχο την ύπαρξη μιας κοινής πανευρωπαϊκής προσέγγισης σε σχέση με την ανάπτυξή τους.¹⁶⁴ Συγκεκριμένα, οι εφαρμογές θα πρέπει να κινούνται από τη σχεδίασή τους (by design) και κατά τις προεπιλογές τους (by default), πάντα υπέρ της προστασίας των ευρωπαϊκώς αναγνωρισμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων και πιο συγκεκριμένα στα όρια των κανόνων περί προσωπικών δεδομένων -με κύριους άξονες τις βασικές αρχές επεξεργασίας του αρ. 5 ΓΚΠΔ- και ιδίως να διαθέτουν τα κάτωθι χαρακτηριστικά¹⁶⁵:

α) Η εγκατάσταση και χρήση των εν λόγω εφαρμογών είναι σε κάθε περίπτωση οικειοθελής, χωρίς αρνητικές επιπτώσεις για όποιον απέχει από τη χρήση της, ενώ παράλληλα ο χρήστης είναι σε θέση να απενεργοποιεί και να απεγκαθιστά την εφαρμογή όποτε επιθυμεί. Η νομική βάση επεξεργασίας είναι η συγκατάθεση του υποκειμένου, και γι αυτό το λόγο τα κράτη μέλη δεν παράγουν εξειδικευμένο δίκαιο για τη λειτουργία τους, όπως θα όφειλαν σε αντίθετη περίπτωση.¹⁶⁶

β) Τα συλλεγόμενα δεδομένα διατηρούνται ανωνυμοποιημένα κατά προτίμηση σε αποκεντρωμένες βάσεις ή ακόμη και στην ίδια τη συσκευή του χρήστη. Η διατήρηση δεδομένων, σε μια κεντρική βάση κι υπό την εποπτεία μιας και μόνης αρχής άλλωστε, τα καθιστά περισσότερο ευάλωτα, καθώς μια κακόβουλη επίθεση θα στοχεύσει σε ένα και μοναδικό σημείο και η τυχόν παραβίαση και χωρίς εξουσιοδότηση πρόσβαση ή πράξη αλλοίωσης ή και καταστροφής στην κεντρική βάση, θα αφορά σε ένα ευάριθμο πλήθος δεδομένων.

---

¹⁶³ Βλ. «Norway: Halt to COVID-19 contact tracing app a major win for privacy» 15.6.2020 <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/06/norway-covid19-contact-tracing-app-privacy-win/>

¹⁶⁴ Βλ. «Mobile applications to support contact tracing in the EU's fight against COVID-19 Common EU Toolbox for Member States Version 1.0» 15.4.2020 https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/ehealth/docs/covid-19_apps_en.pdf, «Κορονοϊός: Έγγραφο καθοδήγησης για τη διασφάλιση προτύπων πλήρους προστασίας των δεδομένων στις εφαρμογές που χρησιμοποιούνται για την καταπολέμηση της πανδημίας» 16.4.2020 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_669, «Κορονοϊός: μια κοινή προσέγγιση για ασφαλείς και αποτελεσματικές εφαρμογές ιχνηλάτησης με κινητά σε ολόκληρη την ΕΕ» 13.5.2020 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/qanda_20_869, και eHealth Network- «Interoperability guidelines for approved contact tracing mobile applications in the EU» 13.5.2020 https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/ehealth/docs/contacttracing_mobileapps_guidelines_en.pdf

¹⁶⁵ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Έγγραφο καθοδήγησης σχετικά με την προστασία δεδομένων στις εφαρμογές που στηρίζουν την καταπολέμηση της πανδημίας COVID-19», [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0417\(08\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0417(08)&from=EN) και τις EDPB, *Guidelines 4/2020 on the use of location data and contact tracing tools in the context of the COVID-19 outbreak*, 21.4.2020 <https://edpb.europa.eu/>

¹⁶⁶ Βλ. Ευρωπαϊκή επιτροπή «Mobile applications to support contact tracing in the EU's fight against COVID-19 Progress reporting» June 2020 σελ. 9 https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/ehealth/docs/mobileapps_202006progressreport_en.pdf

γ) Οι σκοποί συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων είναι ρητοί και συγκεκριμένοι, ενώ είναι δυνατόν να συντρέχουν περισσότεροι σκοποί που αφορούν σε περισσότερες λειτουργίες¹⁶⁷ της εφαρμογής -χωρίς να δεσμοποιούνται εκ των προτέρων- αφού ο χρήστης έχει το δικαίωμα να μην τις επιλέγει. Η Επιτροπή συνιστά να μην χρησιμοποιούνται τα δεδομένα που συλλέγονται υπό τις ανωτέρω συνθήκες για άλλους σκοπούς πέραν της καταπολέμησης της νόσου COVID-19. Εάν κρίνονται αναγκαίοι σκοποί όπως η επιστημονική έρευνα και οι στατιστικές, θα πρέπει να περιλαμβάνονται στον αρχικό κατάλογο σκοπών και να κοινοποιούνται με σαφήνεια στους χρήστες.

δ) Η συλλογή των δεδομένων απαιτείται να αφορά μόνο στα επαρκή, συναφή και περιορισμένα στο μέτρο του αναγκαίου σε σχέση με τον σκοπό της επεξεργασίας. Η συλλογή για παράδειγμα δεδομένων που αφορούν στην πραγματική τοποθεσία των χρηστών (όπως στην περίπτωση της νορβηγικής εφαρμογής) δεν είναι θεμιτή, αφού ο σκοπός του εντοπισμού των επαφών ενός κρούσματος, επιτυγχάνεται απλώς με τη διαπίστωση – μέσω των σημάτων Bluetooth¹⁶⁸ των αναγνωριστικών (ID) των συσκευών τους- κι όχι της πραγματικής τοποθεσίας των χρηστών. Εξάλλου, σύμφωνα με το αρ. 4 παρ. 1 ΓΚΠΔ, τα δεδομένα θέσης είναι, υπό προϋποθέσεις, κι ύστερα από συσχετισμό και με άλλα δεδομένα, ικανά να οδηγήσουν σε εξακρίβωση της ταυτότητας ενός προσώπου, γεγονός που θα καθιστούσε την απαίτηση για διατήρηση ανωνυμοποιημένων δεδομένων άνευ εφαρμογής.

ε) Τα συλλεγόμενα δεδομένα διατηρούνται, απαραίτητως, για το ελάχιστο δυνατό διάστημα με βάση το σκοπό της συλλογής τους και σε κάθε περίπτωση τα υποκείμενα δύνανται να έχουν πρόσβαση σε αυτά και να τα διαγράφουν και όχι πέραν του σημείου που η πανδημία θα τεθεί υπό έλεγχο.

στ) Ο σεβασμός στις αρχές της διαφάνειας κι ενημέρωσης, με πληροφόρηση του υποκειμένου για το είδος των δεδομένων που συλλέγονται, το χρόνο και το σκοπό διατήρησης και επεξεργασίας τους, καθώς και τα στοιχεία του Υπεύθυνου Επεξεργασίας, του Υπεύθυνου

---

¹⁶⁷ Συγκεκριμένα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθορίζονται οι εξής : Λειτουργία πληροφόρησης, Λειτουργίες ελέγχου συμπτωμάτων και τηλεϊατρικής, Λειτουργίες ιχνηλάτησης επαφών και αποστολής ειδοποιήσεων.

¹⁶⁸ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Εγγραφο καθοδήγησης σχετικά με την προστασία δεδομένων στις εφαρμογές που στηρίζουν την καταπολέμηση της πανδημίας COVID-19», «*Τα δεδομένα εγγύτητας θα μπορούσαν να είναι απαραίτητα για τον σκοπό αυτό.... Το BLE αποφεύγει τη δυνατότητα παρακολούθησης (σε αντίθεση με τα δεδομένα γεωεντοπισμού). Ως εκ τούτου, η Επιτροπή συνιστά τη χρήση των δεδομένων επικοινωνίας μέσω BLE (ή δεδομένων που παράγονται από ισοδύναμη τεχνολογία) για τον προσδιορισμό της εγγύτητας.* Η ως άνω τεχνολογία προτιμάται και προκρίνεται ως πιο προσφιλής προς τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών, αφού το Bluetooth είναι μια ασύρματη τεχνολογία μικρών αποστάσεων, μέσω ασφαλούς, φθηνής και παγκόσμιας χωρίς άδεια ραδιοσυχνότητας μικρής εμβέλειας. Η επικοινωνία είναι εφικτή μόνο σε κοντινή απόσταση ανάμεσα σε δύο συσκευές, άρα αυτή σαν γεγονός, από μόνη της αρκεί για να διαπιστωθεί η κοντινή επαφή δύο ατόμων στα πλαίσια της εν λόγω ιχνηλάτησης, χωρίς να χρειάζεται η συλλογή και διατήρηση δεδομένων τεχνολογίας γεωεντοπισμού GPS.

Τα δεδομένα θέσης δεν είναι απαραίτητα για τους σκοπούς των λειτουργιών ιχνηλάτησης επαφών, καθώς στόχος των τελευταίων δεν είναι να παρακολουθούν τις κινήσεις των ατόμων ή να επιβάλλουν εντολές. Επιπλέον, η επεξεργασία δεδομένων θέσης στο πλαίσιο της ιχνηλάτησης επαφών θα ήταν δύσκολο να δικαιολογηθεί με βάση την αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων και μπορεί να δημιουργήσει ζητήματα ασφάλειας και προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Για τον λόγο αυτόν, η Επιτροπή συνιστά να μην χρησιμοποιούνται τα δεδομένα θέσης σε αυτό το πλαίσιο.»

Προστασίας προσωπικών δεδομένων και των σχετικών δικαιωμάτων και των ορίων αυτών¹⁶⁹, που το Υποκείμενο διαθέτει στα πλαίσια της εν λόγω επεξεργασίας. Όσον αφορά στους ΥΕ, σύμφωνα με την αιτ. σκέψη 45 ΓΚΠΔ και την Επιτροπή, αυτοί είναι οι εθνικές υγειονομικές αρχές (ή οι φορείς που εκτελούν καθήκοντα δημοσίου συμφέροντος στον τομέα της υγείας).

ζ) Εάν τα εν λόγω δεδομένα πρόκειται να κοινοποιηθούν στις υγειονομικές αρχές, θα πρέπει να κοινοποιούνται μόνον αφού επιβεβαιωθεί ότι το οικείο πρόσωπο έχει προσβληθεί από την COVID-19 και υπό τον όρο ότι το εν λόγω πρόσωπο το έχει επιλέξει. Ενώ η φυσική του ταυτότητα δεν επιτρέπεται ποτέ να κοινολογείται στα άτομα με τα οποία έχει έρθει σε επιδημιολογική επαφή. Αρκεί να τους γνωστοποιείται το γεγονός ότι, κατά τις τελευταίες 16 ημέρες- χωρίς άλλο χρονικό ή τοπικό προσδιορισμό, ήρθαν σε επιδημιολογική επαφή με άτομο που έχει προσβληθεί από τον ιό.

η) Σημαντική είναι ακόμη η διασφάλιση της ακρίβειας των πληροφοριών, σχετικά με το κατά πόσον έχει πραγματοποιηθεί επαφή με άτομο που έχει προσβληθεί από τον ιό (επιδημιολογική απόσταση και διάρκεια), ώστε να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος ψευδώς θετικών αποτελεσμάτων. Αυτό θα πρέπει να αφορά στα σενάρια κατά τα οποία δύο χρήστες της εφαρμογής έρχονται σε επαφή στον δρόμο, εντός των δημόσιων συγκοινωνιών ή εντός κτιρίου. Δεν είναι απίθανο η χρήση των δεδομένων θέσης που βασίζονται σε δίκτυα κινητής τηλεφωνίας, να μην είναι αρκετά ακριβής για μια τέτοια διασφάλιση. Ως εκ τούτου, συνιστάται η χρήση τεχνολογιών που επιτρέπουν ακριβέστερη αξιολόγηση της επαφής (όπως το Bluetooth).¹⁷⁰

θ) Ακόμη, εξέχουσας σημασίας κρίνεται κι η ενεργή συμμετοχή των εθνικών αρχών προστασίας δεδομένων – μέσω διαβουλεύσεων- στο πλαίσιο ανάπτυξης της κάθε εφαρμογής, εφόσον μάλιστα η επεξεργασία δεδομένων αφορά και σε δεδομένα μεγάλης κλίμακας. Στο παράδειγμα της γαλλικής εφαρμογής «StopCovid», η γαλλική αρχή προστασίας δεδομένων CNIL, αναγνώρισε τη χρήση της εν λόγω εφαρμογής ως μιας ικανής λύσης για την προοδευτική άρση των μέτρων κοινωνικής απομόνωσης κι εγκλεισμού, διατυπώνοντας ταυτόχρονα αρκετές παρατηρήσεις με κατεύθυνση τη συμμόρφωσή της προς τον ΓΚΠΔ.¹⁷¹

---

¹⁶⁹ Ιδίως τα δικαιώματα πρόσβασης, διόρθωσης και διαγραφής. Κάθε περιορισμός των δικαιωμάτων βάσει του ΓΚΠΔ και της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες θα πρέπει να είναι σύμφωνος με τις εν λόγω πράξεις και να είναι αναγκαίος, αναλογικός και να προβλέπεται στη νομοθεσία. Βλ. και τα όρια των δικαιωμάτων όπως αναλύθηκαν ανωτέρω στις παραγράφους 3.5 και 5.3.

¹⁷⁰ Βλ. έγγραφο Ευρωπαϊκής Επιτροπής ο.π «...Για τη μέτρηση της εγγύτητας και των στενών επαφών, οι επικοινωνίες μέσω Bluetooth χαμηλής κατανάλωσης ενέργειας (BLE) μεταξύ συσκευών ακριβέστερες και, ως εκ τούτου, πιο κατάλληλες από τη χρήση δεδομένων γεωεντοπισμού (δεδομένα GNSS/GPS ή κυψελοειδή δεδομένα θέσης).»

¹⁷¹ Βλ. CNIL «Application « StopCovid » : la CNIL tire les conséquences de ses contrôles» 20.7.2020 <https://www.cnil.fr/fr/application-stopcovid-la-cnil-tire-les-consequences-de-ses-contrôles> , «La CNIL rend son avis sur les conditions de mise en œuvre de l'application « StopCovid »» 26.5.2020 <https://www.cnil.fr/fr/la-cnil-rend-son-avis-sur-les-conditions-de-mise-en-oeuvre-de-l-application-stopcovid> και «Publication de l'avis de la CNIL sur le projet d'application mobile « StopCovid »» 26.4.2020 <https://www.cnil.fr/fr/publication-de-lavis-de-la-cnil-sur-le-projet-d-application-mobile-stopcovid> .

ι) Τέλος, απαραίτητη καθίσταται η διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου, εφόσον μάλιστα η επεξεργασία δεδομένων αφορά και σε δεδομένα ειδικών κατηγοριών (υγείας) μεγάλης κλίμακας και μάλιστα με τη χρήση τεχνολογικών μέσων (αρ. 35παρ.1 ΓΚΠΔ).

Σε κάθε περίπτωση και σύμφωνα με την άποψη της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής¹⁷², η χρήση των ηλεκτρονικών μεθόδων ιχνηλάτησης οφείλει να προτιμάται στις περιπτώσεις όπου τα οφέλη που αυτές μπορούν να προσδώσουν στη διαδικασία είναι σημαντικότερα έναντι της παραδοσιακής μεθόδου. Η τελευταία, ωστόσο, πρέπει να αποτελεί τη βάση της στρατηγικής, για τρεις λόγους: α) επειδή η ανθρώπινη επαφή με εκπαιδευμένο προσωπικό εξασφαλίζει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη των πολιτών στη διαδικασία, β) επειδή είναι ασφαλέστερη για την προστασία των προσωπικών δεδομένων των πολιτών και γ) επειδή δεν απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις των τελευταίων ή την κατοχή ειδικού εξοπλισμού (όπως συμβαίνει με τις ψηφιακές εφαρμογές).

---

¹⁷². Βλ. Σύσταση Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής, «COVID 19 (ΚΟΡΩΝΟΙΟΣ) -ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΙΧΝΗΛΑΤΗΣΗΣ ΚΡΟΥΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΦΩΝ ΤΟΥΣ», http://www.bioethics.gr/images/pdf/GNOMES/Contact_tracing_COVID-19_Final_GR.pdf

7 Βεβαιώσεις μετακίνησης μέσω τηλεπικοινωνιακού μηνύματος – SMS

Με την από 20.3.2020 ΠΝΠ «Κατεπείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεπειών του κινδύνου διασποράς του κορωνοϊού COVID-19, τη στήριξη της κοινωνίας και της επιχειρηματικότητας και τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της αγοράς και της δημόσιας διοίκησης» (ΦΕΚ Α 68/20.3.2020) αρ. 68 παρ. 3, προβλέφθηκαν ως μέτρα πρόληψης της διασποράς του κορωνοϊού, και για το απολύτως αναγκαίο χρονικό διάστημα, περιορισμοί ή απαγόρευση της κυκλοφορίας των πολιτών εν όλω ή εν μέρει στην Επικράτεια. Σύμφωνα με το ως άνω άρθρο μιας σειρά από ΚΥΑ¹⁷³ εκδόθηκαν για την επιβολή των μέτρων περιορισμού που διήρκησαν ως την 3^η Μαΐου 2020 για τα μέτρα περιορισμού εντός της ίδιας περιφερειακής ενότητας. Τα ως άνω μέτρα εφαρμόστηκαν και κατά τη δεύτερη φάση της πανδημίας και το Νοέμβριο του 2020, ίσχυσαν για όλη την επικράτεια¹⁷⁴.

Οι περιορισμοί στην μετακίνηση των πολιτών δεν ήσαν, ωστόσο, απόλυτοι αφού εξαιρέθηκαν οι μετακινήσεις των πολιτών για την εξυπηρέτηση ζωτικών, προσωπικών ή επαγγελματικών, αναγκών τους που δεν μπορούσαν να ικανοποιηθούν με άλλον τρόπο. Συγκεκριμένα, προβλέφθηκαν δέκα περιστατικά¹⁷⁵ ικανά να δικαιολογήσουν λόγο εξαιρετικής μετακίνησης των πολιτών μεταξύ των οποίων περιελήφθη η «*μετάβαση σε φαρμακείο, επίσκεψη στον γιατρό ή μετάβαση σε νοσοκομείο ή κέντρο υγείας, εφόσον αυτό συνιστάται μετά από σχετική επικοινωνία*». Οι σχετικές βεβαιώσεις μετακίνησης ήταν δυνατόν να λαμβάνονται από την ηλεκτρονική σελίδα forma.gov.gr και να συμπληρώνονται χειρογράφως από τον πολίτη, ή να χορηγούνται μέσω δωρεάν τηλεπικοινωνιακού μηνύματος (SMS) στον ειδικό αριθμό 13033 απευθείας στο κινητό τηλέφωνο του ενδιαφερομένου.

7.1 Νομική βάση επεξεργασίας και Συλλογή δεδομένων

Η νομική βάση επεξεργασίας από την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ) των δεδομένων των χρηστών της ως άνω υπηρεσίας, προκύπτει από τους περιγραφόμενους σκοπούς αυτής. Οι σκοποί αναφέρονται στα οριζόμενα στις σχετικές ΚΥΑ¹²³ και στην Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (ΠΠΠΔ)¹⁷⁶ που δημοσίευσε η ΓΓΠΠ. Συγκεκριμένα, οι λόγοι επεξεργασίας συγκεντρώνονται πρωτίστως, στην ανάγκη ικανοποιητικού ελέγχου της τήρησης του μέτρου για τον περιορισμό των μετακινήσεων με τρόπο που να εξυπηρετεί τους πολίτες και κατ' επέκταση στο σκοπό υπέρτερου δημοσίου

¹⁷³ Βλ. ΚΥΑ υπ' αρ. 20036/2020 (ΦΕΚ Β 986/22.3.2020), 20797/2020 (ΦΕΚ Β 1040/26.3.2020), 22824/2020 (ΦΕΚ Β 1168/4.4.2020) και 24112/2020 (ΦΕΚ Β 1272/9.4.2020).

¹⁷⁴ Βλ. τα μέτρα επιδημιολογικού συναγερμού που ανήρτησε η ΓΓΠΠ, 6.11.2020 <https://www.civilprotection.gr/el/simantika-themata/ta-nea-metra-epidimiologikoy-synagermoy-gia-oli-ti-hora>

¹⁷⁵ Βλ. αρ. 1 παρ. 2 περ. (α) έως (ι) της ΚΥΑ υπ' αρ. 24112/2020 (ΦΕΚ Β 1272/9.4.2020).

¹⁷⁶ Η Πολιτική Προστασία Προσωπικών Δεδομένων της ΓΓΠΠ βρίσκεται ανηρτημένη στο σύνδεσμο: <https://forma.gov.gr/docs/data-protection-policy.pdf> (Τελευταία επίσκεψη 20.11.2020)

συμφέροντος, ήτοι της προστασίας της δημόσιας υγείας και συγκεκριμένα την καταπολέμηση του ιού COVID-19.

Η νομική βάση επεξεργασίας των εν λόγω δεδομένων βρίσκεται κατά τη διατύπωση του αρ. 4 στο κείμενο του ΓΚΠΔ και συγκεκριμένα στο αρ. 6 παρ. 1 ε. Ακόμη, σε περίπτωση που θεωρήσουμε ότι έχουμε επεξεργασία ειδικών δεδομένων υγείας (π.χ. όταν η εξαιρετική μετακίνηση γίνεται για μετάβαση σε φαρμακείο, ιατρό κλπ) νομική βάση επεξεργασίας θεωρείται το αρ. 9 παρ 2 θ ΓΚΠΔ και αρ. 22 παρ. 1 γ του ν.4624/2019, ενώ η αλληλουχία έκδοσης των ως άνω ΠΝΠ και ΚΥΑ εκπληρώνει την προϋπόθεση ύπαρξης εξειδικευμένου δικαίου στο κράτος κατά τη χρήση της συγκεκριμένης νομικής βάσης. Τέλος, τα δεδομένα σύμφωνα με την ανωτέρω Πολιτική της ΓΓΠΠ αρ. 3, συλλέγονται και διατηρούνται - για ελάχιστο χρόνο- αποκλειστικά για τους σκοπούς αυτούς, με μόνη επιτρεπτή, την μεταβολή του για σκοπούς στατιστικής έρευνας και μόνο ύστερα από ανωνυμοποίησή τους.

Περαιτέρω, τα δεδομένα που συλλέγονται αφορούν στα α) ονοματεπώνυμο, β) διεύθυνση κατοικίας/ εργασίας, γ) σκοπός/ προορισμός της μετακίνησης, συμπεριλαμβανομένης της διεύθυνσης του προορισμού, και δ) ο αριθμός κινητού τηλεφώνου του χρήστη της υπηρεσίας. Τα ως άνω δεδομένα ορίζονται από την ίδια την ΓΓΠΠ, ως τα απολύτως αναγκαία για την εκπλήρωση του σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας και του ελέγχου της εξάπλωσης της πανδημίας (αρχή της ελαχιστοποίησης). Ακόμη, ο ελάχιστος χρόνος διατήρησης των δεδομένων έγκειται στο γεγονός ότι τα δεδομένα αυτά διατηρούνται από την ΓΓΠΠ μόνο έως την αποστολή ξανά στον πολίτη του απαραίτητου μηνύματος/βεβαίωσης εξαιρετικής μετακίνησής του.

7.2 Ζητήματα Ιδιωτικότητας

Στο άρθρο 8 της ΠΠΠΔ, προβλέπεται η ασφάλεια και προστασία των συλλεγόμενων δεδομένων με τη χρήση των κατάλληλων προγραμμάτων και οργανωτικών μέτρων, όπως κι η τήρηση της εμπιστευτικότητας από την ΓΓΠΠ και του προσωπικού της.

Σημαντικοί όμως, κίνδυνοι για την ασφάλεια των δεδομένων των χρηστών, δύνανται να προκύψουν από ενδεχόμενη υποκλοπή τους. Πράγματι, σχετικό κενό ασφαλείας¹⁷⁷ εντοπίστηκε στον πενταψήφιο αριθμό (13033) που οι πολίτες στέλνουν τα σχετικά μηνύματα. Μιλώντας, όμως για επικοινωνία μέσω τηλεπικοινωνιακού δικτύου, τις υποχρεώσεις ενημέρωσης για κινδύνους παραβιάσεων και διασφάλισης της ασφάλειας των υπηρεσιών τους με τη χρήση κατάλληλων μέτρων, επωμίζονται οι εκάστοτε τηλεπικοινωνιακοί πάροχοι κατά τα οριζόμενα στην αιτ. σκέψη 20 κι άρθρο 4 της Οδηγίας 58/2002 (E - Privacy) και στον εφαρμοστικό αυτής ν. 3471/2006.

¹⁷⁷ Βλ. Γωγώ Κατσέλη, «Κενό ασφαλείας στο 13033 – Τι να κάνουμε για να προστατευτούμε», Ελεύθερος Τύπος 24.4.2020 <https://eleftherostypos.gr/ellada/562561-keno-asfaleias-sto-13033-ti-na-kanoume-gia-na-prostateytoume/> και Dimitris Mitrou «Smishing in the time of Covid-19» 21.4.2020 <https://twelvesec.com/2020/04/21/smishing-in-the-time-of-covid-19/>

Ο εν λόγω νόμος, εντάσσει, ακόμα, τα δεδομένα γεωγραφικής θέσης και κίνησης στο απόρρητο των επικοινωνιών και απαγορεύει (αρ. 4) την επεξεργασία και περαιτέρω διαβίβασή τους, χωρίς ειδική νομοθετική πρόβλεψη για άρση του απορρήτου.¹⁷⁸

Τα ως άνω δεδομένα, υπάγονται ειδικώς στην κατηγορία των «εξωτερικών στοιχείων της επικοινωνίας»¹⁷⁹ ως δεδομένων κίνησης και θέσης¹⁸⁰ κι ανήκουν στα δεδομένα αυτά που προστατεύονται υπό το πρίσμα του απορρήτου της επικοινωνίας (αρ. 19 Σ και αρ. 4 ν. 3571/2006). Ειδικότερα, με την οδηγία e- Privacy, εισάγονται προβλέψεις προστασίας των προσωπικών πληροφοριών στον τηλεπικοινωνιακό τομέα, αντίστοιχες με τις ήδη γνωστές ρυθμίσεις για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων των πολιτών.¹⁸¹

Παράλληλα, από μεριάς της η ΓΠΠ, ήδη στο προοίμιο της Πολιτικής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων της¹⁸², προτάσσει την ιδιαίτερη σημασία που η ίδια αποδίδει στην προστασία των δεδομένων των χρηστών της υπηρεσίας της και δεσμεύεται για τη σύννομη δράση της προς αυτή την κατεύθυνση, τηρώντας τα αναγκαία ευρωπαϊκά κι εθνικά νομοθετήματα (ΓΚΠΔ και ν. 4624/2019). Παρ' όλα αυτά, ευρίσκονται στις διατυπώσεις της κι ορισμένες ασάφειες¹⁸³.

---

¹⁷⁸ Βλ. Παναγοπούλου- Κουτναζή Φ., Η προστασία προσωπικών δεδομένων σε περίοδο πανδημίας www.constitutionalism.gr 28.3.2020 σελ. 10 και αρ. 19 παρ. 1 Σ. Υπάρχει κι η αντίθετη άποψη βλ. υπ' αρ. 570/2006, 2013/2014, 1801/ 2016 αποφάσεις ΑΠ και υπ'αρ. 9/2009 Γνωμ Εισαγγελέως ΑΠ, περί μη συμπερίληψης των ηλεκτρονικών ιχνών στο διαδίκτυο, όπως η ημεροχρονολογία και εν γένει των εξωτερικών στοιχείων της επικοινωνίας, στα προστατευόμενα από το αρ. 19 Σ στοιχεία. <https://eisap.gr/%ce%b3%ce%bd%cf%89%ce%bc%ce%bf%ce%b4%cf%8c%cf%84%ce%b7%cf%83%ce%b7-09-2009/>

¹⁷⁹ Βλ. Γιαννόπουλος Γ. «Εισαγωγή στη Νομική Πληροφορική», Νομ. Βιβλιοθήκη 2018 σελ.107, ΕΔΔΑ Malone v. UK και Γνωμ. 1/2005 Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) «...στην προστατευτική σφαίρα του απορρήτου εμπίπτουν και τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας, 2. η διαδικασία άρσης του απορρήτου ...διατάσσεται μόνο από τη δικαστική αρχή, σύμφωνα με τη ρητή Συνταγματική επιταγή του άρθρου 19...».

¹⁸⁰ Βλ. αρ. 2 παρ. 3 και 4 «"δεδομένα κίνησης": τα δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία για τους σκοπούς της διαβίβασης μίας επικοινωνίας σε δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή της χρέωσής της. Στα δεδομένα κίνησης μπορεί να περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, ο αριθμός, η διεύθυνση, η ταυτότητα της σύνδεσης ή του τερματικού εξοπλισμού του συνδρομητή ή και χρήστη, οι κωδικοί πρόσβασης, τα δεδομένα θέσης, η ημερομηνία και ώρα έναρξης και λήξης και η διάρκεια της επικοινωνίας, ο όγκος των διαβιβασθέντων δεδομένων, πληροφορίες σχετικά με το πρωτόκολλο, τη μορφοποίηση, τη δρομολόγηση της επικοινωνίας καθώς και το δίκτυο από το οποίο προέρχεται ή στο οποίο καταλήγει η επικοινωνία.

4. "δεδομένα θέσης": τα δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία σε δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών και που υποδεικνύουν τη γεωγραφική θέση του τερματικού εξοπλισμού του χρήστη μίας διαθέσιμης στο κοινό υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών.»

¹⁸¹ Βλ. προοίμιο αρ. 4 της Οδ. 58/2002 «Η οδηγία 97/66/EK ... απέδωσε τις αρχές που καθορίζονται στην οδηγία 95/46/EK με τη μορφή συγκεκριμένων κανόνων για τον τομέα των τηλεπικοινωνιών... παρέχει το ίδιο επίπεδο προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής σε όλους τους χρήστες υπηρεσιών επικοινωνιών διαθέσιμων στο κοινό, ανεξάρτητα από τις χρησιμοποιούμενες τεχνολογίες.»

¹⁸² Διαθέσιμη στο <https://forma.gov.gr/docs/data-protection-policy.pdf>

¹⁸³ Βλ. την από 30.3.2020 Ανοιχτή Επιστολή της Homo Digitalis προς της ΓΠΠ με θέμα την «Υπόβολή προτάσεων και σχολίων για την Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας σχετικά με την αποστολή μηνυμάτων SMS στο 13033 προς λήψη βεβαίωσης μετακίνησης».<https://www.homodigitalis.gr/wpcontent/uploads/2020/04/%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%83>

Συγκεκριμένα, παρά τις επιταγές της αρχής της διαφάνειας κι ενημέρωσης (αρ. 5 παρ. 1 α και 12-13 ΓΚΠΔ), στο κείμενο της εν λόγω ΠΠΠΔ δεν αναφέρεται ξεκάθαρα ο ρόλος της ΓΓΠΠ ως Υπεύθυνου Επεξεργασίας κατά τη συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων των χρηστών. Έπειτα, κι ενώ αρχικά αναφέρεται ως χρόνος διατήρησης των δεδομένων, το ελάχιστο εκείνο χρονικό διάστημα ανάμεσα στην αποστολή SMS από το χρήστη έως τη λήψη απαντητικού μηνύματος, τελικά αναιρείται με τα όσα αναφέρονται στη συνέχεια. Συγκεκριμένα, προβλέπεται (αρ. 3 παρ. 3) ότι τα δεδομένα είτε διαγράφονται είτε ανωνυμοποιούνται και τηρούνται για στατιστικούς λόγους, χωρίς να αναφέρεται το κρίσιμο σημείο απόφασης για το ποια δεδομένα θα διαγραφούν και ποια θα ανωνυμοποιηθούν, διαδικασία που δε θα ήταν εφικτή αν τα δεδομένα διαγράφονταν αυτόματα μετά την απάντηση στον χρήστη.

Ακόμη, στα άρθρα 7 και 8 προβλέπονται τα δικαιώματα των Υποκειμένων για πρόσβαση, διόρθωση, διαγραφή κλπ, καθώς και η εγγύηση πρόσβασης στα δεδομένα τους από καταλλήλως εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους της ΓΓΠΠ. Όλα όσα αναφέρθηκαν σε συνάρτηση με το ίδιο το γεγονός ότι η εφαρμογή του ΓΚΠΔ προϋποθέτει επεξεργασία δεδομένων τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε σύστημα αρχειοθέτησης (αρ. 1 παρ. 1) κι αφορούν σε ταυτοποιήσιμα πρόσωπα (αιτ. σκέψη 26¹⁸⁴) – άρα όχι για ανωνυμοποιημένα δεδομένα- , δημιουργούν εν τέλει σύγχυση ως προς τον ακριβή σκοπό, τρόπο και χρόνο επεξεργασίας των δεδομένων.

Πιο σημαντικός προβληματισμός ανάγεται όμως, από το γεγονός ότι στα συλλεγόμενα από την ΓΓΠΠ δεδομένα αναφέρεται ο προορισμός της μετακίνησης, συμπεριλαμβανομένης της διεύθυνσης του προορισμού (αρ. 3). Στην πραγματικότητα, το μήνυμα που ο χρήστης στέλνει στον αριθμό της υπηρεσίας της ΓΓΠΠ και κατά συνέπεια το απαντητικό αυτού SMS από την τελευταία, δεν αναφέρει αυτή την πληροφορία, σε αντίθεση με τις γραπτές βεβαιώσεις που οι πολίτες μπορούν να χρησιμοποιήσουν εναλλακτικά της ηλεκτρονικής επικοινωνίας.

Γίνεται κατανοητό ότι ασαφείς διατάξεις ή διατάξεις που υπονοούν καταστρατήγηση συνταγματικών δικαιωμάτων και προστασιών των πολιτών, είναι εύκολο να ταυτίσουν ένα δικαιολογημένο κατ' αρχήν μέτρο, με ένα σύστημα εν είδει κρατικής επιτήρησης/ παρακολούθησης. Υπάρχουν άλλωστε τα παραδείγματα τρίτων χωρών που χρησιμοποίησαν για τον περιορισμό της πανδημίας, πιο «επιθετικές» τακτικές μαζικών παρακολουθήσεων των πολιτών τους.¹⁸⁵ Τα ως άνω ζητήματα, θα ήταν πιο σοβαρά και θα τύγχαναν έτσι αυστηρότερης

[%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%AE_%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%A0%CE%94_13033_HD_30.0_3.2020.pdf](#)

¹⁸⁴ Πώς είναι έτσι δυνατόν να εφαρμόζονται οι διατυπώσεις κι οι αρχές του ΓΚΠΔ, στις οποίες η ίδια η ΓΓΠΠ καθησυχάζει ότι συμμορφώνεται, αν για x χρονικό διάστημα δεν υπάρχουν αποθηκευμένα σε διαρθρωμένο αρχείο τα δεδομένα των χρηστών, σε μορφή που άμεσα ή έμμεσα τους ταυτοποιούν;

¹⁸⁵ Βλ. Φερενίκη Παναγοπούλου- Κουτνατζή «Η προστασία προσωπικών δεδομένων σε περίοδο πανδημίας» σελ. 10 <https://www.constitutionalism.gr> και Isobel Asher Hamilton, *Compulsory selfies and contact-tracing: Authorities everywhere are using smartphones to track the coronavirus, and it's part of a massive increase in global surveillance* <https://www.businessinsider.com/countries-tracking-citizens-phones-coronavirus-2020-3> και περίπτωση χρήσης drones στη Γαλλία, η από 18.5.2020 απόφαση του γαλλικού Conseil d'État είναι διαθέσιμη στο: <https://www.conseil-etat.fr/ressources/decisions-contentieuses/dernieres-decisions-importantes/conseil-d-etat-18-mai-2020-surveillance-par-drones> βλ. και CNIL «» <https://www.cnil.fr/fr/suspension-de-lutilisation-des-drones-pour-controler-le-deconfinement-paris-par-le-conseil-detat-les>

κριτικής ως δυσανάλογα, ως προς το μέγεθος διακινδύνευσης της ιδιωτικότητας των χρηστών αν δεν υπήρχε η εναλλακτική λύση, ενός λιγότερου «επαχθούς» μέσου, της χρήσης δηλαδή από αυτούς του χειρόγραφου μέσου βεβαίωσης εξαιρετικής μετακίνησης.

8 Αρχείο συμμετεχόντων στο εθελοντικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση των αναγκών υγείας λόγω του COVID-19

Ένα ακόμη αρχείο επεξεργασίας κατά την έννοια του αρ. 2 παρ. 1 ΓΚΠΔ, αποτελεί το αρχείο εθελοντών που προβλέφθηκε με το αρ. 35 της ΠΝΠ 30.3.2020.

Με το εν λόγω άρθρο και αντίστοιχο δελτίο τύπου του Υπουργείου Υγείας¹⁸⁶, απευθύνεται έκκληση σε πολίτες με εμπειρία πρωτίστως στον τομέα υγείας για την κάλυψη των αναγκών που θα προέκυπταν στις δομές δημόσιας υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας, προσφέροντας ιατρική, διοικητική, τεχνική ή οποιαδήποτε άλλη υποστήριξη. Στην παρ. 2 του εν λόγω άρθρου προβλέπεται η έκδοση κοινής απόφασης των Υπουργών Υγείας, Εσωτερικών και Οικονομικών, σχετικά με τις ειδικές προϋποθέσεις συμμετοχής και διαχείρισης των δεδομένων των υποψηφίων εθελοντών, η οποία όμως δεν εκδόθηκε. Το γεγονός ότι στην παρ.1 του άρθρου 35, αναφέρεται ως σημείο λήξης του εθελοντικού προγράμματος η 30^η Ιουνίου 2020, δεν εμπόδισε την ηλεκτρονική φόρμα εκδήλωσης ενδιαφέροντος να παραμένει ανηρτημένη στο διαδίκτυο¹⁸⁷ αν και υποβολή δηλώσεων ενδιαφέροντος και δεδομένων δεν είναι δυνατή έπειτα από την ως άνω ημερομηνία.

Οι όροι, έτσι επεξεργασίας των προσωπικών πληροφοριών των εθελοντών υπόκεινται στους κανόνες του ΓΚΠΔ, του ν. 4624/2019 και των προβλέψεων του αρ. 35 της ΠΝΠ. Συγκεκριμένα, Υπεύθυνος Επεξεργασίας ορίζεται το Υπουργείο Υγείας, δια των αρμοδίων υπηρεσιών του (ιδίως τη Γενική Γραμματεία Δημόσιας Υγείας).

Επιπλέον, ο σκοπός επεξεργασίας είναι η σχέση εθελοντικής απασχόλησης ενηλίκων πολιτών στις δημόσιες κι ιδιωτικές δομές υγείας, στα πλαίσια της αντιμετώπισης των αυξανόμενων αναγκών για προσωπικό, εν όψει της πανδημίας του κορωνοϊού. Τα δεδομένα που συλλέγονται αφορούν συγκεκριμένα¹³⁸ στο ονοματεπώνυμο, την ηλικία, τα στοιχεία διαμονής κι επικοινωνίας καθώς και στις σπουδές ή την επαγγελματική απασχόληση των υποψηφίων εθελοντών. Στη σχετική φόρμα εκδήλωσης ενδιαφέροντος δεν ζητούνται πληροφορίες για την κατάσταση της υγείας του εθελοντή, αν και η πρόσκληση αφορά σε άτομα που δεν ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες. Εξάλλου, και στο αρ. 35 παρ. 3 της ΠΝΠ, αναφέρεται ρητά πως οι πληροφορίες που επεξεργάζεται το Υπουργείο αφορούν σε δεδομένα ταυτοποίησης αλλά και υγείας των ατόμων. Τα δεδομένα αυτά κρίνονται αναγκαία σύμφωνα και με την αρχή της ελαχιστοποίησης για την εκπλήρωση των ως άνω σκοπών. Ιδίως τα δεδομένα για την κατάσταση της υγείας των εθελοντών, ως προς το αν αυτοί δηλαδή ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες¹⁸⁸, δεν κρίνονται ως εκ του περισσού συλλεγόμενα αφού αφορούν στην προστασία του ζωτικού συμφέροντος των υποκειμένων. Η απασχόληση στις δομές υγείας εν μέσω πανδημίας

---

¹⁸⁶ Βλ. Δελτίο Τύπου στην διεύθυνση <https://www.moh.gov.gr/articles/ministry/grafeio-typou/press-releases/6937-gine-ethelonths-gia-thn-antimetwpish-ths-nosoy-covid-19>

¹⁸⁷ Βλ. <https://ethelontes.gov.gr/forma-ethelonton-gia-tin-antimetopisi/> (Τελευταία επίσκεψη 25/10/2020).

¹⁸⁸ «Άτομα άνω των 70 ετών, Άτομα με βαριά καρδιοπάθεια, Άτομα με βαριά πνευμονοπάθεια, Άτομα με αρρυθμιστο σακχαρώδη διαβήτη, Καρκινοπαθείς υπό ενεργό χημειοθεραπεία, ακτινοθεραπεία ή ανοσοθεραπεία, Μεταμοσχευμένοι που λαμβάνουν δύο ή περισσότερα ανοσοκατασταλτικά φάρμακα» <https://ethelontes.gov.gr/>

συγκεκριμένα, θα έθετε σε σοβαρό κίνδυνο λοίμωξης από COVID-19, προκαλώντας σοβαρές επιπλοκές στην υγεία των ατόμων αυτών.

Έπειτα, αν και αναφέρθηκε ήδη η ανάγκη επεξεργασίας των δεδομένων υγείας των εθελοντών για την προστασία ζωτικού συμφέροντός τους – ήτοι την πρόκληση σοβαρών επιπλοκών στην υγεία ήδη επιβαρυσμένων πολιτών, νομική βάση επεξεργασίας του συνόλου των δεδομένων, είναι η συγκατάθεση¹⁸⁹ αυτών (αρ. 6 παρ. 1 α και 9 παρ. 1 ΓΚΠΔ). Αυτή εκφράζεται κατ' αρχήν με τη θετική πράξη της συμπλήρωσης της φόρμας εθελοντή στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Υγείας, και με την αποδοχή των όρων και συνθηκών χρήσης της ιστοσελίδας¹⁹⁰ με τη συμπλήρωση του απαραίτητου εικονιδίου¹⁹¹. Εντούτοις, παρά την υποχρέωση για διαφάνεια¹⁹² κι ενημέρωσης των υποκειμένων, στους ως άνω όρους αλλά και σε κανένα άλλο σημείο δεν προσδιορίζονται απαραίτητα στοιχεία όπως, το διάστημα για το οποίο τα δεδομένα θα διατηρηθούν από το Υπουργείο Υγείας, λεπτομερής περιγραφή των φορέων ή των υπηρεσιών του Υπουργείου που θα λάβουν ή επεξεργαστούν τα δεδομένα καθώς και κανένα στοιχείο για τα μέτρα ασφαλείας που θα παρθούν για την ασφάλεια των δεδομένων αυτών.

Τα Υποκείμενα, παρ' όλα αυτά έχουν σε κάθε περίπτωση όλα τα δικαιώματα του ΓΚΠΔ, όπως το δικαίωμα ενημέρωσης, πρόσβασης, διόρθωσης, διαγραφής, περιορισμού της επεξεργασίας φορητότητας, διαγραφής, κι εναντίωσης(αρ.12-18 και 21 ΓΚΠΔ και 35 παρ. 4 ΠΝΠ)

---

¹⁸⁹ Άλλωστε σύμφωνα με την αιτ. σκέψη 46 ΓΚΠΔ «Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει επίσης να θεωρείται σύμφωνη όταν είναι αναγκαία για την προστασία συμφέροντος που είναι ουσιώδες για τη ζωή του υποκειμένου των δεδομένων ή άλλου φυσικού προσώπου. Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με βάση το ζωτικό συμφέρον άλλου φυσικού προσώπου θα πρέπει κατ' αρχήν να διενεργείται μόνο εάν είναι πρόδηλο ότι η επεξεργασία δεν μπορεί να έχει άλλη νομική βάση»

190 Βλ. «Όροι και Συνθήκες Χρήσης της ιστοσελίδας», <https://ethelontes.gov.gr/oroi-kai-synthikes-chrisis-tis-istoseli/>

¹⁹¹ Βλ. αιτ. σκέψη 32 ΓΚΠΔ «Η συγκατάθεση θα πρέπει να παρέχεται με σαφή θετική ενέργεια η οποία να συνιστά ελεύθερη, συγκεκριμένη, ρητή και εν πλήρει επιγνώσει ένδειξη της συμφωνίας ... Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει τη συμπλήρωση ενός τετραγωνιδίου κατά την επίσκεψη σε διαδικτυακή ιστοσελίδα...»

¹⁹² Βλ. αιτ. σκέψη 58 ΓΚΠΔ.

9 Διαβατήρια «Ανοσίας»

Τα μέτρα που πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις παγκοσμίως για την αναστολή της εξάπλωσης της πανδημίας, κι ιδίως όσα αφορούσαν στον περιορισμό των μετακινήσεων των πολιτών μέσω γενικών lock-downs, παρουσίασαν ως θετικό αποτέλεσμα σε αρκετές περιπτώσεις τον έλεγχο της υγειονομικής κατάστασης, ειδικά όταν εφαρμόστηκαν στο αρχικό στάδιο εξάπλωσης σε κάποια χώρα (όπως στην Ελλάδα)¹⁹³, αλλά είχαν παράλληλα ως δευτερογενές απότοκο και σημαντικές αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις.¹⁹⁴ Εξάλλου, ανάμεσα στους τομείς οικονομικής κι επιχειρηματικής δραστηριότητας, ιδίως εξαιτίας των μέτρων που απαγόρευαν την έξοδο και είσοδο πληθυσμών από τα σύνορα των κρατών, επλήγησαν σοβαρά οι τουριστικές επιχειρήσεις¹⁹⁵.

Με τη σταδιακή άρση των περιοριστικών μέτρων και κατά την προσπάθεια εύρεσης τρόπων για σταδιακή επαναφορά στην κοινωνική και οικονομική κανονικότητα, συζητήθηκαν λύσεις μέσα στις οποίες αναδείχθηκε κι η προβληματική της χρήσης πιστοποιητικών ανοσίας κομμάτι του πληθυσμού στον ιό, τα λεγόμενα «διαβατήρια ανοσίας».

Η λύση που υπόσχονται τέτοιου είδους πιστοποιητικά, είναι η δυνατότητα άτομα που νόσησαν κι ανάρρωσαν από τον κορωνοϊό, και μετά από το απαραίτητο διαγνωστικό τεστ αντισωμάτων, να κυκλοφορούν, να εργάζονται και να ταξιδεύουν χωρίς να εφαρμόζονται γι αυτούς περιοριστικά μέτρα, λειτουργώντας ως ένα μέσο επανεκκίνησης της οικονομίας.

Η έκδοση πιστοποιητικών ανοσίας και ο χαρακτηρισμός ομάδας ατόμων ως χαμηλού ρίσκου, σε σχέση με τον κίνδυνο νόσου από τον νέο ιό, ήτοι ο χωρισμός του πληθυσμού σε ομάδες δύο ταχυτήτων, σχετικά με την εφαρμογή των εκάστοτε περιοριστικών μέτρων από αυτές φαίνεται να αντιβαίνει σε βασικές αρχές κι αξίες των σύγχρονων δημοκρατικών κοινωνιών. Ειδικότερα, η αρχή απαγόρευσης των διακρίσεων, καθώς κι η επεξεργασία, σε μεγάλη κλίμακα, ευαίσθητων δεδομένων για μεγάλο πλήθος των πολιτών¹⁹⁶, κι η εν γένει προσβολή του δικαιώματος της ισότητας (αρ. 4, 5 και 9 Α Σ), είναι σε θέση να πυροδοτήσουν συζητήσεις για την αναλογικότητα κι άρα νομιμότητα ή συνταγματικότητα ενός τέτοιου μέτρου.

---

¹⁹³ Βλ. Για την αποτελεσματικότητα της καραντίνας ως κυβερνητικό μέτρο και τη σχέση του με τα ποσοστά θανάτου από COVID-19, Dergiades, Theologos and Milas, Costas and Mossialos, Elias and Panagiotidis, Theodore, «Effectiveness of Government Policies in Response to the COVID-19 Outbreak» 15.5.2020 Διαθέσιμο στο SSRN: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3602004>

¹⁹⁴ Η Eurostat εκτιμά ότι 15,603 εκατομμύρια άνδρες και γυναίκες στην ΕΕ, εκ των οποίων 13,188 εκατομμύρια στη ζώνη του ευρώ, ήταν άνεργοι τον Αύγουστο του 2020. Σε σύγκριση με τον Ιούλιο του 2020, ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε κατά 238.000 στην ΕΕ και κατά 251.000 στην Ευρωζώνη. Βλ. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics#Youth_unemployment

¹⁹⁵ Βλ. αρ. 68 της από 20.3.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ Α', 68/20.3.2020), για απαγόρευση εισόδου στην Ελληνική Επικράτεια υπηκόων τρίτων κρατών.

¹⁹⁶ Το πλήθος των διαγνωστικών τεστ, σε περίπτωση αιτήσεων για έκδοση διαβατηρίου ανοσίας, δεν θα συνέπιπτε αριθμητικά με το Μητρώο Ασθενών COVID-19, αφού σ' αυτό θα υποβάλλονταν τόσο όσοι νόσησαν αλλά και όσοι δεν νόσησαν ή δεν εκδήλωσαν συμπτώματα. Ο αριθμός των τεστ ανίχνευσης αντισωμάτων καθίσταται πολύ μεγάλος, και μη ρεαλιστικός για να χορηγηθεί στο σύνολο του πληθυσμού.

Συγκεκριμένα, και εδώ χωρεί ο έλεγχος της αναλογικότητας¹⁹⁷, όπως και σε κάθε στάθμιση εννόμων συμφερόντων και δικαιωμάτων. Ο έλεγχος αυτός, θα αφορά στο κατά πόσο η ύπαρξη τέτοιων διαβατηρίων- πιστοποιητικών είναι ταυτόχρονα πρόσφορη, αναγκαία και αναλογική υπό στενή έννοια για την επίτευξη του σκοπού, της οικονομικής ανάκαμψης. Ειδικότερα, σχετικά με το πρώτο στοιχείο, αυτό της καταλληλότητας ενός μέτρου, το κατά πόσο δηλαδή είναι ικανό να επιφέρει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αυτό δεν φαίνεται να πληρούται στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Πράγματι, αν και καταρχήν, και σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ)¹⁹⁸, έρευνες δείχνουν πως ο οργανισμός των ατόμων που ανάρρωσαν από COVID-19, παράγαγε αντισώματα κατά του παθογόνου μικροοργανισμού, δεν γνωρίζουμε ακόμη με σιγουριά αν αυτά είναι ικανά, και για πόσο χρόνο, να προστατέψουν έναν ασθενή από το να επαναπροσβληθεί από τον ιό. Εξάλλου, η κατοχή τέτοιων πιστοποιητικών, θα μπορούσε να δώσει στα άτομα την ψευδή αίσθηση της ανοσίας και να τα οδηγήσει στο να αγνοούν και να μην εφαρμόζουν τις συστάσεις και τις συμβουλές για δημόσια υγεία. Ακόμη, η τεχνολογία των ίδιων των τεστ ανίχνευσης των ως άνω αντισωμάτων δεν είναι ακόμη αξιόπιστη, με τον ΠΟΥ να συστήνει περισσότερες μελέτες κι αναλύσεις σχετικά με την τεχνολογία τους.

Τέλος, ως προς το ζήτημα της εν στενή έννοια αναλογικότητας θα πρέπει να «ζυγιστεί» το σκοπούμενο αποτέλεσμα σε σχέση με τον προβλεπόμενο περιορισμό. Το ποσοστό, έτσι, των ατόμων που νόσησαν και θα αποκτήσουν ανοσία στον ιό φαίνεται αρκετά μικρό για να λύσει το πρόβλημα της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, σε σύγκριση με τις ανισότητες και τους προβλεπόμενους κινδύνους για την ιδιωτικότητα.¹⁹⁹ Περαιτέρω, με την ύπαρξη και χρήση έγχαρτων πιστοποιητικών διευκολύνεται η πλαστογράφησή τους ενώ στη χρήση ηλεκτρονικών μέσων ελλοχεύουν κίνδυνοι ακεραιότητας κι ασφάλειας των πληροφοριών.

Το μεγαλύτερο μειονέκτημα ενός τέτοιου μέτρου όμως, εφαρμοζόμενου μάλιστα σε τόσο μεγάλη κλίμακα, είναι η δημιουργία ανισοτήτων. Προβλέπεται με τη λήψη του η ύπαρξη κοινωνικών ομάδων με μικρότερη ή και καθόλου πρόσβαση στα τεστ, και άρα λιγότερες ευκαιρίες για κοινωνική αλληλεπίδραση, εργασία ή ταξίδια. Επιπροσθέτως, ακόμη κι αν το μέτρο διαρκέσει προσωρινώς -και σίγουρα όχι πέραν της αντιμετώπισης της πανδημίας- η δημιουργία νέων μορφών διακρίσεων και κοινωνικής διαστρωμάτωσης – ανάμεσα σε ανθρώπους με ανοσία ή ευάλωτους, ομάδες με πρόσβαση σε διαγνωστικά τεστ ή τεστ αντισωμάτων ή χωρίς πρόσβαση- θα είναι γεγονός. Η ύπαρξη «δεδεικασμένου» άλλωστε, μπορεί να ανοίξει το δρόμο για ανάλογη επιβολή γενετικών διαβατηρίων και σε άλλες περιπτώσεις διακινδύνευσης της δημόσιας υγείας, δυνατότητες που στα χέρια λιγότερο

---

¹⁹⁷ Άρθρο 25 παρ. 1 Σ.

¹⁹⁸ Βλ. Scientific Brief «*Immunity passports*» in the context of COVID-19», (τελευταία επίσκεψη 25.10.2020) <https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/immunity-passports-in-the-context-of-covid-19#:~:text=There%20is%20currently%20no%20evidence,from%20a%20second%20infection.>

¹⁹⁹ Για τους λόγους που ένα διαβατήριο ανοσίας θα έφερνε περισσότερα προβλήματα από όσα θα έλυσε, Βλ. *Natalie Kofler, Françoise Baylis «Ten reasons why immunity passports are a bad idea», Nature 21.5.2020, <https://www.nature.com/articles/d41586-020-01451-0>*

δημοκρατικών κοινωνικών, θα δημιουργούσαν όχι απλώς περιορισμούς στα δικαιώματα των πολιτών αλλά κίνδυνο για τον πυρήνα της ίδιας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.²⁰⁰

Τα ως άνω προβλήματα σχετικά με τον τρόπο που ο μηχανισμός ανοσίας θα λειτουργήσει στον ανθρώπινο οργανισμό, σε συνδυασμό με τους βιοηθικούς προβληματισμούς που προκύπτουν από τη χρήση τέτοιων πιστοποιητικών, καθιστά ένα τέτοιο μέτρο ακατάλληλο και σαφώς μη αναλογικό σε σχέση με το σκοπό οικονομικής ανάκαμψης κι επιστροφής στην κανονικότητα. Ακόμη, η χρήση των εν λόγω «διαβατηρίων» δεν είναι αναγκαία εφόσον υπάρχουν κι εφαρμόζονται άλλες λύσεις λιγότερο επαχθείς προς το σκοπό αυτό, όπως η εφαρμογή της τηλεργασίας, η ιχνηλάτηση επαφών κι η είσοδος στην επικράτεια κατόπιν επίδειξης αρνητικού τεστ για COVID-19 ή με δειγματοληπτική διαγνωστική εξέτασή κατά την άφιξη των ταξιδιωτών στην Ελληνική Επικράτεια²⁰¹.

---

²⁰⁰ Αντίστοιχος κίνδυνος για ύπαρξη ανισοτήτων θα εδημιουργείτο σε περίπτωση μη προαιρετικής χρήσης των tracing apps, με τη δημιουργία ομάδων που θα κυκλοφορούν χωρίς περιορισμούς χρησιμοποιώντας τις εφαρμογές και ομάδων που είτε δε διαθέτουν τα απαραίτητα τεχνολογικά μέσα είτε δεν επιθυμούν τη διακινδύνευση της ιδιωτικότητας των δεδομένων τους, κι οι οποίοι θα υποχρεούνταν σε κατ' οίκον περιορισμό.

²⁰¹ Βλ. την υπ' αρ 52835/27.8.2020 ΚΥΑ «Επιβολή του μέτρου του δειγματοληπτικού εργαστηριακού ελέγχου και του προσωρινού περιορισμού προσώπων που εισέρχονται από την αλλοδαπή, προς περιορισμό της διασποράς του κορωνοϊού COVID-19.»

10 Επίλογος

Από τα ως άνω αναλυθέντα προκύπτουν διαπιστώσεις που κινούνται κατ' αρχήν σε τρεις άξονες.

10.1 Η προστασία προσωπικών δεδομένων κι ο συγκερασμός με τα θεμελιώδη δικαιώματα εν μέσω της πανδημίας

Αρχικά, διαπιστώνεται ότι το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, το οποίο συνθέτουν το δικαίωμα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 9 παρ. 1 Σ), των προσωπικών δεδομένων (άρθρο 9Α Σ) και ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (άρθρο 5 Σ), κατά την τρέχουσα κρίσιμη υγειονομική κατάσταση συχνά συγκρούεται με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, δημιουργώντας τα αντίστοιχα ερμηνευτικά διλλήματα.

Το πρώτο και θεμελιώδες δικαίωμα με το οποίο εμφανίζεται η εν λόγω σύγκρουση είναι το ίδιο το δικαίωμα στη ζωή (άρθρο 21 παρ. 3 Σ) ως μετάφραση του δημοσίου συμφέροντος υπέρ του οποίου παίρνονται παγκοσμίως τα επιμέρους προστατευτικά κυβερνητικά μέτρα. Ακολουθούν τα άλλα συνταγματικά δικαιώματα που προαναφέρθηκαν, ήτοι το δικαίωμα έκφρασης και Τύπου και πληροφόρησης (άρθρα 14 και 5 Σ αντίστοιχα).

Ιδίως, η προστασία της ανθρώπινης ζωής κι υγείας, η οποία κρίνεται ως το ύψιστο ατομικό δικαίωμα – χωρίς την απόλαυση του οποίου άλλωστε κανένα άλλο δε θα ετύγχανε ουσιαστικής εφαρμογής, είναι το κρίσιμο αγαθό εν μέσω της εκτυλισσόμενης υγειονομικής συγκυρίας. Το δικαίωμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων δεν μπορεί δηλαδή να αποτελεί πρόσκομμα στην απόλαυση και προστασία της ίδιας της ζωής των αποδεκτών του. Ωστόσο, αυτό δε σημαίνει ότι τα μέτρα που λαμβάνονται για την προστασία της δε θα συμμορφώνονται κατά το μέτρο του δυνατού προς την κατεύθυνση της προστασίας και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Εξάλλου, από το ίδιο το Σύνταγμα δεν προκύπτει *in abstracto* επικράτηση του ενός ατομικού δικαιώματος επί του άλλου. Ως εκ τούτου, απαιτείται να γίνεται μία προσπάθεια πρακτικής εναρμόνισης, μία *in concreto* δηλαδή οριοθέτηση των πεδίων εφαρμογής των συγκρουόμενων δικαιωμάτων, σύμφωνα με τις αρχές της *ad hoc* στάθμισης των αντιτιθέμενων συμφερόντων και της πρακτικής αρμονίας και αναλογικής εξισορρόπησης. Ταυτόχρονα, είναι ανάγκη να εφαρμόζεται και η αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 Σ) με τέτοιον τρόπο, ώστε εντός μιας δημοκρατικής κοινωνίας τα προστατευόμενα αγαθά να προστατεύονται σωρευτικά κι όχι διαζευκτικά.

Ανεκτοί κατά το Σύνταγμα είναι δηλαδή οι περιορισμοί που τηρούν: α) την αρχή της επιφύλαξης του νόμου, β) την αρχή της αναλογικότητας εν στενή εννοία και την γ) αρχή μη παραβίαση του πυρήνα του δικαιώματος.

Τα ως άνω ισχύουν σαφώς και για κάθε περίπτωση στάθμισης του δικαιώματος του άρθρου 9Α Σ με τα υπόλοιπα θεμελιώδη δικαιώματα. Διαπιστώνεται έτσι ότι η παρουσίαση ενός διλήμματος ανάμεσα στην επικράτηση του δικαιώματος για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα έναντι οποιουδήποτε συνταγματικού δικαιώματος, είναι άστοχη και χωρίς πρακτικό ή θεωρητικό έρεισμα.

Τέλος, σε υπερεθνικό επίπεδο η ίδια λύση δίνεται με τις διατάξεις των αντίστοιχων ρυθμιστικών κειμένων. Στα άρθρα 52 ΧΘΔΕΕ και 15 της ΕΣΔΑ συγκεκριμένα, επιτρέπονται κατά παρόμοιο τρόπο παρεκκλίσεις από την προστασία των δικαιωμάτων της (αρ. 7, 8 και αρ. 8 αντίστοιχα για τα προσωπικά δεδομένα), σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, υπό την προϋπόθεση ότι είναι προσωρινές, αναλογικές και αναγκαίες (αρχή της αναλογικότητας).

10.2 Η ρυθμιστική φαρέτρα και η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων στην Ελλάδα εν μέσω της πανδημίας

Σε ένα δεύτερο στάδιο, συμπεραίνεται ότι κατά την πρωτόγνωρη αυτή περίοδο, δοκιμάστηκαν τα ρυθμιστικά εργαλεία που η νομοθεσία περί προσωπικών δεδομένων -κι ιδίως οι νεοεμφανιζόμενοι ΓΚΠΔ και ν. 4624/2019- που η ίδια η ΕΕ έδωσε χωρίς να το «συνειδητοποιεί» στα κράτη μέλη της για την αντιμετώπισή της. Εργαλεία τα οποία κρίνονται κατά γενική παραδοχή επαρκή για τη σύννομη επεξεργασία των δεδομένων των πολιτών τους.

10.2.1 Ο ΓΚΠΔ εν μέσω της πανδημίας

Ο Κανονισμός (αιτ. σκέψη 4), δε θεωρεί με τη σειρά του το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ως ένα απόλυτο δικαίωμα. Αντιθέτως, σύμφωνα με τον ενωσιακό νομοθέτη αυτό οφείλει και προορίζεται να εξυπηρετεί τον άνθρωπο και πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με τη λειτουργία του στην κοινωνία και βεβαίως να σταθμίζεται σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας με τα άλλα θεμελιώδη δικαιώματα. Παράλληλα, στις ίδιες τις διατάξεις του, στα άρθρα 6 και 9 του ΓΚΠΔ εντοπίστηκαν οι απαραίτητες κάθε φορά νομικές βάσεις για την επεξεργασία δεδομένων απλών κι ειδικών κατηγοριών αντίστοιχα.

Ιδίως για την επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων υγείας, όπως μας απασχόλησε στην παρούσα ανάλυση, αυτά αποτελούν προϊόν επεξεργασίας, (παρά τη γενική απαγόρευση της παρ. 1 του αρ. 9 ΓΚΠΔ), βάσει της αιτιολογικής σκέψης 46 και του αρ. **9 παρ.2. α'** (όταν η επεξεργασία γίνεται έπειτα από τη συγκατάθεση του υποκειμένου- π.χ. η περίπτωση οικειοθελούς χρήσης των εφαρμογών ιχνηλάτησης), **β'** (όταν η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκτέλεση των υποχρεώσεων και την άσκηση συγκεκριμένων δικαιωμάτων του υπευθύνου επεξεργασίας ή του υποκειμένου των δεδομένων στον τομέα του εργατικού δικαίου και του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής προστασίας), **ε'** (η επεξεργασία αφορά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία έχουν προδήλως δημοσιοποιηθεί από το υποκείμενο των δεδομένων- π.χ. επεξεργασία δεδομένων υγείας από τον Τύπο), **η'** (η

επεξεργασία είναι απαραίτητη για σκοπούς προληπτικής ή επαγγελματικής ιατρικής, εκτίμησης της ικανότητας προς εργασία του εργαζομένου, ιατρικής διάγνωσης, παροχής υγειονομικής ή κοινωνικής περίθαλψης ή θεραπείας ή διαχείρισης υγειονομικών και κοινωνικών συστημάτων και υπηρεσιών- π.χ για επεξεργασία δεδομένων υγείας στο χώρο εργασίας) και θ' (η επεξεργασία είναι απαραίτητη για λόγους δημόσιου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας, όπως η προστασία έναντι σοβαρών διασυννοριακών απειλών κατά της υγείας- π.χ η επεξεργασία δεδομένων και η τήρησή τους σε Μητρώο Ασθενών)²⁰².

Τέλος, στα άρθρα του εντοπίστηκαν οι αρχές που διέπουν την επεξεργασία των δεδομένων, και με βάση τις οποίες, η επεξεργασία ακόμα και των ειδικών δεδομένων υγείας κρίνεται σύμφωνη (αρ. 5 ΓΚΠΔ), τα δικαιώματα των υποκειμένων τα δεδομένα των οποίων υποβάλλονται σε επεξεργασία (αρ. 14 επ. ΓΚΠΔ) ή και τους περιορισμούς αυτών (αρ. 17 παρ. 3 και 89 παρ. 3 ΓΚΠΔ) και οι υποχρεώσεις των κατά περίπτωση Υπευθύνων Επεξεργασίας για τη λήψη των απαραίτητων τεχνικών κι οργανωτικών μέτρων υπέρ της προστασίας των δεδομένων των υποκειμένων (αρ. 24 επ., 30επ, 35, 37, 40 ΓΚΠΔ κλπ).

10.2.2 Η προστασία των δεδομένων με αναφορά στις ΠΝΠ

Η ύπαρξη και μόνο των ως άνω νομικών βάσεων δεν επιτρέπει τη νόμιμη επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς. Η επεξεργασία ειδικών ιδίως προσωπικών δεδομένων για λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως είναι η προάσπιση της δημόσιας υγείας (αιτ. σκέψη 54 ΓΚΠΔ) εν μέσω της τρέχουσας διασυννοριακής υγειονομικής απειλής, επιτρέπεται μεν σύμφωνα με τους σκοπούς του αρ. 9 παρ. 2 β', η' και θ', αλλά βάσει του δικαίου της Ένωσης ή του δικαίου κράτους μέλους, όπου θα προβλέπονται τα κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων. Το εν λόγω εξειδικευμένο δίκαιο, για την Ελλάδα, εντοπίζεται στις προβλέψεις του αρ. 4624/2019, των Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου και των διαδοχικών Υπουργικών Αποφάσεων που εκδόθηκαν βάσει των τελευταίων.

Η ύπαρξή τους ιδίως κατά την πρώτη φάση της πανδημίας, δεν αποτέλεσε απλώς αντανakλαστική και βεβιασμένη κυβερνητική πρακτική και σε σχέση ιδίως με τα μέτρα που αφορούσαν την επεξεργασία των δεδομένων των πολιτών, στο κείμενό τους ευρέθησαν οι νομικές βάσεις της εκάστοτε επεξεργασίας (επεξεργασία για ιχνηλάτηση επαφών, σύσταση Μητρώου ασθενών COVID-19). Σε πολλές περιπτώσεις άλλωστε, αναφέρθηκε σ' αυτές ρητώς η εναρμόνισή τους με την εθνική κι ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (πχ αρ. 29 της ΠΝΠ/30.3.2020 (ΦΕΚ Α 75), αλλά ακόμη κι αν αυτή δε μνημονεύτηκε ρητώς εφαρμόζεται ούτως ή άλλως υποχρεωτικώς (πχ αρ. 5 ΠΝΠ/ 14.3.2020 (ΦΕΚ Α 64 και αρ. 28 Σ). Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις ειδικές προβλέψεις για την επιλογή των κατάλληλων οργανωτικών και τεχνικών μέτρων από τους εκάστοτε ΥΕ και τις κατευθυντήριες γραμμές από τις αρμόδιες εθνικές κι ευρωπαϊκές Αρχές (ΑΠΔΠΧ και ΕΣΠΔ),

---

²⁰² Βλ. και αντίστοιχο αρ. 22 ν. 4624/2019.

αποτελέσαν τις συνιστώσες για τη -σε γενικές γραμμές επιτυχημένη- λήψη των έκτακτων μέτρων από τη χώρα μας, υπέρ της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Τέλος, η έκδοση των ΠΝΠ κι μετέπειτα ψήφισή τους κατά την τυπική νομοθετική διαδικασία (αρ. 44 Σ) καλύπτει ακόμη, την αρχή της επιφύλαξης του νόμου που τίθεται ως όρος κατά τη στάθμιση συγκρουόμενων δικαιωμάτων του αρ. 25 παρ. 1 Σ, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας. Επιτρέπεται έτσι, κι ο έλεγχος της συνταγματικότητά τους, κατά τον παρεμπόδιοντα και διάχυτο έλεγχο των δικαστηρίων, που θα κληθούν να τις εφαρμόσουν κατά το δικαιοδοτικό τους έργο.

10.3 Εύλογα ερωτήματα ιδιωτικότητας και ανάγκη για εξισορρόπηση

Έπειτα, και παρά την ύπαρξη -τουλάχιστον στην ευρωπαϊκή πλειονότητα- των εργαλείων στάθμισης των αντικρουόμενων αγαθών της ιδιωτικότητας και της δημόσιας υγείας, ανακύπτουν υπαρκτά και ρεαλιστικά ζητήματα σχετικά με τους κινδύνους που μπορούν να δημιουργηθούν για την ιδιωτικότητα και την ίδια τη δημοκρατία, από την αξιοποίηση, εν μέσω της πανδημίας, των νέων τεχνολογιών (το παράδειγμα των εφαρμογών ιχνηλάτησης επαφών/ tracing apps).

Είναι εύλογο σε περιόδους κρίσεων - πόσω δε μάλλον επί απειλών της δημόσιας και παγκόσμιας υγείας - να λαμβάνονται έκτακτα μέτρα και εκτεταμένοι περιορισμοί θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η υπαναχώρηση όμως των δικαιωμάτων αυτών και η άκριτη αποδοχή, μέτρων μαζικής - χωρίς κριτήρια και χρονικά περιθώρια - ηλεκτρονικής επιτήρησης²⁰³ από τα κράτη, εγκυμονεί τον κίνδυνο κανονικοποίησης τέτοιων πρακτικών ακόμη και φαλκίδευσης των δημοκρατικών και δικαιοκρατικών αξιών που το εθνικό και υπερεθνικό δίκαιο εγγυώνται.

Είναι απαραίτητη γι αυτό το λόγο η ευαισθητοποίηση των πολιτών, οι οποίοι θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν την αξία των δεδομένων τους, τα οποία δεν επιτρέπεται – όπως και κανένα άλλο θεμελιώδες δικαίωμα- να θυσιάζονται παρουσιαζόμενα ως μια τεχνητή ανάγκη για την επιβίωσή τους. Εξάλλου, καθίσταται απόλυτα αναγκαία η εκ των προτέρων χάραξη των ορίων – χρονικών και ποιοτικών- μέσα στα οποία οι περιορισμοί είναι ανεκτοί, ώστε να μην υπάρξει ο κίνδυνος επιβίωσης τέτοιων πρακτικών μετά την έκλειψη της κατάστασης ανάγκης που αρχικώς τους δικαιολόγησε.

Τέλος, στην παρούσα κρίσιμη κατάσταση, και ενώ ξεκινάει το δεύτερο κύμα μιας αδόκτης υγειονομικής κρίσης, το δίκαιο εν γένει αλλά και ο κλάδος των προσωπικών δεδομένων συγκεκριμένα, συνεχίζουν να αποδεικνύουν τη σύγχρονη πρακτική χρησιμότητα και τη

---

²⁰³ Για παράδειγμα επιθετικών τακτικών παρακολούθησες που υιοθετήθηκαν από χώρες εκτός ΕΕ. Βλ. Παναγοπούλου- Κουτναζή Φ., *Η προστασία προσωπικών δεδομένων σε περίοδο πανδημίας* www.constitutionalism.gr 28.3.2020 σελ. 10 και υπ. 10 και Λαζαράκος Γρ., Το εύθραστο αγαθό της ιδιωτικής ζωής www.syntagmawatch.gr 13.4.2020

σχετικότητά τους με τις ποικίλες εκφάνσεις της ανθρώπινης μοίρας αποκαλύπτοντας ταυτόχρονα τη «θεραπευτική και ανακουφιστική λειτουργία τους²⁰⁴».

---

²⁰⁴ Βλ. Καραβοκύρης Γ., Πανδημία και Δίκαιο: Τα ηθικοπολιτικά μαθήματα της κρίσης www.syntagmawatch.gr 18.3.2020 «το Κράτος που «απαλλάσσει» τον πολίτη από όλους τους λόγους που μπορεί να σκεφτεί για να αμφισβητήσει την ορθότητα του νόμου, πράττει άριστα, όταν δε κηρύσσει, έστω άτυπα, την κατάσταση ανάγκης, αυτή πάει να είναι ατομική, άναρχη και «φυσική», γίνεται πολιτική, κοινωνική και, στο μέτρο του δυνατού, εξομαλύνεται, γιατί ακριβώς αυτή η κρατική και συστημική εγρήγορση και ένταση, σε όλους τους τόνους, απομειώνει τη μοναχική μας αγωνία, τον δικό μας πανικό, και καθίσταται η αζεπέραστη προϋπόθεση, ώστε να περι-Μένουμε Σπίτι.»

Βιβλιογραφία και Αρθρογραφία

- Βλαχόπουλος Σπ., Μίτλεττον Φ., Χριστοδούλου Κ., Λωστρακάκου Κ., Μήτρου Λ., Κάλλη Καρβέλι., Ζωγραφόπουλος Δ., Γιαννόπουλος Γ., Παναγοπούλου- Κουτνατζή Φ., Τσόλιας Γρ., Βασιλοπούλου Ε., Ζορκάδης Β., Κακαβά Μ., *Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR), Νομικής διάσταση και πρακτικής Εφαρμογή*, Νομική Βιβλιοθήκη 2018
- Βλαχόπουλος Σπ., *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων. Τα όρια της μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία*, Αντ. Σάκκουλας 2007
- Βλαχόπουλος Σπ., *Θεμελιώδη Δικαιώματα Ατομικά Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα*, Νομική Βιβλιοθήκη 2017
- Βλαχόπουλος Σπ., *Συνταγματικός Μιθριδατισμός, οι ατομικές ελευθερίες σε εποχές πανδημίας*, Ευρασία 2020
- Γεραπετρίτης Γ., *Ισότητα και Θετικά Μέτρα*, Αντ. Σάκκουλας 2007
- Γέροντας Απ., *Η Προστασία του Πολίτη από την Ηλεκτρονική Επεξεργασία Προσωπικών Δεδομένων*, Σάκκουλας 2002
- Γιαννόπουλος Γ., *Εισαγωγή στη Νομική Πληροφορική, μια πρώτη προσέγγιση της σχέσης δικαίου & νέων τεχνολογιών*, Νομική Βιβλιοθήκη 2018
- Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Σάκκουλας 2014
- Δημητρόπουλος Αν., *Συνταγματικά Δικαιώματα*, Σάκκουλας 2008
- Δούκα Β., *Η προστασία των Προσωπικών Δεδομένων στη σχέση εργασίας*, Σάκκουλας 2011
- Ιγγλεζάκης Ι., *Δίκαιο της Πληροφορικής*, Σάκκουλας 2008
- Ιγγλεζάκης Ι., *Η εκτίμηση αντικτύπου στην προστασία προσωπικών δεδομένων (Data Protection Impact Assessment) και η υποχρέωση διενέργειάς της*, Συνήγορος Τεύχος 137/2020
- Ιγγλεζάκης Ι., *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων και οι συνέπειές της*, Σάκκουλας 2003
- Λασκαρίδης Εμ., *Ερμηνεία Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας*, Νομική Βιβλιοθήκη 2013
- Μήτρου Λ., *Ο Γενικός Κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων, νέο δίκαιο- νέες υποχρεώσεις- νέα δικαιώματα*, Σάκκουλας 2017

- Μπουμπουχερόπουλος Π., *Αδυναμία παροχής εργασίας, τηλεργασία και εναρμόνιση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής κατά την περίοδο ισχύος των μέτρων για τον περιορισμό της διάδοσης του κορωνοϊού SARS-CoV-2*, Επιθεώρησις Εργατικού Δικαίου, Τόμος 79^{ος}, Τεύχος 4 (1816), Μάιος 2020
- Παναγοπούλου- Κουτνατζή Φ., *Περί της ελευθερίας των ιστολογίων (blogs)*, Σάκκουλας 2010
- Παντελής Αν., *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, Λιβάνη 3^η Έκδοση
- Τάσσης Σπ., *Πανδημία και Ιδιωτικότητα*, ΔΙΤΕ, Νομ. Βιβλιοθήκη 1/2020 (τεύχος 65)
- Χρυσόγονος Κ., Βλαχόπουλος Σπ., *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, Νομική Βιβλιοθήκη 2017

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία κι Αρθρογραφία

- Κατσέλη Γ., *Κενό ασφαλείας στο 13033- Τι να κάνουμε για να προστατευτούμε*, www.eleftherostypos.gr 24.4.2020 (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Κοκόρας Ε., *Τα προσωπικά δεδομένα υγείας σε περίοδο πανδημίας με αφορμή την ασθένεια COVID-19*, Βιονομικά Τόμ. 2, Αρ. 1 (2020)<http://ejournals.lib.auth.gr/bionomika>, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Λαζαράκος Γρ., *Το εύθραστο αγαθό της ιδιωτικής ζωής* www.syntagmawatch.gr 13.4.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Λογοθέτη Α., Κροντήρης Γ., Βαμβακά Ε., Τερζίδου Κ., Κακαβούλης Κ., Χελιουδάκης Λ., Μπάκα Μ., Ζαχαροπούλου Μ., *COVID-19 & Ψηφιακά Δικαιώματα στην Ελλάδα*, www.homodigitalis.gr 22.4.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Μανιτάκης Αν., *Η δημόσια υγεία σκοπός συνταγματικά προστατευμένος*, www.constitutionalism.gr 18.11.2020 (Τελευταία πρόσβαση 29.11.2020)
- Μήτρου Λ., *Τα προσωπικά δεδομένα στην εποχή του Κορωνοϊού* www.constitutionalism.gr 16.3.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Μποτόπουλος Κ., *Θεμιτοί περιορισμοί στην προστασία προσωπικών δεδομένων*, www.botoroulos.gr 4.4.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Παναγοπούλου- Κουτναζή Φ., *Η προστασία προσωπικών δεδομένων σε περίοδο πανδημίας* www.constitutionalism.gr 28.3.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Περτσινίδου Αρ., *Σχέσεις εργασίας και προσωπικά δεδομένα εργαζομένων στον καιρό της πανδημίας του κορωνοϊού*, www.LegalNews24.gr 16.4.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Τσάτσος Αρ., *Το Άρθρο 15 της ΕΣΔΑ στη Σκιά του COVID-19: Κορωνοϊός και Παρέκκλιση σε Περίπτωση Έκτακτης Ανάγκης - Μια Πρώτη Προσέγγιση*, www.constitutionalism.gr, (Τελευταία πρόσβαση 29.11.2020)
- Τσιλιώτης Χ., *Πανδημία και περιοριστικά μέτρα: Περιορισμοί στα θεμελιώδη δικαιώματα και αρχή της επιφύλαξης του νόμου (Μέρος Ι)*, www.syntagmawatch.gr 7.4.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Τσιλιώτης Χ., *Πανδημία και περιοριστικά μέτρα (Μέρος ΙΙ): Οι αρχές της αναλογικότητας και της απαγόρευσης παραβίασης του πυρήνα του δικαιώματος*, www.syntagmawatch.gr 7.4.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)

- Crichton C., *Coronavirus : licéité de la surveillance policière par drones*, Actualité www.dalloz-actualite.fr 15.5.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Dumbraва C., *Tracking mobile devices to fight coronavirus* www.europarl.europa.eu 20.4.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Ferretti L., Wymant C., Kendall M., Zhao L., Nurtay A., Abeler Dörner L., Parker M., Bonsall D., Fraser C., *Quantifying SARS-CoV-2 transmission suggests epidemic control with digital contact tracing*, Science, www.sciencemag.org 8.5.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Kofler N., Baylis F., *Ten reasons why immunity passports are a bad idea*, Nature, www.nature.com 21.5.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Lomas N., *Telco metadata grab is for modelling COVID-19 spread, not tracking citizens, says EC*, www.techcrunch.com 27.3.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Mason Meier B., Evans P. D., Phelan A., *Rights-Based Approaches to Preventing, Detecting, and Responding to Infectious Disease*, www.crossmark.crossref.org/ 16.5.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)
- Mitrou D., *Smishing in the time of Covid-19* www.twelvesec.com 21.4.2020, (Τελευταία πρόσβαση 28.11.2020)

Ιστοσελίδες

- ec.europa.eu
- syntagmawatch.gr
- constitutionalism.gr
- sciencemag.org
- homodigitalis.gr
- cnil.fr
- daloz-actualite.fr
- dpa.gr
- LegalNews24.gr
- who.int
- eody.gov.gr
- edpb.europa.eu
- bioethics.gr

